

การส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก
ของสมาชิกแปลงใหญ่ในจังหวัดบึงกาฬ

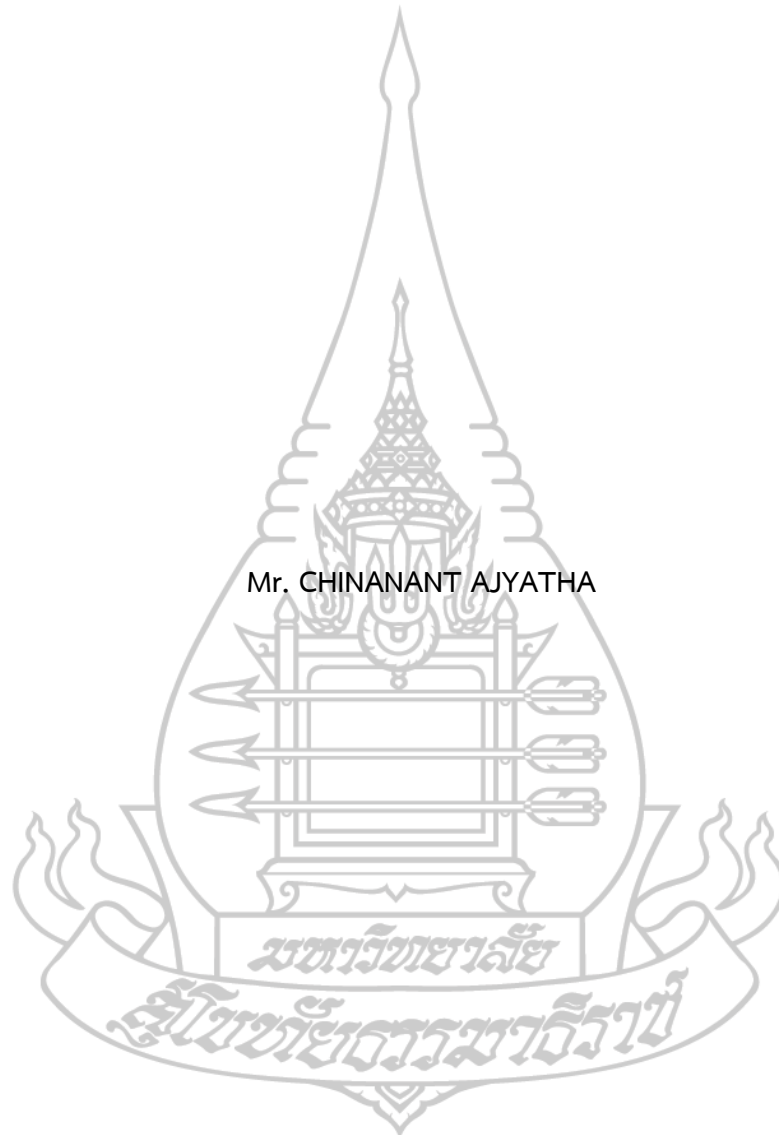
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอก

ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

An Extension of Quality Gros Michel Banana Production for Export by
Collaborative Farm Members in Bueng Kan Province

Mr. CHINANANT AJYATHA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ของสมาชิกแปลงใหญ่ในจังหวัดบึงกาฬ
ชื่อและนามสกุล	นายชินานันท์ อัจฉาภา
แขนงวิชา / วิชาเอก	ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา	เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรมย์

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2567

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....	ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุวิทย์ ชัยเกียรติยศ)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์)	
.....	กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรมย์)	

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ของสมาชิกแปลงใหญ่
ในจังหวัดบึงกาฬ

ผู้วิจัย นายชินานันท์ อายยาทา รหัสนักศึกษา 2659001727

ปริญญา: เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์ (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู
สรานูรัมย์ ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกแปลงใหญ่ 2) ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง 3) การปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก 4) ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก และ 5) แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกแก่สมาชิกแปลงใหญ่

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบสำรวจ ประชากรที่ทำกรวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมทองของจังหวัดบึงกาฬจำนวน 89 ราย เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้ มีการใช้การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมาชิกแปลงใหญ่อายุเฉลี่ย 56.36 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 14.78ไร่ พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง 3.59 ไร่ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 415,392.13 บาท/ปี รายได้จากการขายกล้วยหอมทองเฉลี่ย 326,673.60 บาท และรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 56,175.06 บาท/ปี จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.62 คน 2) สมาชิกแปลงใหญ่ส่วนใหญ่มีความรู้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทองในเรื่อง วัตถุประสงค์รายทางการเกษตร การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การเก็บรวบรวมและการขนย้ายผลิตผล และสุขภาพและการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติ แต่ยังมีความรู้ไม่ถูกต้องในเรื่อง แหล่งน้ำ พื้นที่เพาะปลูก และการบันทึกข้อมูล 3) การปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกของสมาชิกแปลงใหญ่ โดยเกษตรกรปฏิบัติทุกครั้งเกือบทุกประเด็น ยกเว้นการปฏิบัติในเรื่อง แหล่งน้ำและพื้นที่ปลูกที่มีการปฏิบัติบางครั้ง 4) สมาชิกแปลงใหญ่มีปัญหาระดับน้อยถึงปานกลางในทุกประเด็น ขณะเดียวกันมีความต้องการระดับมากและมากที่สุดในทุกประเด็น 5) แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ประกอบด้วย การใช้พันธุ์คุณภาพดี การปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตทางการเกษตรที่ดี การใช้สารชีวภัณฑ์และวิธีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน การสนับสนุนแหล่งเงินทุนและปัจจัยการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปและการสร้างแบรนด์ และการตลาดออนไลน์

คำสำคัญ การผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพ การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก เกษตรแปลงใหญ่ เกษตรที่ดีที่เหมาะสม

Thesis title: An Extension of Quality Gros Michel Banana Production for Export by Collaborative Farm Members in Bueng Kan Province

Researcher: Mr. CHINANANT AJYATHA; ID: 2659001727;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural and Development);

Thesis advisors: (1) Associate Professor Dr. Sunan Seesang;(2) Assistant Professor Dr.

Ponsaran Saranrom ; Academic year: 2023

Abstract

The objectives of this research were to study 1) personal and socio-economic situations of collaborative farm members, 2) knowledge of Good Agricultural Practice (GAP), 3) practice in quality Gros Michel banana production for export, 4) problems and needs in an extension of quality Gros Michel banana production for export, and 5) an extension guideline of quality Gros Michel banana production for export to collaborative farm members.

The research was done by survey method. The research population was 89 collaborative farm members in Bueng Kan Province who produced Gros Michel banana. The data were collected from all population by using a structural interview and analyzed to determine frequency, percentage, minimum and maximum values, mean, standard deviation, and ranking, SWOT analysis was also applied.

The research findings showed that 1) collaborative farm members were average 56.36 years old and most of them finished primary education. They owned average of 14.78 rai of total farmland and 3.59 rai of Gros Michel banana plantation. They had average of 3.62 family labors for earning averages of annual household, Gros Michel banana extension and non-farm incomes were 415,392.13, 326,673.60, and 56,175.06 baht respectively. 2) Most of collaborative farm members had good knowledge of GAP for Gros Michel banana in the following aspects: hazardous agricultural substance, harvest and post-harvest, product collection and transportation, and human hygiene and knowledge of farmers, however they had incorreced answers of water source, planting area, and recording. 3) The practice of collaborative farm members for producing quality Gros Michel banana for export, they always performed in most aspects, except water source and planting area were done occasionally. 4) They had problems at low and least levels, while their needs were indicated at high and highest levels in all aspects. 5) An extension guideline of quality Gros Michel banana production, there should be using quality variety, GAP practice, bio-substance and integrated pest control utilization, support of capital and production inputs, product development and branding, and online marketing.

Keywords : Quality Gros Michel banana production, Extension of agricultural product for export, Collaborative farm, Good Agricultural Practice

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สำเร็จล่วงได้หากปราศจากความอนุเคราะห์จาก อาจารย์ ดร.สุวิทย์ ชัยเกียรติยศ ประธานกรรมการสอบปกป้องวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์ อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ร่วม ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนสำเร็จเรียบร้อย ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย คุณพิสวาท ไชยวงษ์ และ คุณรัตนภรณ์ เรพล จากสำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ และคุณปานทิพย์ วงษ์แก้ว จากสำนักงานเกษตรอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก อีกทั้งขอขอบคุณเกษตรกรรมชากนาแปลงใหญ่กล้วยหอมทองในจังหวัดบึงกาฬ ที่ได้กรุณาสละเวลาตอบแบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัว เพื่อน ๆ ที่ให้การสนับสนุนและกำลังใจในการศึกษา จนสำเร็จล่วงไปได้ด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในการวางแผน แนวทางการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

นายชินานันท์ อัจฉาภา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
บริบททั่วไปของจังหวัดบึงกาฬ	7
สถานการณ์การผลิตกล้วยหอมทอง	19
ข้อมูลทางการเกษตรการผลิตกล้วยหอมทอง	21
หลักเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	30
มาตรฐานสินค้ากล้วยหอมทอง	34
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการทำเกษตร	37
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
การวิเคราะห์ข้อมูล	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกแปลงใหญ่.....	49
ตอนที่ 2 ความรู้พื้นฐานของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับกล้วยหอมทอง	61
ตอนที่ 3 การปฏิบัติของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทอง คุณภาพเพื่อการส่งออก	64
ตอนที่ 4 ปัญหาและความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริม การผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก	70
ตอนที่ 5 แนวทางการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกแก่สมาชิก แปลงใหญ่.....	77
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	80
สรุปการวิจัย	80
อภิปรายผล	86
ข้อเสนอแนะ	91
บรรณานุกรม	93
ภาคผนวก	96
ก เครื่องมือการวิจัย.....	97
ข ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือการวิจัย.....	111
ประวัติผู้วิจัย	113

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1	โครงการพัฒนาแหล่งน้ำตามแผนดำเนินการ ปี 2566-2570.....	11
ตารางที่ 2.2	ปริมาณน้ำฝน ปี 2554 – 2563.....	11
ตารางที่ 2.3	การแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดบึงกาฬ.....	12
ตารางที่ 2.4	จำนวนประชากรและครัวเรือนของจังหวัดบึงกาฬ.....	12
ตารางที่ 2.5	จำนวนครัวเรือนเกษตรกรรมและแรงงานภาคเกษตรของจังหวัดบึงกาฬ.....	13
ตารางที่ 2.6	การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในจังหวัดบึงกาฬ.....	14
ตารางที่ 2.7	การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในการปลูกพืชไร่จังหวัดบึงกาฬ.....	14
ตารางที่ 2.8	การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในปลูกพืชอื่น ๆ จังหวัดบึงกาฬ.....	15
ตารางที่ 2.9	การปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดบึงกาฬ.....	15
ตารางที่ 2.10	จำนวนครัวเรือนเกษตรกรรมแยกตามรายพืชในจังหวัดบึงกาฬ ช่วงปี 2561- 2565...16	
ตารางที่ 2.11	พื้นที่ปลูกแยกตามรายพืชในจังหวัดบึงกาฬ ช่วงปี 2561- 2565.....	16
ตารางที่ 2.12	พื้นที่เก็บเกี่ยวแยกตามรายพืชในจังหวัดบึงกาฬ ช่วงปี 2561- 2565.....	17
ตารางที่ 2.13	ผลผลิตแยกตามรายพืชในจังหวัดบึงกาฬ ช่วงปี 2561- 2565.....	17
ตารางที่ 2.14	มูลค่าการผลิตแยกตามรายพืชในจังหวัดบึงกาฬ ช่วงปี 2561- 2565.....	18
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกแปลงใหญ่.....	49
ตารางที่ 4.2	สภาพทางสังคมของสมาชิกแปลงใหญ่.....	52
ตารางที่ 4.3	สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกแปลงใหญ่.....	56
ตารางที่ 4.4	ความรู้พื้นฐานของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับกล้วยหอมทอง.....	63
ตารางที่ 4.5	การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทอง คุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติ ด้านการปฏิบัติด้านแหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก และการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร.....	65
ตารางที่ 4.6	การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทอง คุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติด้านกระบวนการผลิตก่อน การเก็บเกี่ยว.....	67
ตารางที่ 4.7	การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทอง คุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว.....	68

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.8 การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทอง คุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติ ด้านการเก็บรวบรวมและ การขนย้ายผลิตผล.....	68
ตารางที่ 4.9 การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทอง คุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติ ด้านสุขภาพและการให้ความรู้ แก่ผู้ปฏิบัติงาน.....	69
ตารางที่ 4.10 การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทอง คุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติด้านการบันทึกข้อมูล	70
ตารางที่ 4.11 ปัญหาการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของสมาชิกแปลงใหญ่.....	71
ตารางที่ 4.12 ปัญหาการเก็บเกี่ยวกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของสมาชิกแปลงใหญ่.....	72
ตารางที่ 4.13 ปัญหาการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของสมาชิกแปลงใหญ่.....	72
ตารางที่ 4.14 ความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการผลิต.....	73
ตารางที่ 4.15 ความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตแบบรายบุคคล...	74
ตารางที่ 4.16 ความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตด้วย วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม.....	75
ตารางที่ 4.17 ความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิต ด้วยวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน.....	75
ตารางที่ 4.18 ความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการให้บริการเกษตรกร.....	76
ตารางที่ 4.19 ความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต.....	77
ตารางที่ 4.20 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการผลิต กล้วยหอมทองของสมาชิกแปลงใหญ่.....	77

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ภาพที่ 2.1	ที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดบึงกาฬ.....	8
ภาพที่ 2.2	รูปร่างและส่วนประกอบของกล้วยหอม.....	21
ภาพที่ 2.3	กล้วยหอมทอง.....	23
ภาพที่ 2.4	การเจริญเติบโตของกล้วยหอม.....	23
ภาพที่ 4.1	แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแก่สมาชิกแปลงใหญ่.....	79

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กล้วยหอมทองเป็นผลไม้ที่คนไทยรู้จักกันมานาน สามารถปลูกได้ทั่วทุกภาคของประเทศไทย และเป็นพืชมีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อการส่งออก เนื่องจากสามารถทำการผลิตและให้ผลผลิตจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี โดยมีตลาดส่งออกที่สำคัญอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่นและประเทศจีน ลักษณะกล้วยหอมทองมีผลสีเหลืองนวล ผิวเนียน รสชาติหวานอร่อย กล้วยหอมทองแต่ละใบมีการเรียงตัวกันอยู่ในหรืออย่างสวยงามและเป็นระเบียบ มีคุณค่าทางโภชนาการและให้พลังงานสูง จึงเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค (กรมวิชาการเกษตร, 2565)

จากสถานการณ์ของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สภาพแวดล้อมที่แปรปรวน เศรษฐกิจเกิดจากการชะลอตัว จากโรคอุบัติใหม่โควิด 19 การเพิ่มขึ้นของประชากรที่มีมากขึ้นทำให้เกิดความต้องการอาหารที่มากขึ้นตามมา โครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ เกษตรกรมีหนี้สิน พื้นที่ทำการเกษตรลดลง เกษตรกรสูงอายุ และมีการขยายตัวชุมชนเมืองมากขึ้น ซึ่งจากปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้แนวโน้มในอนาคตจะมีความต้องการปริมาณอาหารเพิ่มมากยิ่งขึ้น หากผลิตไม่เพียงพออาจเกิดภาวะการขาดแคลนอาหารได้ จากสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น การที่จะหาอาหารที่มีคุณภาพ สารอาหารครบถ้วน และราคาไม่สูงสามารถที่จะเข้าถึงได้ทุกระดับ จึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น “กล้วยหอมทอง” จึงเป็นทางเลือกของอาหารทดแทนในอนาคตอันใกล้ชนิดหนึ่ง เนื่องจากเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ทุกภาคของประเทศไทย เกษตรกรมีองค์ความรู้และความชำนาญในการปลูก รวมทั้งเป็นผลไม้ที่ประชาชนทั้งในและต่างประเทศนิยมบริโภค มีคุณค่าทางโภชนาการสูง นอกจากนี้ยังเป็นพืชที่สามารถนำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสูงได้หลากหลายผลิตภัณฑ์ โดยสถานการณ์การบริโภคกล้วยหอมทองในปัจจุบันมีจำนวนมาก หากพิจารณาจากข้อมูลการนำเข้า-ส่งออกเมื่อปี พ.ศ. 2562 - เดือนมีนาคม พ.ศ. 2566 ประเทศไทยนำเข้ากล้วยหอมทอง จากประเทศลาว และเวียดนามปริมาณ 3,045.71 ตัน มูลค่า 50.85 ล้านบาทและประเทศไทย ส่งออกกล้วยหอมทองไปยัง 29 ประเทศ โดยมีปริมาณ การส่งออกรวม 17,438.88 ตัน มูลค่า 485.36 ล้านบาท ซึ่งประเทศไทยส่งออกไปประเทศญี่ปุ่นสูงสุด ปริมาณ 9,828.13 ตัน มูลค่า 319.21 ล้านบาท รองลงมาคือประเทศจีน ปริมาณ 5,672.53 ตัน มูลค่า 123.36 ล้านบาท และ

ประเทศลาว ปริมาณ 1,430.42 ตัน มูลค่า 26.98 ล้านบาท ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566)

จังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่เพาะปลูกกล้วยหอมทอง ในปี พ.ศ. 2566 มีพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง 139 ไร่ และมีเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง 89 ราย ซึ่งปัจจุบัน สำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ ได้มีการส่งเสริมการปลูกกล้วยหอมทอง เป็นพืชทางเลือกให้เกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ และมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมทอง อ.โซ่พิสัย และกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมทอง B.K.77 ตำบลหนองหัวช้าง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ความจำเป็นที่หาแนวทางการพัฒนาการผลิตและการปฏิบัติในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ได้คุณภาพและมาตรฐานเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

รถไฟจีน-ลาว มีแนวเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างนครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว และเมืองคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศจีน รวมระยะทางทั้งสิ้น 1,035 กิโลเมตร ยังเป็นหนึ่งในเส้นทาง Belt & Road Initiative-BRI หรือเส้นทางสายไหมใหม่ ที่จะเชื่อมโยงด้านคมนาคมโลจิสติกส์และเป็นเส้นทางการค้าของจีนกับประเทศต่าง ๆ ที่พาดผ่านเส้นทางนี้ ซึ่งนั่นหมายถึงมูลค่ามหาศาลที่จะเกิดขึ้นจากการทำธุรกิจระหว่างประเทศ สำหรับประเทศไทย ซึ่งมีพรมแดนติดกับนครหลวงเวียงจันทน์ของประเทศลาวเพียง 30 กิโลเมตร ย่อมมีโอกาสที่จะใช้ประโยชน์จากเส้นทางสายนี้ได้เช่นกัน โดยได้ประเมินไว้ว่ารถไฟลาว-จีนสามารถส่งเสริมการค้าระหว่างจีน ลาว และไทยได้เป็นอย่างมากเพราะ จะทำให้การขนส่งสินค้าจากคุนหมิงมาถึงจังหวัดหนองคาย ใช้เวลาไม่เกิน 15 ชั่วโมง ทั้งยังมีต้นทุนถูกกว่าการขนส่งทางถนนถึง 2 เท่า การเปิดเส้นทางรถไฟจีน-ลาว ได้เพิ่มโอกาสอย่างมากในการส่งเสริมการผลิตและการส่งออกสินค้าเกษตรคุณภาพของประเทศไทย โดยเฉพาะกล้วยหอมทองจากสมาชิกแปลงใหญ่ในจังหวัดบึงกาฬผ่านเส้นทางนี้จะทำให้สินค้าเข้าถึงตลาดจีนได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสในการทำกำไรให้กับเกษตรกรและขยายตลาดส่งออกของจังหวัดบึงกาฬได้อย่างมีนัยสำคัญ (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2567, 20 พฤษภาคม)

การปฏิบัติตามแนวการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice) GAP คือการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเป็นระบบที่สร้างผลผลิตตรงตามมาตรฐานคุณภาพ หรือ ได้คุณภาพตามที่ตลาดต้องการ โดยปฏิบัติตามคำแนะนำที่ถูกต้อง ตั้งแต่การเพาะปลูก จนถึงการเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุหีบห่อ และการขนส่งเพื่อจำหน่ายซึ่งจะทำให้ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการตกค้างของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ตลอดจนถึงเชื้อโรคต่างๆ จึงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน และได้ผลผลิตที่ปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค ทั้งสามารถตรวจสอบและสอบทวนได้ และยังหมายถึง ระบบการผลิตที่ถูกต้องในฟาร์ม โดยพิจารณาตั้งแต่พื้นที่การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ มีลักษณะตรงตามความต้องการ และมีความปลอดภัยต่อการบริโภค (กรมวิชาการเกษตร, 2565)

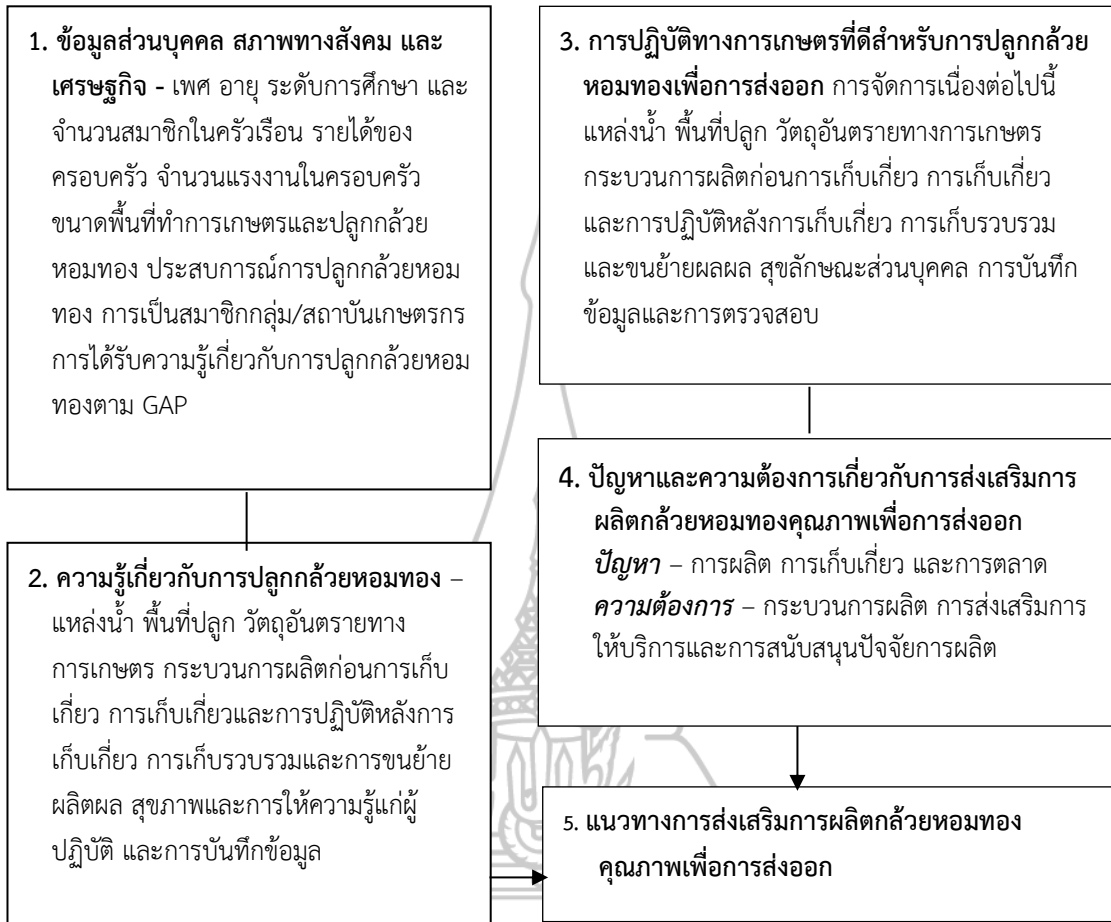
การศึกษาการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกของสมาชิกแปลงใหญ่ในจังหวัดบึงกาฬ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรมีการพัฒนาการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ได้คุณภาพและมาตรฐานในการจำหน่ายกล้วยหอมทอง นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาแก่เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองอย่างถูกต้องและตรงความต้องการของตลาด ซึ่งจะส่งผลดีต่อผู้บริโภค ผู้ประกอบการ และเกษตรกรเองเพื่อการส่งออกต่อไปอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกแปลงใหญ่กล้วยหอมทอง
- 2.2 เพื่อศึกษาความรู้ของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง
- 2.3 เพื่อศึกษาการปฏิบัติของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก
- 2.4 ปัญหาและความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก
- 2.5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกแก่สมาชิกแปลงใหญ่

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ศึกษามา สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยที่จะศึกษา การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดบึงกาฬ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านประชากร ผู้วิจัยกำหนดประชากรเป็นสมาชิกแปลงใหญ่ผู้ปลูกกล้วยหอมทอง จังหวัดบึงกาฬเท่านั้น

4.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเนื้อหาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง ปัญหา ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก

4.3 ขอบเขตการรวบรวม ดำเนินการศึกษาวิจัย ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2566 ถึงเดือนพฤษภาคม 2567

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมทองในจังหวัดบึงกาฬ

5.2 กล้วยหอมทอง หมายถึง กล้วยหอมทองพันธุ์หนึ่งที่มีผลขนาดกลางถึงใหญ่ เปลือกหนา สีเหลือง เนื้อละเอียด หวาน สีครีม มีกลิ่นหอม

5.4 การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กระบวนการและกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับศักยภาพของเกษตรกรให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การจัดการ และการตลาดของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร โดยอาศัยความรู้ เทคโนโลยี การฝึกอบรม และการให้คำปรึกษาจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ ตรงตามมาตรฐาน และมีความสามารถในการแข่งขันในตลาด ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

5.5 การส่งออก หมายถึง การนำกล้วยหอมทองของสมาชิกแปลงใหญ่ในจังหวัดบึงกาฬที่ได้ผลิตและคัดเลือกตามมาตรฐานคุณภาพสูง ส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ ซึ่งรวมถึงประเทศญี่ปุ่นที่เป็นตลาดหลักของการส่งออกกล้วยหอมทองจากไทยในปัจจุบัน และโอกาสที่จะขยายการส่งออกไปยังประเทศจีน ซึ่งกำลังเป็นตลาดใหม่ที่มีศักยภาพสูง เนื่องจากความต้องการสินค้าเกษตรคุณภาพดีและการเปิดเส้นทางการคมนาคมใหม่ที่เอื้อต่อการส่งออก

5.6 มาตรฐานสินค้าเกษตร คือ ข้อกำหนดหรือเกณฑ์ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อประเมินคุณภาพ ความปลอดภัย และความสอดคล้องกับกฎระเบียบของสินค้าที่ได้จากการเกษตร ซึ่งมาตรฐานนี้ครอบคลุมทั้งด้านกระบวนการผลิต การจัดการ การตรวจสอบ การเก็บเกี่ยว และการบรรจุหีบห่อ เพื่อให้สินค้าที่ได้มีคุณภาพเหมาะสมสำหรับการบริโภคหรือการส่งออกตามความต้องการของตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ

5.7 การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรคุณภาพ หมายถึง แนวทางการส่งเสริมการทำการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีและปลอดภัยตามมาตรฐานที่กำหนด โดยกระบวนการผลิตต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค ปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมี ไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้ผลผลิตสูงคุ้มค่าการลงทุน การผลิตตามมาตรฐาน GAP และก่อให้เกิดความยั่งยืนทางการเกษตร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคล กลุ่ม องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

6.1 เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ สามารถนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองตามหลักการการปฏิบัติทางการเกษตรที่เหมาะสมให้ดียิ่งขึ้น

6.2 หน่วยงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ทราบถึงความรู้และการ ปฏิบัติตามหลักการเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง สามารถนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางเพื่อที่จะพัฒนากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองแนวเกษตรดีที่เหมาะสม ต่อไป

6.3 ผู้สนใจสามารถใช้ผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง กับความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกร

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกของสมาชิกแปลงใหญ่ในจังหวัดบึงกาฬ ผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิด โดยมีประเด็น ดังนี้

1. บริบททั่วไปของจังหวัดบึงกาฬ
2. สถานการณ์การผลิตกล้วยหอมทอง
3. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทอง
4. หลักเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
5. มาตรฐานสินค้ากล้วยหอมทอง
6. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบททั่วไปของจังหวัดบึงกาฬ

สำนักงานจังหวัดบึงกาฬ (2565) รายงานว่า บริบทของจังหวัดบึงกาฬ ไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี (พ.ศ. 2561 – 2565) ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดบึงกาฬ

1.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต จังหวัดบึงกาฬมีที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 751 กิโลเมตร พื้นที่รวมทั้งจังหวัด 4,305.756 ตารางกิโลเมตรหรือมีจำนวนเนื้อที่จำนวน 2,691,625 ไร่ เป็นอันดับที่ 52 ของประเทศ และเป็นอันดับที่ 16 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองกับจังหวัดข้างเคียงและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังนี้

ทิศเหนือติดกับแขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขง เป็นเส้นกั้นพรมแดนติดต่อกันเป็นระยะทาง 120 กิโลเมตร

ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม

ทิศใต้ ติดกับอำเภอคำตาก้า อำเภอบ้านม่วง และอำเภออากาศอำนวย

จังหวัดสกลนคร

กลุ่มชุดดินที่ 4 เป็นกลุ่มดินเหนียวลิกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำที่มีอายุน้อย ปฏิกริยาดินเป็นกลางถึงเป็นด่าง การระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพ ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง โครงสร้างแน่นทึบ ดินแห้งแข็งและแตกกระแหง ทำให้ไถพรวนยาก ขาดแคลนน้ำ และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำให้ความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ

กลุ่มชุดดินที่ 6 เป็นกลุ่มดินเหนียวลิกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด การระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพมากนัก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มชุดดินที่ 7 เป็นกลุ่มดินเหนียวลิกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำ ปฏิกริยาดินเป็นกลางถึงเป็นด่าง การระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพ ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

กลุ่มชุดดินที่ 15 เป็นกลุ่มดินทรายแฉะลิกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำ ปฏิกริยาดินเป็นกลางหรือเป็นด่าง การระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพมากนัก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง

กลุ่มชุดดินที่ 16 เป็นกลุ่มดินทรายแฉะลิกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพ ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มชุดดินที่ 18 เป็นกลุ่มดินร่วนละเอียดลิกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำ ปฏิกริยาดินกลางหรือเป็นด่าง การระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพมากนัก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง

กลุ่มชุดดินที่ 22 เป็นกลุ่มดินร่วนหยาบลิกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง การระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพมากนัก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มชุดดินที่ 25 เป็นกลุ่มดินตื้น ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นด่างเล็กน้อย การระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพมากนัก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มชุดดินที่ 29 เป็นกลุ่มดินเหนียวลิกถึงลิกมากที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อละเอียด ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัด การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มชุดดินที่ 31 เป็นกลุ่มดินเหนียวลิกถึงลิกมากที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อละเอียด ปฏิกริยาดินเป็นกลางหรือเป็นด่าง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

กลุ่มชุดดินที่ 33 เป็นกลุ่มดินทรายแฉะละเอียดหรือดินร่วนละเอียดลิกมากที่เกิดจากตะกอนแม่น้ำหรือตะกอนน้ำพารูปพัด ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลาง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลางความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

กลุ่มชุดดินที่ 35 เป็นกลุ่มดินร่วนละเอียดลิกถึงลิกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มชุดดินที่ 36 เป็นกลุ่มดินร่วนละเอียดลิกถึงลิกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินกลางหรือเป็นด่าง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง

กลุ่มชุดดินที่ 37 เป็นกลุ่มดินร่วนหยาบลึกปานกลาง ที่เกิดจากการสลายตัวหรือพัดพาตะกอนเนื้อหยาบ มาทับถมบนชั้นหินผุในช่วงความลึก 50-100 ซม. จากผิวดิน ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มชุดดินที่ 38 เป็นกลุ่มดินร่วนหยาบลึกมากที่เกิดจากตะกอนริมแม่น้ำ มีปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลางการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

กลุ่มชุดดินที่ 40 เป็นกลุ่มดินร่วนหยาบลึกถึงลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุต้นกำเนิดเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดหรือเป็นกลาง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มชุดดินที่ 41 เป็นกลุ่มดินทรายหนาปานกลาง ที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือตะกอนเนื้อหยาบ ทับอยู่บนชั้นดินที่มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว หรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลาง การระบายน้ำดี อยู่บนชั้นดินที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มชุดดินที่ 44 เป็นกลุ่มดินทรายหนาที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือตะกอนเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลาง การระบายน้ำค่อนข้างมาก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มชุดดินที่ 48 เป็นกลุ่มดินตื้นถึงกึ่งหินหรือเศษหิน และอาจพบชั้นหินพื้นภายในความลึก 150 ซม. จากผิวดิน ปฏิกริยาดินเป็นกรดถึงเป็นกลาง การระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มชุดดินที่ 49 เป็นกลุ่มดินตื้นถึงลูกรังหรือชั้นเชื่อมแข็งของเหล็กทับอยู่บนชั้นดินเหนียว ปฏิกริยาดินเป็นกรดถึงเป็นกลาง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มชุดดินที่ 56 เป็นกลุ่มดินลึกปานกลางถึงชั้นหินพื้น เศษหินหรือลูกรัง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มชุดดินที่ 62 เป็นพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อนที่มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่บริเวณนี้ยังไม่มีการศึกษาสำรวจและจำแนกดิน เนื่องจากสภาพพื้นที่มีความลาดชันสูง ซึ่งถือว่ายากต่อการจัดการดูแลรักษาสำหรับการเกษตร

ปัญหาของดินในจังหวัดบึงกาฬ ที่พบมากที่สุด คือ ดินตื้น เนื่องจากเป็นลูกรังหรือก้อนกรวดซึ่งเป็นดินที่ไม่เหมาะต่อการเพาะปลูก มีธาตุอาหารน้อย ไม่อุ้มน้ำ ชั้นล่างดินนี้จะแน่นทึบ รากพืช ขอนไซไปได้ยาก ไม่เจริญเติบโตได้อย่างปกติ การจัดการดินในพื้นที่เหล่านี้จะต้องกระทำอย่างระมัดระวัง ควรเลือกทำการเกษตรในพื้นที่ ที่มีหน้าดินหนามากกว่า 25 เซนติเมตร

1.4 แหล่งน้ำ

จังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่ชลประทานและระบบชลประทาน ดังตารางที่ 2.1 (โครงการชลประทานบึงกาฬ, 2566)

ตารางที่ 2.1 โครงการพัฒนาแหล่งน้ำตามแผนดำเนินการ ปี 2566 - 2570

ประเภทโครงการ	จำนวนโครงการ	ความจุเก็บกักน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	พื้นที่ รับประโยชน์ (ไร่)
- โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่	-	-	-
- โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลาง	1	5.00	6,200
- โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก	-	-	-
- ฟายและประตูระบายน้ำ	16	12.22	5,060
- อ่างเก็บน้ำ	-	-	-
- โครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำ	15	-	9,015
รวม	32	17.22	20,275

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ (2567, น. 28)

1.5 ปริมาณน้ำฝน (ข้อมูล 10 ปี)

ข้อมูลปริมาณฝน ปี 2554 - 2563 ในเขตจังหวัดบึงกาฬจากกรมชลประทานโดยเป็นสถานีวัดน้ำฝนในเขตจังหวัดบึงกาฬจำนวน 3 สถานี ดังแสดงที่ตั่งช่วงปีข้อมูลที่วัดปริมาณฝนเฉลี่ยรายปีและจำนวนวันฝนตกเฉลี่ยรายปี รายละเอียดในตารางที่ 2.2 (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ, 2567)

ตารางที่ 2.2 ปริมาณน้ำฝน ปี 2554 - 2563

ปี	ปริมาณน้ำฝน (มิลลิเมตร)
2554	3,398.0
2555	2,785.2
2556	3,342.1
2557	2,571.2
2558	2,636.7
2559	2,341.3
2560	3,171.3
2561	3,275.2
2562	1,890.5
2563	2,309.4

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ (2567, น. 31)

1.5 การแบ่งเขตปกครองและจำนวนประชากร

ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ (2567) มีดังนี้

1.5.1 การแบ่งเขตการปกครอง รายละเอียดในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 การแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดบึงกาฬ

อำเภอ	จำนวน ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวน เทศบาลเมือง	จำนวน เทศบาลตำบล	จำนวน อบต.
1. อำเภอเมืองบึงกาฬ	12	131	1	5	5
2. อำเภอเซกา	9	136	-	4	8
3. อำเภอโซ่พิสัย	7	95	-	1	7
4. อำเภอพรเจริญ	7	58	-	3	4
5. อำเภอปากคาด	6	64	-	1	6
6. อำเภอบึงโขงหลง	4	57	-	2	3
7. อำเภอศรีวิไล	5	51	-	1	4
8. อำเภอหนองค้ำ	3	25	-	-	3
รวม	53	617	1	17	40

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ (2567, น. 40)

1.5.2 ข้อมูลประชากร จังหวัดบึงกาฬมีประชากรจำนวน 421,684 คน แบ่งเป็นชาย 211,158 คน หญิง 210,526 คน อำเภอเมืองบึงกาฬเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด อำเภอหนองค้ำ เป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 จำนวนประชากรและครัวเรือนของจังหวัดบึงกาฬ

อำเภอ	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	จำนวนครัวเรือน
1. อำเภอเมืองบึงกาฬ	46,346	46,567	92,913	35,475
2. อำเภอเซกา	43,619	43,256	86,875	28,671
3. อำเภอโซ่พิสัย	35,998	35,581	71,579	22,211
4. อำเภอพรเจริญ	22,029	22,137	44,166	13,551
5. อำเภอปากคาด	17,394	17,367	34,761	12,646
6. อำเภอบึงโขงหลง	18,904	18,851	37,755	12,781
7. อำเภอศรีวิไล	19,853	19,737	39,590	13,693
8. อำเภอหนองค้ำ	7,015	7,030	14,045	4,340
รวม	211,158	210,526	421,684	143,668

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ (2567, น. 40)

1.6 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจโดยทั่วไป มีดังนี้ (สำนักงานจังหวัดบึงกาฬ, 2565)

1.6.1 การขยายตัวทางเศรษฐกิจ คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 7.09 ชะลอตัวจากปีก่อน (โดยมีช่วง คาดการณ์ที่ร้อยละ 6.06 - 8.11 มีปัจจัยสนับสนุนจากด้านอุปทานและด้านอุปสงค์ที่ชะลอตัว

1.6.2 เสถียรภาพเศรษฐกิจภายในจังหวัด อัตราเงินเฟ้อทั่วไปในปี พ.ศ. 2566 คาดว่าจะอยู่ที่ ร้อยละ 4.00 (โดยมีช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 3.00 – 5.00) สำหรับการจ้างงานของจังหวัดบึงกาฬคาดว่าจะอยู่ที่ 197,848 คนหรือชะลอตัวร้อยละ 2.00 ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในภาคการเกษตรที่รอฤดูกาล รองลงมาเป็นแรงงาน ในภาคบริการและภาคอุตสาหกรรม

1.6.3 ผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ปี พ.ศ. 2564 มีมูลค่าเท่ากับ 28,670 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 6.06 พิจารณาจากขนาดของจังหวัด อยู่ในลำดับที่ 71 ของประเทศ และลำดับที่ 18 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้ 80,159 บาท/คน/ปี พิจารณาจากความมั่งคั่งของประชากรอยู่ในลำดับที่ 64 ของประเทศ และลำดับที่ 11 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.7 ข้อมูลด้านการเกษตรที่สำคัญ (สำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ, 2566)

1.7.1 ครัวเรือนเกษตรกรและแรงงานภาคเกษตร รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2.5 ตารางที่ 2.5 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรและแรงงานภาคเกษตรของจังหวัดบึงกาฬ

อำเภอ	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	ร้อยละครัวเรือนเกษตรกร/ทั้งหมด	จำนวนแรงงานเกษตร (ราย)
เมืองบึงกาฬ	20,483	12,089	59	28,828
พรเจริญ	11,609	6,866	59	10,299
โซ่พิสัย	22,474	10,394	46	15,591
เซกา	16,480	15,541	94	23,311
ปากคาด	25,701	5,379	21	8,068
บึงโขงหลง	7,668	5,270	69	7,905
ศรีวิไล	12,541	6,053	48	9,079
บุ่งคล้า	4,274	2,573	60	3,859
รวม	121,230	64,165	53	106,940

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ (2567, น. 53)

1.7.2 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2.6 – 2.8 แบ่งออกเป็น 3 ตาราง ได้แก่

ตารางที่ 2.6 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในจังหวัดบึงกาฬ

อำเภอ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่การเกษตร (ไร่)	ร้อยละพื้นที่ การเกษตร/ทั้งหมด
เมืองบึงกาฬ	420,865.00	312,707.79	11.62
พรเจริญ	226,511.00	140,205.60	5.21
โซ่พิสัย	615,789.00	241,038.16	8.96
เซกา	611,518.00	328,482.37	12.21
ปากคาด	136,313.00	107,103.22	3.98
บึงโขงหลง	248,845.00	119,076.14	4.42
ศรีวิไล	281,250.00	136,809.34	5.08
บุงคล้า	150,000.00	46,764.15	1.74
รวม	2,691,091.00	1,432,186.77	53.22

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ (2567, น. 54)

ตารางที่ 2.7 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในการปลูกพืชไร่จังหวัดบึงกาฬ

อำเภอ	ข้าว (ไร่)	พืชไร่ (ไร่)	ไม้ผล (ไร่)	ยางพารา (ไร่)	ปาล์ม น้ำมัน (ไร่)	มัน สำปะหลัง (ไร่)
เมืองบึงกาฬ	69,321.37	386.00	996.73	229,287.00	9,138.00	1,129.00
พรเจริญ	49,874.18	226.58	513.70	76,646.00	1,094.00	394.00
โซ่พิสัย	91,853.57	324.08	737.16	137,846.00	6,310.00	1,793.00
เซกา	138,735.58	1,651.00	1,347.61	172,196.00	10,255.00	3,578.00
ปากคาด	30,945.91	109.25	718.86	72,818.00	1,730.00	398.00
บึงโขงหลง	42,033.14	829.25	469.75	71,451.00	2,774.00	257.00
ศรีวิไล	48,892.59	-	301.46	84,384.00	2,245.00	345.00
บุงคล้า	13,125.33	31.25	347.57	31,727.00	1,261.00	83.00
รวม	484,781.67	3,557.41	5,432.84	876,355.00	34,807.00	7,977.00

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ (2567, น. 54)

ตารางที่ 2.8 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในปลูกพืชอื่น ๆ จังหวัดบึงกาฬ

จังหวัด/อำเภอ	ไม้ยืนต้น (ไร่)	พืชผัก (ไร่)	ไม้ดอกไม้ประดับ (ไร่)	สมุนไพร (ไร่)
เมืองบึงกาฬ	1,844.00	483.00	15.00	107.69
พรเจริญ	11,395.50	35.39	-	26.25
โซ่พิสัย	2,073.00	73.35	2.00	26.00
เซกา	15.00	637.36	9.25	57.57
ปากคาด	332.25	38.25	-	12.70
บึงโขงหลง	1,030.50	223.25	6.25	2.00
ศรีวิไล	537.00	78.85	-	25.44
บุงคล้า	-	187.00	-	2.00
รวม	17,227.25	1,756.45	32.50	259.65

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ (2567, น. 54)

1.7.3 สินค้าเกษตรที่สำคัญ สินค้าเกษตรที่สำคัญในจังหวัดบึงกาฬ มีการปลูกพืชเศรษฐกิจเป็นหลัก การปลูกสัตว์และการประมงมีน้อยมาก ดังนั้น ในที่นี้ขอกกล่าวถึงเฉพาะสินค้าเกษตรที่ได้มาจากการผลิตพืชเท่านั้น

1) เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิต รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2.9

ตารางที่ 2.9 การปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดบึงกาฬ

ชนิดพืช	เนื้อที่	เนื้อที่	ผลผลิต	ผลผลิต	ราคาขายเฉลี่ย
	เพาะปลูก (ไร่)	เก็บเกี่ยว (ไร่)	เก็บเกี่ยว (ตัน)	เฉลี่ย (กิโลกรัม/ไร่)	
ยางพารา	872,555	838,889	208,883	249	50.07
ข้าวนาปี	487,920	484,362	152,827	316	12.00
ข้าวนาปรัง	15,830	15,713	8,139	518	6.00
มันสำปะหลัง	8,066	8,058	23,102	2,867	2.7
ปาล์มน้ำมัน	35,597	33,958	66,524	1,959	6.62
สับปะรด	410	410	1,595	3,890	10
ทุเรียน	1016	211.5	213.02	1,007	120
กล้วยหอมทอง	125	113	452	4,800	17
เงาะ	1,094	788	1,097	1,392	35

หมายเหตุ ราคายางพารา คัดจากยางแห้ง ปี 2565

ที่มา: ระบบปฏิทินการผลิตสินค้าเกษตรรายเดือนระดับจังหวัดบึงกาฬ (2565)

2) จำนวนครัวเรือนเกษตรกรแยกตามรายพืช รายละเอียดในตารางที่ 2.10

ตารางที่ 2.10 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรแยกตามรายพืชในจังหวัดบึงกาฬ ช่วงปี 2561- 2565

หน่วย: ครัวเรือน

ชนิดพืช	2561	2562	2563	2564	2565
ข้าว	42,832	43,993	46,557	46,512	46,465
มันสำปะหลัง	666	773	984	967	949
ปาล์มน้ำมัน	2,877	3,337	3,682	3,535	3,400
สับปะรด	78	83	76	49	51
พืชผักและสมุนไพร	319	466	393	247	138
ทุเรียน	109	285	390	391	488
เงาะ	108	175	254	239	265
กล้วยหอมทอง	37	32	27	50	57
มะพร้าวน้ำหอม	16	38	70	78	129

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ (2567, น. 58)

3) พื้นที่ปลูกแยกตามรายพืช รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2.11

ตารางที่ 2.11 พื้นที่ปลูกแยกตามรายพืชในจังหวัดบึงกาฬ ช่วงปี 2561- 2565

หน่วย: ไร่

ชนิดพืช	2561	2562	2563	2564	2565
ข้าว	482,705	481,192	495,111	493,277	484,782
มันสำปะหลัง	5,054	6,074	8,138	7,965	7,977
ปาล์มน้ำมัน	26,660	31,255	34,086	32,385	34,807
สับปะรด	760	732	783	327	454
พืชผักและสมุนไพร	1,164	2,350	1,548	1,042	483
ทุเรียน	573	1,360	1,889	1,956	2,331
เงาะ	532	655	903	916	952
กล้วยหอมทอง	98	79	51	111	125
มะพร้าวน้ำหอม	52	109	223	225	390

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ (2567, น. 59)

4) พื้นที่เก็บเกี่ยวแยกตามรายพืช รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2.12

ตารางที่ 2.12 พื้นที่เก็บเกี่ยวแยกตามรายพืชในจังหวัดบึงกาฬ ช่วงปี 2561- 2565

หน่วย: ไร่

ชนิดพืช	2561	2562	2563	2564	2565
ข้าว	482,705	481,192	495,111	493,277	484,782
มันสำปะหลัง	5,054	6,074	8,138	7,965	7,977
ปาล์มน้ำมัน	22,143	26,626	30,698	30,579	32,040
สับปะรด	636	689	503	242	244
พืชผักและสมุนไพร	1,164	2,349	1,547	1,028	483
ทุเรียน	195	427	816	982	1,136
เงาะ	489	550	675	691	762
กล้วยหอมทอง	47	57	48	111	113
มะพร้าวน้ำหอม	30	42	148	132	208

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ (2567, น. 60)

5) ผลผลิตแยกตามรายพืช รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2.13

ตารางที่ 2.13 ผลผลิตแยกตามรายพืชในจังหวัดบึงกาฬ ช่วงปี 2561- 2565

หน่วย: ตัน

ชนิดพืช	2561	2562	2563	2564	2565
ข้าว	149,639	155,906	164,872	157,355	156,585
มันสำปะหลัง	14,020	17,681	21,745	24,237	20,660
ปาล์มน้ำมัน	75,441	81,023	123,345	244,540	57,992
สับปะรด	2,892	2,979	1,509	742	1,109
พืชผักและสมุนไพร	2,852	3,965	2,300	5,139	1,237
ทุเรียน	151	781	898	1,003	133
เงาะ	727	886	1,019	1,519	2,304
กล้วยหอมทอง	120	230	190	444	452
มะพร้าวน้ำหอม	34	44	155	259	308

ที่มา สำนักงานจังหวัดบึงกาฬ (2565)

5) มูลค่าการผลิตแยกตามรายพืช รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2.14

ตารางที่ 2.14 มูลค่าการผลิตแยกตามรายพืชในจังหวัดบึงกาฬ ช่วงปี 2561- 2565

หน่วย: บาท

มูลค่าการผลิต	2561	2562	2563	2564	2565
ข้าว	1,646,024	2,182,687	1,648,720	1,573,554	1,879,015
มันสำปะหลัง	42,059	36,247	44,142	60,836	59,295
ปาล์มน้ำมัน	214,253	213,901	455,141	1,442,788	379,850
สับปะรด	31,807	29,789	16,617	14,840	12,421
พืชผักและสมุนไพร	40,610	59,477	27,812	27,956	11,392
ทุเรียน	15,116	89,781	104,122	150,393	20,002
เงาะ	23,980	31,012	26,483	50,121	74,865
กล้วยหอมทอง	1,705	1,068	250	5,010	23,950
มะพร้าวน้ำหอม	389	506	2,318	3,881	4,627

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ (2567, น. 61)

จากตารางที่ 2.15 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพการผลิตทางการเกษตรที่หลากหลายและมีความโดดเด่น โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พื้นที่การเกษตรกว่า 1.43 ล้านไร่ใช้สำหรับปลูกพืชหลากหลายชนิด เช่น ยางพารา มันสำปะหลัง ข้าว ปาล์มน้ำมัน และไม้ผลอื่นๆ เช่น ทุเรียน เงาะ และกล้วยหอมทอง ความหลากหลายนี้สะท้อนถึงความยืดหยุ่นและการปรับตัวของเกษตรกรในพื้นที่ต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาด อย่างไรก็ตาม ภาพรวมของภาคการเกษตรยังคงเผชิญกับปัญหาต่างๆ เช่น การพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกที่ทำให้ต้นทุนสูงขึ้น ความไม่สม่ำเสมอของผลผลิตที่เกิดจากปัญหามิอากาศและโรคแมลงศัตรูพืช การเพาะปลูกกล้วยหอมทองจึงเป็นหนึ่งในทางเลือกที่เกษตรกรในจังหวัดบึงกาฬสามารถพัฒนาได้ โดยเน้นการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพเพื่อรองรับความต้องการของตลาดที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากรายงานการปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดบึงกาฬ ตั้งแต่ปี 2561-2565 พบว่ามีการขยายตัวของเนื้อที่เพาะปลูกและเนื้อที่เก็บเกี่ยวกล้วยหอมทองอย่างต่อเนื่อง โดยเนื้อที่เพาะปลูกเริ่มต้นที่ 125 ไร่ในปี 2561 และเพิ่มขึ้นเป็น 113 ไร่ในปี 2565 ขณะที่ผลผลิตเก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้นจาก 120 ตันในปี 2561 เป็น 452 ตันในปี 2565 นอกจากนี้ ราคาขายเฉลี่ยของกล้วยหอมทองยังคงที่อยู่ที่ประมาณ 17 บาทต่อกิโลกรัม สะท้อนให้เห็นถึงความคงที่ของตลาดและความต้องการที่ยังคงอยู่ การเปลี่ยนแปลงนี้ชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรเริ่มหันมาปลูกกล้วยหอมทองมากขึ้น โดยในแต่ละปีมีการปรับเปลี่ยนของจำนวนครัวเรือนที่ปลูก รวมถึงเนื้อที่เพาะปลูกและเนื้อที่เก็บเกี่ยวที่แตกต่างกันไป อันเป็นผลมาจากปัจจัยด้านราคาสินค้าที่น่าสนใจและการสนับสนุนจากกลุ่มสถาบันเกษตรกรและนโยบายส่งเสริมการเกษตรของจังหวัด

2. สถานการณ์การการผลิตกล้วยหอมทอง

2.1 สถานการณ์การการผลิตกล้วยหอมทองของไทย

รังสิมา ศิริจันทร์ (2564) ได้ระบุว่า "กล้วยหอมทอง" เป็นกล้วยที่มีศักยภาพในการส่งออกมากที่สุดเมื่อเทียบกับกล้วยส่งออกอื่น ๆ ด้วยคุณลักษณะที่มีรสชาติดี มีกลิ่นหอม นำรับประทาน เปลือกบาง ไม่เหนียว สีสวยของกล้วยเมื่อสุกจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทอง แต่ละลูกเรียงกัน อยู่ในหวีอย่างสวยงาม ทำให้กล้วยหอมได้รับความนิยมเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ จึงมีแนวโน้มความต้องการของตลาดเพิ่มมากขึ้น จังหวัดที่มีพื้นที่การผลิตปลูกกล้วยหอมทองมากที่สุดที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี เพชรบุรี สุราษฎร์ธานี ชุมพร สระบุรี และหนองคาย เป็นต้น ประเทศไทยมีคู่ค้าที่สำคัญคือ ญี่ปุ่น จีน ลาว โดยเฉพาะตลาดญี่ปุ่นมีความต้องการสูง โดยมีข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA; Japan Thailand Economic Partnership Agreement) โดยญี่ปุ่นให้โควตากล้วยหอมทองจากประเทศไทยปีละ 8,000 ตัน แต่ประเทศไทยสามารถส่งออกได้เพียงปีละได้เพียงปีละ 5,000 ตันเท่านั้น (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2567) เนื่องจากกล้วยหอมทองที่ผลิตได้มีปัญหาในด้านการส่งออกเพราะคุณภาพผลผลิตไม่ตรงตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด นอกจากนี้ปัญหาที่พบคือ พื้นที่ที่ปลูกกล้วยให้ผลผลิตต่อพื้นที่ต่ำ เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกกล้วยหอมทองเป็นพืชแซม เมื่อพืชหลักเติบโตอย่างเต็มที่จึงต้องเลิกปลูกกล้วยหอมทอง จึงทำให้ปริมาณการผลิตยังไม่คงที่ส่งผลต่อคุณภาพและปริมาณของผลผลิตไม่ตรงกับความต้องการของตลาด จึงทำให้ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563) ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกกล้วยเพื่อการส่งออกมากขึ้น และเพื่อให้การผลิตกล้วยหอมทองเพียงพอต่อผู้บริโภคในประเทศและมีคุณภาพตามเกณฑ์การส่งออกได้

ในปัจจุบันการผลิตกล้วยเพื่อให้มีคุณภาพดี โดยสามารถควบคุมการผลิตให้มีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องใช้ต้นกล้าพันธุ์ดีจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เนื่องจากต้องใช้ต้นกล้าเป็นจำนวนมาก ปลูกและให้ผลผลิตพร้อมกัน ซึ่งวางแผนการผลิตได้ง่าย จึงมีผู้ปลูกจำนวนมากให้ความสนใจหันมาใช้ต้นกล้าจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกันมากขึ้น ห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ งานปรับปรุงและขยายพันธุ์พืชและสัตว์ กองบริหารงานบริการวิชาการ สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญจึงได้ศึกษาการขยายพันธุ์กล้วยหลาย ๆ ชนิด ในห้องปฏิบัติการ และสามารถนำต้นออกปลูกได้ ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจระดับหนึ่ง ดังนั้น จึงต้องการขยายผลโดยนำร่องพัฒนาต่อยอดการผลิตต้นกล้ากล้วยหอมทองในเชิงอุตสาหกรรม โดยได้พัฒนาทักษะจากองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ เพื่อเพิ่มจำนวนต้นกล้าพันธุ์กล้วยหอมทองให้เพียงพอต่อความต้องการในระบบการผลิตเชิงพาณิชย์

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566) ได้ระบุว่า แนวโน้มการผลิตกล้วยหอมทองของประเทศไทย มีพื้นที่ปลูก 42, 117 ไร่ ผลผลิตรวม 147,494 ตันต่อปี ผลผลิตเฉลี่ย 3.5 ตันต่อไร่ต่อปี การบริโภคในประเทศ 130,055.12 ตันต่อปี การบริโภคนอกประเทศ : 17,438.88 ตันต่อปี ซึ่งการส่งออกกล้วยหอมทองของประเทศไทย ได้ส่งออก 29 ประเทศ คิดเป็นมูลค่า 485.36 ล้านบาท โดยมีอันดับการส่งออก ดังนี้ ญี่ปุ่น ปริมาณ 9,828.13 ตัน มูลค่า 319.21 ล้านบาท จีน ปริมาณ 5,672.53 ตัน มูลค่า 123.36 ล้านบาท ลาว ปริมาณ 1,430.42 ตัน มูลค่า 26.98 ล้านบาท

สำหรับประเทศไทย มีเกษตรกรที่ปลูกกล้วยหอมทองที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ทั้งหมด 1,605 ราย จำนวน 1,667 แปลง พื้นที่รวม 13,154.99 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.23 ของพื้นที่ปลูกทั่วประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566)

2.2 ข้อมูลทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2566) จากระบบฐานข้อมูลกลางทะเบียนเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ผู้ปลูกกล้วยหอมทองของจังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่เพาะปลูกกล้วยหอมทอง ในปี พ.ศ. 2566 มีพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง 139 ไร่ และมีเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง 89 ราย ซึ่งปัจจุบัน สำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ ได้มีการส่งเสริมการปลูกกล้วยหอมทอง เป็นพืชทางเลือกให้เกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ และมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมทอง อ.โซ่พิสัย และกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมทอง B.K.77 ตำบลหนองหัวช้าง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ความจำเป็นที่ทางทางการพัฒนาการผลิตและการปฏิบัติในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ได้คุณภาพและมาตรฐานเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ผลผลิตกล้วยหอมทอง เฉลี่ย 30 – 35 ตันต่อรอบ คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ย 5,400,000 บาทต่อรอบ เกิดการจ้างแรงงานในชุมชนจำนวน 30 คนหรือคิดเป็นมูลค่าเฉลี่ย 270,000 บาทต่อเดือน หรือ 3,240,000 บาทต่อปี รวมเป็นมูลค่าที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของกลุ่มเฉลี่ย 720,000 บาทต่อเดือน หรือ 8,640,000 บาทต่อปี เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กล้วยหอมทองเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสำหรับการส่งออก เนื่องจากมีรสชาติหวาน หอม และเป็นที่ต้องการของตลาด การปลูกกล้วยหอมทองควรเริ่มจากการเลือกพื้นที่ที่มีดินร่วนซุย ระบายน้ำดี และมีค่า pH 5.5-6.5 ควรปลูกในช่วงฤดูฝนเพื่อให้กล้วยได้รับน้ำเพียงพอ การดูแลรักษาต้องใส่ปุ๋ยอย่างสม่ำเสมอ รดน้ำให้พอเหมาะ และควรหมั่นตัดแต่งใบที่เสียหายออก การเก็บเกี่ยวควรทำเมื่อผลมีอายุ 10-12 สัปดาห์ หลังจากดอกบานเพื่อให้ได้ผลที่สูงงอมพอดี โรคและแมลงศัตรูพืชที่สำคัญ เช่น โรคตายพรายและเพลี้ยไฟ ควรใช้วิธีการจัดการแบบผสมผสาน เช่น ใช้สารชีวภัณฑ์ ปรับปรุงสภาพแวดล้อม และเลือกปลูกพันธุ์ที่ต้านทานโรคเพื่อลดการระบาดของโรคและเพิ่มคุณภาพผลผลิต

3. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทอง

กล้วยหอมทอง เป็นไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง มีอยู่หลากหลายสายพันธุ์ เช่น กล้วยหอมจันทร์ กล้วยหอมทอง กล้วยหอมเขียว โดยกล้วยหอมเขียวหรือกล้วยหอมคาเวนดิชเป็นกล้วยหอมที่นิยมปลูก กันโดยทั่วไป จัดเป็นผลไม้ที่อุดมไปด้วยคุณค่าสารอาหารครบถ้วนตามหลักทางโภชนาการ เช่น มีวิตามิน ไยอาหารที่ช่วยในการขับถ่าย มีสารแทนนิน ซึ่งช่วยยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์ *Escherichia coli* เป็นต้น กล้วยหอมถูกจัดเป็นผลไม้เมืองร้อน สามารถปลูกได้เกือบทุกประเทศที่มีภูมิอากาศร้อนชื้น สำหรับประเทศไทย สามารถปลูกกล้วยหอมได้ทั่วประเทศ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทอง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566)

3.1 ลักษณะลักษณะทางพฤกษศาสตร์

กล้วยหอมมีรูปร่างลักษณะทางพฤกษศาสตร์ ดังนี้

ภาพที่ 2.2 รูปร่างและส่วนประกอบของกล้วยหอม

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

3.1.1 ราก รากกล้วยหอมเป็นแบบ adventitious root ที่แตกออกจากหน่อ ซึ่งหน่อ จะแตกออกจากเหง้า รากมีความยาวได้มากกว่า 5 เมตร แทะลึกลงดินได้ถึง 5 - 7.5 เมตร

3.1.2 ลำต้น เหน้ง่ายอยู่ใต้ดิน มีลำต้นเทียมที่อยู่เหนือดินสูงประมาณ 2.5-3.5 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางมากกว่า 20 เซนติเมตร กาบลำต้นด้านนอกมีสีเขียว และมีแถบประสีดำ ด้านใน สีเขียวอ่อน และมีเส้นลายสีชมพู

3.1.3 ใบ ใบกล้วยหอมเป็นใบเดี่ยว เป็นแบบขนาน มีก้านใบที่มีร่องค่อนข้างกว้าง และมีปีก เส้นกลางใบมีสีเขียว ใบยาวได้มากถึง 3 เมตร

3.1.4 ดอก/ปลีดอก หรือ ปลี จะแทงออกจากหวยตรงกลางปลายยอด เมื่อแทงดอก ช่วงแรกจะตั้งตรง และค่อย ๆ โค้งลงด้านล่าง ก้านเครือมีขนอ่อนปกคลุม ปลีมีรูปไข่ ค่อนข้างแหลมยาว และมีปลายแหลม มีกาบหุ้มด้านนอกสีแดงอมม่วง ด้านในสีแดงซีด ปลีกล้วยหอมทอง มีความยาว ประมาณ 1-1.5 เมตร

3.1.5 ผล กล้วยหอมติดผลเป็นเครือ เครือหนึ่งมีประมาณ 6 - 10 หวี หวีหนึ่งมีประมาณ 12 - 16 ผล ผลกว้าง 3 - 4 เซนติเมตร ยาว 21 - 25 เซนติเมตร ปลายผลมีจุดเห็นชัด เปลือกบางแต่หนากว่ากล้วยไข่ ผลดิบมีสีเขียว เมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทอง แต่ที่ปลายจุดยังมีสีเขียว แล้วค่อยเปลี่ยนสีเป็นสีเหลืองเมื่อสุกมาก เนื้อสีเหลืองเข้ม มีรสหวาน และมีกลิ่นหอมแรง

3.2 สายพันธุ์กล้วยหอม

พันธุ์กล้วยที่ใช้ปลูกในประเทศไทย มีทั้งพันธุ์พื้นเมือง พันธุ์ดั้งเดิม และพันธุ์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ซึ่งกล้วยที่บริโภคกันอยู่ในปัจจุบันมีวิวัฒนาการมาจากกล้วย 2 ชนิด คือกล้วยป่า (*Musa acuminata* Colla) และกล้วยตานี (*M. balbisiana* Colla) สำหรับกล้วยที่มีกำเนิดจากกล้วยป่ามีจีโนมเป็น AA ส่วนกล้วยที่มีกำเนิดจากกล้วยตานีมีจีโนมเป็น BB และกล้วยลูกผสมของทั้ง 2 ชนิด มีจีโนมเป็น AABB, ABB, ABBB และ ABBB นอกจากนี้มีการจำแนกกลุ่มพันธุ์ตามประเภทของผู้ที่นำพันธุ์ไปปลูกเป็นพืชเศรษฐกิจและสีผล เป็น 4 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มกล้วยคาเวนดิชค่อม (DXarG CaWendish) เช่น กล้วยหอมเขียวค่อม กล้วยหอมค่อม

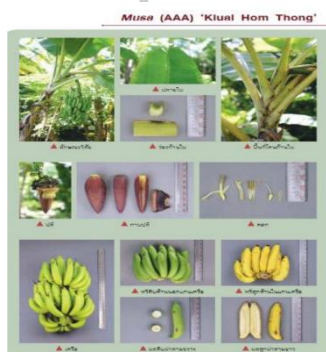
2) กลุ่มกล้วยคาเวนดิชยักษ์ ((lant CWendish) เช่น กล้วยหอมคลองจิ่ง

3) กลุ่มกล้วยกลอส มิเชล (Gros Michel) เช่น กล้วยหอมทอง

4) กลุ่มกล้วยแดง (3ed/(reen 3ed) เช่น กล้วยกุ้งเขียว กล้วยนาก กล้วยครั่ง พันธุ์กล้วยที่ปลูกในประเทศไทย

ลักษณะสายพันธุ์ กล้วยหอมทอง กล้วยหอมทองเป็นกล้วยกลุ่มจีโนม AAA ลำต้นเทียม สูงประมาณ 3.4 เมตร สีเขียวปานกลาง มีปื้นสีน้ำตาล เส้นรอบวง ยาวประมาณ 53 เซนติเมตร ก้านใบ ยาวประมาณ 37 เซนติเมตร สีเขียว เป็นร่องเปิดขอบกว้าง มีครีบบ ใบอ่อนที่ยังม้วนอยู่สีเขียว เมื่อคลี่กางออกเต็มที่สีเขียว เป็นมัน แผ่นใบเป็นคลื่น กว้างประมาณ 61 เซนติเมตร ยาวประมาณ 217 เซนติเมตร ปลายใบมน เล็กน้อย โคนใบด้านหนึ่งมนอีกด้านหนึ่งสอบเรียวก้านช่อดอกไม่มีขน สี

เขียว กว้างประมาณ 2.1 เซนติเมตร ปลีรูปปานกลาง กาบปลีสีแดงแกมม่วง ซ้อนทับกันบางส่วน ปลายม้วนขึ้น ด้านในสีส้มแกมแดง มีร่องเล็กน้อยหรือไม่มี ไทล่กาบปลีแคบ เครือรูปทรงกระบอกมี 5 หวี ผลโค้ง พบซากก้านเกสรเพศเมียติดอยู่ที่ปลายผล ก้านผลเรียบ เชื่อมกันบางส่วน ไม่มีขน ผลดิบสีเขียว เนื้อผลสีครีม ผลสุกผิวผลเป็น สีเหลือง เนื้อผลสีครีม นุ่ม รสหวาน ไม่มีเมล็ด

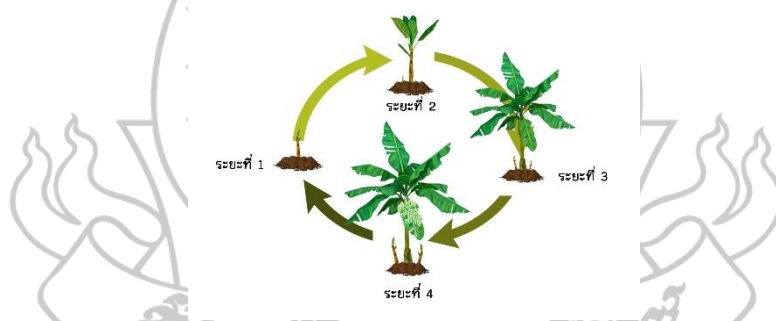

ภาพที่ 2.3 กล้วยหอมทอง

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

3.3 การเจริญเติบโตและผลผลิต

การปลูกกล้วยทางการค้าเชิงพาณิชย์เพื่อให้ได้ผลผลิตที่น่าพอใจ แบ่งวงจรชีวิตออกเป็น 4 ระยะ ที่ต้องคอยดูแลเอาใจใส่ ได้แก่

ภาพที่ 2.4 การเจริญเติบโตของกล้วยหอม

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

3.3.1 เป็นระยะเริ่มปลูก สิ่งสำคัญที่หลังจากเอาหน่อปลูกแล้ว ต้องเฝ้าสังเกตว่าหน่อที่ปลูกมีการตอบสนองในการเดินรากพร้อมที่จะเจริญเติบโตหรือไม่ หากเกิดการเน่าหรือเป็นโรคจนทำให้ไม่สามารถเจริญเติบโตได้ ควรขุดทิ้ง ในระยะนี้ต้องรดน้ำทุกวัน และหมั่นเฝ้าสังเกตซึ่งแต่ละหน่อจะมีระยะรัดตัวไม่เท่ากัน ถ้ามีใบเลี้ยงติดต้นไว้ จะทำให้กล้วยมีการรัดเร็วยิ่งขึ้น ระยะนี้จะใช้เวลาประมาณ 1 เดือน ก็จะเข้าสู่ระยะที่ 2

3.3.2 หลังจากที่หน่อกล้วยเริ่มเดินราก ลำต้นจะแทงใบอ่อนขึ้นมาเพื่อสังเคราะห์แสง และหาอาหาร ซึ่งระยะนี้ใบจะมีความสำคัญกับต้นกล้วยมาก ในระยะนี้ควรใส่ปุ๋ย สูตร ตัวหน้าสูง

เช่น 24-7-7 เพื่อบำรุงในส่วนของใบกล้วยให้สมบูรณ์พร้อมรับการสังเคราะห์แสงเพื่อเลี้ยงต้นในระยะเจริญเติบโต และรดน้ำอย่างสม่ำเสมอ ช่วงนี้สามารถรดน้ำวันเว้นวันได้ ระยะนี้จะใช้เวลาประมาณ 2 เดือน ก็จะเข้าสู่ระยะที่ 3

3.3.3 ระยะนี้เน้นในเรื่องของการบำรุงต้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการออกปลี
โดยจะเน้นให้ต้นกล้วยสมบูรณ์มากที่สุด ซึ่งในระยะนี้ควรใส่ปุ๋ยสูตรเสมอ เช่น 16-16-16 เพื่อเป็นการบำรุงต้น ใบ ราก เพื่อให้ต้นสมบูรณ์มากที่สุด สามารถบำรุงลูกได้อย่างสมบูรณ์ระหว่างกล้วยออกปลี โดยระยะนี้จะใส่ปุ๋ยสูตรเสมอนานประมาณ 3 เดือน เพื่อบำรุงไปสู่ระยะกล้วยตั้งท้อง

3.3.4 ระยะกล้วยตั้งท้องแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ใหญ่ ๆ ดังนี้

1) การแต่งตัวเตรียมตั้งท้อง หลังจากที่ยังบำรุงต้นกล้วยมาถึงระยะนี้ เรียกว่า ระยะแต่งตัว เพื่อเตรียมความพร้อมไปสู่ระยะตั้งท้อง โดยใส่ปุ๋ยสูตรตัวกลางสูง เช่น 8-24-24 หรือ 18-46-0 หรือ 12-24-12 โดยให้เลือกตัวใดตัวหนึ่ง เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการกระตุ้นไปอีก 2 เดือน กล้วยก็จะเริ่มแทงปลีออกเครือ เมื่อกล้วยติดเครือแล้วจะเข้าสู่ช่วงที่ 2

2) ตกปลีออกเครือหลังจากกล้วยเริ่มแทงปลีเข้าสู่การตกเครือแล้ว ต้องใช้ระยะเวลา 4 เดือน เพื่อตัดเครือ ในช่วงนี้ให้ใส่ปุ๋ยสูตรเสมอ เช่น 16-16-16 เพื่อเป็นการบำรุงต้น และเป็นการบำรุงหน่อกล้วยรุ่นต่อไปอีกด้วย

3) ก่อนการเก็บเกี่ยว เป็นช่วงที่สำคัญที่เริ่มใส่ปุ๋ยสูตรตัวท้ายสูง เช่น 13-13-21 เพื่อเป็นการสร้างแป้ง สร้างเนื้อให้กับกล้วย และเป็นการทำให้กล้วยมีรสชาติดี หวาน อร่อย

กล้วยหอมทอง จะเริ่มเก็บเครือได้หลังจากการปลูกแล้วประมาณ 10-12 เดือน โดยมีระยะหลังปลูกถึงแทงปลี 7 - 8 เดือน และหลังจากแทงปลีจนเก็บเครือได้ 70 - 80 วัน โดย 1 เครือ จะมีหวีประมาณ 6 - 10 หวี และ 1 หวี มีประมาณ 10 - 16 ผล หรือมากกว่า หากดินมีความสมบูรณ์ ทั้งนี้ หากเป็นการส่งจำหน่าย จำเป็นต้องเก็บก่อนผลสุกหรือผลเหลือง ประมาณ 3 วัน ซึ่งนิยมเก็บในช่วงเช้าตรู่

3.4 ระยะการสุกของกล้วยหอมทอง ได้แก่

- ระยะที่ 1 เปลือกเขียว (ดิบ 100%) ผลแข็ง ไม่มีการสุก
- ระยะที่ 2 เปลือกเขียว (ดิบ 95%) เริ่มสุก และเปลี่ยนเป็นสีเหลือง (5%)
- ระยะที่ 3 เปลือกเขียว (ดิบ 70%) เริ่มสุกและเปลี่ยนเป็นสีเหลือง มากขึ้น (30%)
- ระยะที่ 4 เปลือกเขียว (ดิบ 30%) เริ่มสุกและเปลี่ยนเป็นสีเหลือง มากขึ้น (70%)
- ระยะที่ 5 เปลือกเหลือง มีการสุกมาก (95%) ปลายยังเป็นสีเขียว (ดิบ 5%)
- ระยะที่ 6 ทั้งผลมีสีเหลือง มีการสุกเต็มที่ (100%)
- ระยะที่ 7 ผิวสีเหลือง และเริ่มมีจุดสีน้ำตาล (สุกเต็มที่ มีกลิ่นหอม และเริ่มเปลี่ยนแปลง)

ระยะที่ 8 ผิวสีเหลืองและมีจุดสีน้ำตาลมากขึ้น สุกมากเกินไปเนื้อเริ่มอ่อนและและมีกลิ่นแรง

3.5 คุณลักษณะของกล้วยหอมทอง

ชื่อพืช/ชื่อสามัญ กล้วยหอมทอง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Musa acuminata*

ชนิดพืช : เป็นไม้ล้มลุกชนิดพืชใบเลี้ยงเดี่ยว

กล้วยหอมทอง จัดเป็นผลไม้ที่อุดมไปด้วยคุณค่าสารอาหารครบถ้วนตามหลักทางโภชนาการ มีวิตามิน ไยอาหารที่ช่วยในการขับถ่าย มีสารแทนนิน ซึ่งช่วยยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์ *Escherichia coli* กล้วยหอมทองสามารถปลูกได้เกือบทุกประเทศที่มีภูมิอากาศร้อนชื้น มีถิ่นกำเนิดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับประเทศไทย สามารถปลูกได้ทั่วทุกภาค แหล่งพันธุ์ ที่สำคัญของไทยคือ ภาคกลางและภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี นนทบุรี กรุงเทพฯ เพชรบุรี และ สุราษฎร์ธานี

3.5.1 ลักษณะประจำพันธุ์ กล้วยหอมทอง เป็นสายพันธุ์ที่มาจากกล้วยป่า รากกล้วยหอมเป็นแบบ adventitious root ที่แตกออกจากหน่อ ซึ่งหน่อจะแตกออกจากเหง้า รากมีความยาวได้มากกว่า 5 เมตร ลึกลงดินได้ถึง 5 - 7.5 เมตร มีลำต้นจริงเป็นหัวหรือเหง้าอยู่ใต้ดิน และมีลำต้นที่อยู่เหนือดินสูง 2.5 - 3.5 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางมากกว่า 20 เซนติเมตร กาบลำต้นด้านนอกมีประดับำ ด้านในสีเขียวอ่อนและมีเส้นลายสีชมพู ใบเป็นใบเดี่ยวแบบขนาน ก้านใบมีร่องค่อนข้างกว้าง และมีปีก เส้นกลางใบสีเขียว ใบอาจยาวได้มากถึง 3 เมตร ดอกหรือปลีจะแทงออกจากหอยกตรงกลางปลายยอด เมื่อแทงออกช่วงแรกจะตั้งตรง และค่อย ๆ โค้งลงด้านล่าง ด้านบนสีแดงอมม่วง มีไข่ ด้านในสีแดงซีด บรรจุน้ำข้างใน มีก้านช่อดอกที่ยาว และมีขนอ่อน ๆ ปกคลุมอยู่ มีใบประดับรูปไข่ค่อนข้างยาว ด้านบนเป็นสีม่วงอมเทา บริเวณโคนมีสีซีดลง ส่วนปลายเป็นสีแดงอมส้ม กล้วยหอมติดผลเป็นเครือ เครือหนึ่งมี 4 - 6 หัว หัวหนึ่งมี 12 - 16 ผล ความกว้างของผลมีประมาณ 3 - 4 เซนติเมตร ยาวประมาณ 21 - 25 เซนติเมตร ปลายผลมีจุกเห็นชัด เรียกว่า ปลายรูปขวด (bottled-necked) เปลือกบาง เมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทอง แต่ที่ปลายจุกจะมีสีเขียว แล้วเปลี่ยนสีภายหลัง เนื้อสีขาวขุ่น กลิ่นคาว รสหวานอ่อนนุ่มไม่มีเมล็ด

3.5.2 การปลูกกล้วยหอมทอง มีขั้นตอนดังนี้

1) การเตรียมหน่อพันธุ์ หน่อพันธุ์ที่ใช้ปลูกควรอยู่ในระยะที่เรียกว่า หน่อใบดาบ มีใบแคบ 2-3 ใบ มีความยาวหน่อ 60 - 120 เซนติเมตร ควรเป็นหน่อที่สมบูรณ์ ไม่มีรอยโรคหรือแมลงกัดกิน หากซื้อตามฟาร์มกล้วย ควรตรวจสอบประวัติการระบาดของโรคหรือด้วงแมลง

2) การเตรียมดินและหลุมปลูก การเตรียมดิน หากเป็นพื้นที่ที่ปลูกครั้งแรกให้ไถพรวนดินให้ลึกประมาณ 30 เซนติเมตร พร้อมกำจัดวัชพืช และตากดินทิ้งไว้ประมาณ 7-10 วัน หลังจากนั้น หว่านโรย ด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักในอัตรา 2-4 ตัน/ไร่ แล้วไถพรวนดินอีกรอบ หากเป็น

พื้นที่เดิมให้หว่านโรยด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยได้เลย แล้วไถพรวนดินกลบ ทำการขุดหลุมปลูกให้ลึก กว้าง และยาว ประมาณ 45-50 เซนติเมตร มีระยะห่างระหว่างหลุมที่ 2.50×2.50 เมตร ซึ่งจะได้ประมาณ 500 หลุม/ไร่ เมื่อเตรียมหลุมเสร็จให้ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก อัตรา 5 กิโลกรัม/หลุม และปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 อัตรา 200 กรัม/หลุม พร้อมเกลี่ยดินผสม โดยให้ระดับดินสูงขึ้นจนเหลือความลึกของหลุม ประมาณ 15-30 เซนติเมตร ขึ้นอยู่กับความสูงของต้นพันธุ์

3) การปลูก ให้ตั้งหน่อพันธุ์บริเวณตรงกลางหลุม โดยให้หันรอยแผลของหน่อไปใน ทิศตะวันตก เพราะเครื่องถ้วยจะแทงออก และห้อยไปในทิศตรงกันข้ามกับรอยแผลที่ตัดจากต้นแม่ ทั้งนี้ ให้หันหน่อพันธุ์ทุกหลุมในทิศเดียวกัน เพื่อง่ายต่อการจัดการ เมื่อวางหน่อพันธุ์แล้วจึงค่อยเกลี่ยดินกลบ โดยให้ดินกลบส่วนเหง้าสูงประมาณ 15-30 เซนติเมตร แล้ววางฟางข้าวปิดรอบโคนต้น

4) การให้น้ำ ในฤดูฝนไม่จำเป็นต้องให้น้ำหากฝนตกสม่ำเสมอ แต่หากฝนทิ้งช่วง จนหน้าดินแห้ง ควรสูบน้ำเข้าแปลงเป็นระยะ และในหน้าแล้งจำเป็นต้องสูบน้ำเข้าแปลงอย่างสม่ำเสมอ โดยสูบน้ำเป็นประจำเมื่อหน้าดินที่ระดับ 5-10 เซนติเมตร เริ่มแห้ง

5) การใส่ปุ๋ย

(1) ปุ๋ยคอก ให้ปุ๋ยอินทรีย์ประเภทปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก อัตราการใส่ปุ๋ย 3 – 5 กิโลกรัม/ต้น/ครั้ง อัตราการใส่ปุ๋ย 1 กิโลกรัม/ต้น/ครั้ง โดยใส่ปุ๋ยหลังปลูก 1 เดือน และครั้งที่ 2 ในเดือนที่ 5 หลังปลูก หรือในช่วงก่อนกล้วยใกล้ออกปลี 2 - 3 เดือน หรือ

(2) ปุ๋ยเคมี ใส่ปุ๋ยเคมีหลังจากปลูก 1, 3, 5 และ 7 เดือน ตามลำดับ อัตรา 150-250 กรัม/ต้น

6) การกำจัดวัชพืช ทำได้โดยการใช้จอบถารอบโคนต้น ควรทำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง นอกจากนั้นอาจใช้วิธีการไถกลบรอบโคนต้น

7) การตัดแต่งหน่อ หลังปลูกกล้วยแล้ว 3 - 4 เดือน ต้นกล้วยจะเริ่มแตกหน่อใหม่อย่างต่อเนื่อง การตัดแต่งหน่อเริ่มหลังจากปลูกกล้วยแล้ว 5 - 6 เดือน กล้วยจะเริ่มแตกหน่อพร้อมกับการตกปลี จำนวนหน่อที่แตกออกมาขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการดูแลรักษาของเจ้าของสวน โดยทั่วไปจะให้หน่อราว 5 - 10 หน่อ ซึ่งมากเกินไป จึงแย่งอาหารจากต้นกล้วยแม่ ทำให้ขนาดผลเล็กลง จึงเป็นสาเหตุที่ต้องมีการตัดแต่งหน่อ หรือเหยียบหน่อ ทำโดยใช้มีดตัดหน่อที่สูงประมาณ 1 คืบ ให้ชิดดิน หรือใช้เท้าเหยียบหน่อให้หักชิดดิน ให้เหลือไว้ 2-4 หน่อที่จะใช้ทำพันธุ์ต่อไปและหลังจากการตัดแต่งหน่อแล้ว ก็ยกเอาดินจากท้องร่องทับโคนกล้วยโดยรอบ ๆ อีกครั้งหนึ่ง และทำเช่นนี้ทุก ๆ เดือน หลังจากกล้วยเริ่มแตกหน่อ

8) การตัดหน่อกล้วยไว้สำหรับปีต่อไป สำหรับหน่อที่เก็บเอาไว้ขยายพันธุ์ หลังจากหน่อสูงประมาณ 1 คืบ จะไม่ปาดหน่อให้ชิดดินปล่อยให้โตต่อ เมื่อจะทำการถมโคนหรือยก

ดินจากท้องร่องเป็นครั้งที่ 2 จึงตัดให้สูงจากพื้นดินประมาณ 6 นิ้ว แล้วจึงทำการถมโคนอีก หน่อที่จะเก็บไว้ทำพันธุ์ควรมีลักษณะอวบอ้วนและแข็งแรง การแต่งหน่อเพื่อทำพันธุ์นี้ เมื่อต้นเดิมแตกยอดออกมาอีก ก็ตัดยอดให้เหนือจากรอยเดิมประมาณ 1 คืบ และทำเช่นนี้ต่อไปทุกครั้งที่ยอดสูงพอ ทำประมาณ 4 - 5 ครั้ง ก็จะได้หน่อใหญ่และลำต้นอ้วน การตัดแต่งหน่อหรือเหยียบหน่อ จะทำประมาณเดือนละครั้ง หลังการเก็บผลกล้วยต้นแม่แล้ว ให้คงเหลือหน่อใต้ดินที่มีลำต้นโผล่จากดินแล้วประมาณประมาณ 10 นิ้ว จำนวนประมาณ 2 หน่อ โดยให้อยู่ในตำแหน่งต่างทิศหรือห่างกัน แต่หากระยะปลูกชิดกันมาก เช่น 2x2 เมตร ให้คงเหลือจำนวนหน่อเดียว ซึ่งจะรวมกับต้นกล้วยเก่าแล้วประมาณ 3 - 4 ต้น โดยแต่ละต้นจะมีอายุต่างกันประมาณ 2 - 3 เดือน

9) การตัดแต่งใบ จะเริ่มตั้งแต่ต้นกล้วยมีอายุ 3 เดือนขึ้นไป โดยตัดใบที่อยู่ล่างสุดขึ้นไป และใบที่อยู่ในที่ร่ม หรือที่ทับบังกันอยู่ ตัดเอาใบที่แห้ง ใบที่แก่จัด และใบที่แตกมากออก จะช่วยลดการเกิดโรคและแมลง รวมถึงทำให้แสงแดดส่องถึงใบกล้วยทุกใบได้ดี โดยให้เหลือต้นละ 12- 15 ใบ

10) การออกปลี หลังปลูกกล้วย 6 - 8 เดือน ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของต้นกล้วยจะเริ่มแทงปลี โดยสังเกตได้จากการแทงใบกล้วยใบสุดท้ายจะมีขนาดสั้น และเล็กมาก ซึ่งเรียกว่า “ใบธง” หลังจากนั้น กล้วยจะเริ่มแทงปลีออกมา ซึ่งจากระยะเริ่มแทงปลีจนถึงปลีบานแล้ว จะใช้เวลาประมาณ 14 วัน หลังจากปลีบานแล้ว 2-3 วัน หรือ มองเห็นผลมีขนาดสม่ำเสมอแล้ว หรือ เรียกวันนี้ว่า “หวีดินเต่า” จึงให้ตัดปลีออกได้ โดยหวีที่ต่ำกว่าหวีดินเต่าจะมีขนาดผลเล็ก ผลไม่สม่ำเสมอ ซึ่งเมื่อเริ่มเห็นหวีลักษณะนี้ก็เริ่มตัดปลีได้ โดยตัดในตำแหน่งที่ต่ำกว่าหวีดินเต่าลงมา 1 หวี เพราะหากปล่อยทิ้งไว้จะทำให้ผลในหวีอื่น ๆ เติบโตช้า และผลไม่สม่ำเสมอได้

11) การค้ำยัน หลังจากตัดปลีกล้วยทิ้งแล้วประมาณ 16 วัน จะทำการค้ำยันเพื่อป้องกันต้นกล้วยล้ม หรือหักระหว่างเครือกับกาบใบ หรือเรียกว่า “หักคอ” และจะหักคอเป็นจำนวนมากถ้าไม่มีการค้ำยัน ในฤดูแล้งการค้ำยันจะใช้ไม้ที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 นิ้ว ยาว 6 - 10 ฟุต เป็นไม้ค้ำยัน การค้ำยันทำโดยปักไม้ทางด้านที่ตกปลี ห่างจากโคนต้นประมาณ 2 - 3 ฟุต ปักไม้ลงดินให้ลึก 1 ฟุต ให้ด้านปลายของไม้เอนสัมผัสระหว่างใบเลี้ยงของเครือกล้วย และวงของเครือกล้วย แล้วใช้ก้านกล้วยที่ตากแห้งแล้วชุบน้ำให้อ่อนตัว โอบรวบกึ่งกลางลำต้นและไม้ มัดให้แน่นหนึ่งทบก่อนใช้เชือกอีกเส้นหนึ่ง โอบต้นกล้วยและไม้ที่ปักแล้วประมาณสุดเครือกล้วย ดึงเชือกให้ตึงและมัดให้แน่น ก็จะเสร็จการค้ำยัน

12) การหุ้มเครือและตัดใบธง หลังจากตัดปลีแล้ว จะทำการคลุมถุง ถุงที่ใช้ควรเป็นถุงพลาสติกสีฟ้า ขนาดใหญ่ และยาวกว่าเครือกล้วย เปิดปากถุงให้มีอากาศถ่ายเทได้ดี ทั้งนี้เครือกล้วยที่มีการหุ้มเครือจะได้ผลกล้วยที่มีผิวสวย ไม่มีรอยแมลงทำลาย ส่วนการตัดใบธง จะตัดเพื่อ

ไม่ให้ใบมาเสียดสีกับผลกล้วย เพราะอาจทำให้ผลมีรอยหรือเกิดโรคเชื้อราได้ โดยจะเริ่มตัดเมื่อใบง
เริ่มหัก

3.6 โรคของกล้วยหอมทอง

3.6.1 โรคที่เกิดจากเชื้อรา ได้แก่

1) **โรคตายพราย** เกิดจากเชื้อราที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในพื้นที่ ที่การ
ระบายน้ำไม่ดี ดินเป็นดินเหนียว มักเกิดขึ้นเมื่อกกล้วยมีอายุ 4 - 5 เดือน เริ่มจากใบล่างช่วงก้านใบหรือ
ใบแก่จะเห็นเป็นทางสีเหลืองอ่อน จากนั้นขอบใบหรือปลายใบจะเริ่มเหลืองแล้วขยายวงกว้าง ใบอ่อน
จะเหลืองไหม้ บิดเป็นคลื่น โคนก้านใบจะหักพับ ยอดใบจะเหลืองตั้งตรงเขียวในช่วงแรกและตายใน
ที่สุด ถ้าเป็นช่วงที่กล้วยหอมตกเครือแล้ว ผลจะเหี่ยว สิบ เล็ก ไม่สม่ำเสมอหรือแก่ก่อนกำหนด เนื้อ
ฟามจัดในบางครั้ง ใบกล้วยจะหักพับที่โคนใบโดยไม่แสดงอาการใบเหลืองหรือเหลืองเพียงเล็กน้อย ถ้า
ตัดลำต้นตามขวางจะพบว่าเนื้อในของกาบใบบางส่วนเป็นสีน้ำตาลแดงและอาจมีเส้นใยของเชื้อราให้
เห็นบ้าง

2) **โรคใบจุดดำ** เชื้อราจะทำให้ขอบใบ และก้านกลางใบเป็นจุดดำขนาดเล็กใน
ระยะแรก และขยายใหญ่ขึ้นกระจายไปทั่ว ถ้ารุนแรงมาก จะทำลายกาบลำต้นจนเกิดจุดดำจนทั่ว
ปลายผลอ่อนจะเน่า แห้งเป็นสีดำ

3) **โรคใบไหม้** เชื้อราจะทำให้เกิดจุดสีน้ำตาลกระจายทั่วผิวใบ หากผิวใบแห้ง
การปรุงอาหารของพืชก็ลดลง กล้วยโตช้า ผลผลิตลดลง

4) **โรคใบจุดกระ** เชื้อราทำให้ใบเป็นจุดกระ ระยะแรกจุดเป็นสีแดง และ
เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล หรือน้ำตาลไหม้จนเกือบดำตามแนวยาวของเส้นใบ มีเส้นสีเหลืองเกิดขึ้นรอบ ๆ
จุดและผิวนอกจะขึ้นเป็นหย่อม ๆ หรือเชื่อมติดกันเป็นทางยาวไปตามเส้นใบ บริเวณที่เป็นจะมีตุ่มนูน
ของเชื้อรา

5) **โรคใบจุดสีน้ำตาลเทา** เริ่มจากจุดสีน้ำตาลบนผิวใบ แล้วขยายใหญ่สีน้ำตาล
อ่อน ตรงกลางจุดจะแห้งมีสีน้ำตาลปนเทา ขอบใบสีน้ำตาล และขอบนอกสีเหลือง บ้างก็มี สีขาว หรือ
สีขาวหม่น เป็นแนวยาวบนเส้นใบ เชื้อราจะสร้างรากเทียมไขเข้าไปในเนื้อเยื่อ ทำให้เน่า เมื่อโรคถึงชั้น
ที่รุนแรง เชื้อราจะขยายการทำลายไปสู่กาบลำต้นมีลักษณะเป็นเส้นดำยสีขาวคลุมอยู่ บนกาบจะเน่า
และแห้งไปที่ละกาบ กล้วยจะหยุดการเจริญเติบโตอย่างเห็นได้ชัด ไม่ผลิดอก จะมีเชื้อราเจริญเติบโต
ออกมาลักษณะเหมือนดอกเห็ดสีขาวหม่นปนชมพูขนาดประมาณ 1-3 x 2-3 นิ้ว ดอกเห็นค่อนข้างนุ่ม
มีครีบใต้ดอก เมื่ออุณหภูมิและความชื้นเหมาะสม ถ้าเกิดโรคนี้กับกล้วยหน่อเล็ก กล้วยจะไม่แตกใบ
กาบเน่า และตาย

3.6.2 **โรคที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย** โรคเหี่ยวของกล้วยหอม เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย
ซึ่งจะระบาดอย่างรวดเร็ว ทำให้ใบอ่อนเหี่ยวและก้านใบหัก หน่อกล้วยที่กำลังแตกยอดจะมีสีดำ ยอด

บิตแกระแกร็น และตาย ในที่สุด แสดงอาการคล้ายโรคตายพราย แต่เมื่อตัดดูลักษณะภายในลำต้นจะเป็นสีน้ำตาลแดง พบบริเวณไส้กลางต้น ขยายไปกาบ ก้านใบ เครือ ผล และหน่อตา กล้วยจะเหลือง และตายในที่สุด ภายในจะพบเนื้อเยื่อเน่าตาย เป็นช่องโหว่ เมื่อตัดกล้วยอ่อนที่เป็นโรคแช่น้ำ จะพบเชื้อแบคทีเรีย เป็นน้ำขุ่น ๆ ไหลออกมา ผลจะเน่าดำ

3.6.3 โรคที่เกิดจากเชื้อไวรัส ได้แก่

1) *โรคยอดม้วน* เกิดจากเชื้อไวรัส มีแมลงประเภทปากดูดทุกชนิด เป็นพาหะ ได้แก่ เพลี้ยต่าง ๆ เชื้อโรคจะกระจายติดหน่อหรือส่วนขยายพันธุ์ ทำให้มีรอยขีดสีเขียว และจุดเล็ก ๆ ตามเส้นใบ และก้านใบ ใบใกล้เคียงจะเล็กลง เหลือง ปลายใบม้วน ถ้าระบาดมากต้นจะแคระแกร็น ใบขึ้นรวมกันเป็นกระจุก ดอกและปลีจะเจริญช้า บางครั้งเมื่อไหลออกมาที่ยอด ยอดจะปริ เครือเล็ก หน่อที่เกิดจากต้นกล้วยที่เป็นโรคยอดม้วนก็จะเป็นโรคตามไปด้วย

2) *โรคใบด่าง* ใบมีรอยด่างเป็นขีดสีเหลือง ยาวขนานไปกับเส้นใบ และก้านกลางใบ แล้วขยายไปสู่ผืนใบและขอบใบ ผืนใบที่เกิดอาการจะแตกออก เมื่อเป็นขั้นรุนแรงพืชจะปรุงอาหารไม่ได้ ต้นกล้วยหอมจะหยุดโต ต้นที่มีอายุน้อยจะเกิดเน่าแห้งเป็นแห่ง ๆ ในลำต้น และการระบาดของโรคมักเกิดขึ้นในฤดูหนาวมากกว่าฤดูร้อนและฤดูฝน

3.7 แมลงศัตรูกล้วยหอมทอง

3.7.1 *ด้วงวงไขเหง้า* ด้วงชนิดนี้ระยะที่เป็นตัวหนอนทำความเสียหายแก่ต้นกล้วยหอมมากกว่าตัวแก่ ตัวหนอนจะเจาะกินไขเหง้ากล้วยได้ระดับโคนต้น โดยไม่ทิ้งร่องรอย ที่ชัดเจนนัก ทำลายและหยุดระบบส่งน้ำ ส่งอาหารไปเลี้ยงลำต้น เมื่อเป็นมาก ๆ แม้จะมีหนอนเพียง 5 ตัวในหนึ่งเหง้า ก็สามารถไขเข้าไปทำลายกล้วยให้ตายได้ พบการทำลายได้ทุกระยะ ตั้งแต่หน่อไปถึงต้นแก่ ภายหลังตัดเครือแล้ว เมื่อตัวหนอนเจริญเติบโตเต็มที่จะเข้าเป็นดักแด้จนเป็นตัวแก่ออกมานอกเหง้า แลวโคนต้นในระดับขีดผิวดินหรือต่ำกว่าเล็กน้อย หรือรอมสมพันธุ์กันต่อไป

3.7.2 *ด้วงวงเจาะต้นหรือด้วงวงไขกาบกล้วย* เป็นศัตรูที่ทำลายรุนแรงพอ ๆ กับด้วงวงไขเหง้า แต่ตัวใหญ่กว่า ตัวหนอนจะไขเป็นรูทำลายจากโคนต้นไปถึงไส้กลางต้น จะเห็นเป็นรอยพรุนรอบต้น มักเกิดกับต้นที่โต หรือใกล้จะออกปลี หรือกำลังตกเครือ เครือจะหัก พับกลาง ต้นพับหักกลางต้นหรือเหี่ยวเฉาตาย

3.7.3 *ด้วงเต่าแดง* ตัวแก่ชอบกินใบตองยอดอ่อนที่ยังม้วน หรือที่คลี่ออกมาใหม่ ทำให้ใบมีรอยดำหนึเป็นรูปสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ทั่วทั้งใบ

3.7.4 *หนอนม้วนใบ* เป็นหนอนหรือตัวอ่อนของผีเสื้อกลางคืน ตัวสีน้ำตาลปนเทา แต้มเหลือง 2-3 จุด หนอนจะกินจากริมใบเป็นทางยาว ม้วนใบซ้อนตัว จนกระทั่งเป็นดักแด้จะมีแป้งขาว ๆ หุ้มตัว หนอนสามารถทำลายใบให้ขาดวินใช้ประโยชน์ไม่ได้

3.7.5 หนอนกระทุ้ ตัวแก่เป็นผีเสื้อขนาดเล็ก หากกินในเวลากลางคืน ปีกบนสีน้ำตาลปนเทา ปีกล่างสีขาว ตัวอ่อนกินใบตองที่ยังไม่คลี่ หรือคลี่แล้วใหม่ ๆ กัดขอบใบเป็นรอยแหว่งเป็นทาง และกัดกลางใบทะลุเป็นรูกลมขนาดเท่ากับตัวหนอน ใบกล้วย หน่อกล้วยที่ออกมาใหม่ หรือหน่อที่นำมาปลูกใหม่ พอใบใหม่แตก มักพบหนอนกระทุ้ตัวเล็ก ๆ กัดกินใต้ผิว เมื่อหนอนตัวโตแล้ว ก็สามารถกินได้ทั้งบนใบและใต้ใบ

3.7.6 หนอนร่าวน ตัวแก่เป็นผีเสื้อกลางวัน สีน้ำตาล หากถูกตัวจะคัน จะกินใบที่กำลังจะเป็นใบสีเขียวแก่ (หนอนชนิดนี้ กินทั้งใบกล้วยและใบมะพร้าว)

3.7.7 หนอนปลอก ตัวแก่เป็นผีเสื้อขนาดเล็กมีสีน้ำตาลอ่อน ชอบกินอยู่ที่ใต้ใบแล้วเอามาทำปลอกหุ้มตัวขึ้นไปข้างหลัง พอโตขึ้นจะทำปลอกใหญ่ขึ้น และเกาะห้อยท้ายปลอกลง

กล่าวโดยสรุป กล้วยหอมทอง (Cavendish group) เป็นพันธุ์กล้วยที่ได้รับความนิยมสูงทั้งในประเทศและสำหรับการส่งออก โดยมีลักษณะเด่นที่ผลขนาดใหญ่ สีเหลืองเมื่อสุก และรสชาติหวานกลมกล่อม จังหวัดบึงกาฬเป็นพื้นที่สำคัญในการผลิตกล้วยหอมทองโดยเฉพาะในกลุ่มแปลงใหญ่ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการจัดการผลผลิต การคัดเลือกพันธุ์ที่มีคุณภาพสูง การจัดการพื้นที่ปลูกอย่างเหมาะสม การดูแลหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อรักษาคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการผลิต ขณะเดียวกัน การรวมกลุ่มเกษตรกร การสนับสนุนจากภาครัฐ และการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเกษตรช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการส่งออก ซึ่งกล้วยหอมทองที่ส่งออกต้องผ่านการตรวจสอบตามมาตรฐานสากล เช่น GAP และ GMP เพื่อความปลอดภัยและการตลาดที่มีประสิทธิภาพ การเพิ่มมูลค่าผลผลิตส่งผลดีต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นและระดับประเทศ ในขณะเดียวกันการรักษาสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนมีความสำคัญต่อการผลิตในระยะยาว

4. หลักเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ประเทศไทยเป็นผู้ผลิต ผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญ ซึ่ง มกษ. 9001-2564 มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร หรือ GAP พืชอาหารที่ประกาศโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นแนวทางในการทำการเกษตร เพื่อให้ได้ผลิตผลที่มีคุณภาพและปลอดภัย โดยการปฏิบัติที่ปลอดภัยต่อเกษตรกร ผลิตผลไม่เกิดการปนเปื้อนเป็นอันตรายต่อการบริโภค คำนี้ถึงการปฏิบัติที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ก่อให้เกิดความยั่งยืนทางการเกษตร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2564)

พืชอาหารตามมาตรฐานนี้ หมายถึง ส่วนต่างๆของพืชที่ผลิตเพื่อนำมาบริโภคสดหรือปรุงเป็นอาหาร เช่น ผัก ผลไม้ พืชไร่ (ยกเว้นข้าว) เครื่องเทศ สมุนไพร พืชไม้ดอกเพื่อการบริโภค ทั้งนี้ไม่ครอบคลุมพืชที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการรักษาโรค พืชเพื่อการประดับตกแต่ง พืชงอกและพืชต้นอ่อน พืชสมุนไพรหรือเห็ดที่นำไปผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร ประกอบด้วยข้อกำหนดหลัก 8 ข้อ ที่ส่งผลต่อคุณภาพและความปลอดภัยของพืชอาหาร (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2564) ดังนี้

4.1 ความหมายของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หมายถึง แนวทางในการทำการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่คุณภาพดีตรงตามมาตรฐานที่กำหนด ได้ ผลผลิตสูงคุ้มค่าการลงทุนและกระบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค มีการใช้ ทรัพยากรที่เกิดประโยชน์สูงสุดเกิดความยั่งยืนทางการเกษตร และไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม โดยหลักการนี้ได้รับการกำหนด โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO)

4.2 การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีระดับเกษตรกร ได้แก่

4.2.1 แหล่งน้ำ น้ำที่ใช้ต้องได้จากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตราย

4.2.2 พื้นที่ปลูก ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่จะ ทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลิตผล

4.2.3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ถูกต้อง

4.2.4 การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว มีการปฏิบัติตามขั้นตอนการเพาะปลูกและการปฏิบัติก่อนการเก็บเกี่ยวที่ จะทำให้มั่นใจได้ว่าผลิตผลมีคุณภาพตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตรที่กำหนดสำหรับผลิตผลแต่ละชนิดหรือตามข้อกำหนดของคู่ค้า

4.2.5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

1) เก็บเกี่ยวผลิตผลที่มีคุณภาพตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร ที่กำหนดสำหรับผลิตผลแต่ละชนิดหรือตามข้อกำหนดคุณภาพของคู่ค้า

2) วิธีการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของผลิตผล และก่อให้เกิดการปนเปื้อนที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค

3) ต้องคัดแยกผลิตผลที่ไม่ได้คุณภาพออก หากเกษตรกรมีการคัดแยก ชั้นคุณภาพและขนาดก่อนจำหน่ายให้คัดแยกชั้นคุณภาพ และขนาดของผลิตผลตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตรที่กำหนดสำหรับผลิตผลแต่ละชนิด หรือตามข้อกำหนดของคู่ค้า

4.2.6 การพักผลผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงเพาะปลูก และการเก็บรักษา มีการจัดการด้านคุณลักษณะของสถานที่และวิธีการขนย้าย พักผลผลิต และ/หรือเก็บรักษาผลผลิต เพื่อป้องกันผลกระทบต่อคุณภาพของผลผลิต และการปนเปื้อนจากอันตรายและ สิ่งแปลกปลอมที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค

4.2.7 สุขลักษณะส่วนบุคคล

- 1) ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ ที่เหมาะสมหรือผ่านการอบรมการปฏิบัติที่ถูกต้อง และถูกสุขลักษณะ
- 2) มีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคลเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลผลิตเกิดการปนเปื้อนจากผู้สัมผัสกับผลผลิตโดยตรง โดยเฉพาะในขั้นการเก็บเกี่ยว และหลังการเก็บเกี่ยวสำหรับใช้บริโภคสด

4.2.8 การบันทึกข้อมูลและการสอบ มีการบันทึกข้อมูล เพื่อให้สามารถตรวจประเมินและตรวจสอบได้

- 1) ที่มาของปัจจัยการผลิต
- 2) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร
- 3) การปฏิบัติในการเพาะปลูก การปฏิบัติการ ก่อนและหลังเก็บเกี่ยวในขั้นตอนที่สำคัญที่จะมีผลกระทบต่อคุณภาพและความปลอดภัยในผลผลิต
- 4) ผู้รับซื้อผลผลิต หรือแหล่งที่นำผลผลิตในแต่ละรุ่นไปจำหน่าย

4.3 การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตกล้วยระดับเกษตรกร ได้แก่

4.3.1 แหล่งน้ำ น้ำที่ใช้ต้องได้จากแหล่งที่ไม่เป็นอันตรายซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน

4.3.2 พื้นที่ปลูก ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่จะทำให้เกิดการตกค้าง มาตรฐานการปนเปื้อนในผลผลิต

4.3.3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

- 1) หากมีการใช้ ให้ใช้ตามคำแนะนำหรืออ้างอิงคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือตามคำแนะนำในฉลากที่ขึ้น ทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร กระทรวง เกษตรและสหกรณ์
- 2) ต้องใช้สารเคมีให้สอดคล้องกับ รายการสารเคมีที่ประเทศคู่ค้าอนุญาต ให้ใช้
- 3) ห้ามใช้วัตถุอันตรายที่ระบุในทะเบียน วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้

4.3.4 การเก็บรักษาและการขนย้ายผลผลิตในแปลง

- 1) สถานที่เก็บรักษาต้องสะอาด มีอากาศ ถ่ายเทได้ดี สามารถป้องกันการปนเปื้อน จากวัตถุแปลกปลอม วัตถุอันตราย และ สัตว์พาหะนาโรค

2) อุปกรณ์และพาหนะในการขนย้าย ต้องสะอาดปราศจากการปนเปื้อน สิ่งอันตรายที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค

3) ต้องขนย้ายผลิตผลอย่างระมัดระวัง มิให้เกิดรอยชำ

4.3.5 การบันทึกข้อมูล

- 1) ต้องมีการบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร
- 2) ต้องมีการบันทึกแหล่งที่มาของหน่อพันธุ์
- 3) ต้องมีบันทึกการตัดแต่งหน่อและการตัดปลีกล้วย
- 4) ต้องมีการบันทึกข้อมูลการเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว.

4.3.6 ผลผลิตปลอดจากศัตรูพืช

1) สำรองการเข้าทำลายของด้วงเจาะ ลำต้นเปลือกไฟ เปลี้ยแปง โรคผลจุด และโรคจุดกระบนผล โรคตายพราย โรคใบจุด หนอนม้วนใบถ้าพบการระบาดหรือการทาลายเกินค่าความควบคุมต้องป้องกันกำจัด

2) ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวล้วนต้องไม่มีไข่และตัวหนอนเจาะลำต้นเปลือกไฟเปลี้ยแปงโรคผลจุด โรคจุดกระบนผล และ ศัตรูอื่น ถ้าพบต้องคัดแยกไว้ต่างหาก

4.3.7 การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด

1) ตรงตามพันธุ์ ได้แก่ เลือกพันธุ์ปลูกตามความต้องการของ ตลาดและเลือกหน่อพันธุ์ที่มีคุณภาพตรงตาม มาตรฐานต้นพันธุ์ จากแหล่งผลิตหน่อ พันธุ์ที่มีประวัติการผลิตที่เชื่อถือได้

2) การเรียงตัวของผลภายในหวี เป็นระเบียบได้แก่ตัดแต่งหน่อและตัดปลีกล้วยตามคำแนะนำ

4.3.8 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

1) เก็บเกี่ยวกล้วยที่มีลักษณะตรงตาม ความ ต้องการของตลาด เมื่อ 45 วันหลังตัด ปลี แล้วกรณีเป็นกล้วยไข่ และไม่น้อยกว่า 90 วันหลังตัดปลีแล้ว กรณีเป็นกล้วยหอม

2) คัดแยกหวีกล้วยตามความต้องการของ แต่ละตลาดอย่างระมัดระวัง และ คัด แยกหวีกล้วยที่เสียหายจากการเก็บเกี่ยว หรือมีตาหนิจากโรคและแมลง หรือหวี กล้วยที่ไม่ได้คุณภาพตาม ความต้องการ ของตลาด หรือมีศัตรูพืชติดอยู่ แยกไว้ ต่างหาก

3) อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว ภาชนะ บรรจุและวิธีการเก็บเกี่ยวจะต้องไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคุณภาพผล และ ปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อการบริโภค 27

หากเกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐานทางการเกษตรที่ดีทั้ง 8 ข้อครบถ้วนจะทำให้ผลผลิตกล้วยหอมทงมีคุณภาพ และลดความเสี่ยงจากปัญหาการส่งออกได้ส่วนหนึ่ง

กล่าวโดยสรุปว่า การนำแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices หรือ GAP) มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพในแบบสอบถามเพื่อประเมินความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นการสำรวจการปฏิบัติตามข้อกำหนด GAP ซึ่งรวมถึงการคัดเลือกพันธุ์ที่มีคุณภาพ การเตรียมดินและการปลูก การจัดการน้ำ การควบคุมศัตรูพืชและโรค การใช้ปุ๋ยอย่างเหมาะสม รวมถึงการจัดเก็บและบรรจุหีบห่อหลังการเก็บเกี่ยว ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเข้าใจของเกษตรกรในแต่ละด้านเหล่านี้ พร้อมทั้งประเมินการปฏิบัติจริงในพื้นที่เพื่อตรวจสอบว่ามีการนำแนวทาง GAP ไปใช้และผลลัพธ์ที่ได้รับตรงตามมาตรฐานการส่งออกหรือไม่ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามช่วยให้เห็นถึงระดับความรู้และการปฏิบัติที่สอดคล้องกับ GAP ของเกษตรกร ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับปรุงและส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองให้มีคุณภาพเพื่อการส่งออก

5. มาตรฐานสินค้ากล้วยหอมทอง

มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง กล้วย (มกษ. 006-2558) ใช้กับกล้วยพันธุ์ ที่ผลิตเป็นการค้า จากสกุลมิวซา (Musa) ในวงศ์มิวซาซีอี (Musaceae) สำหรับบริโภคผลสด โดยพันธุ์กล้วยหอมแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มย่อย คือ กล้วยหอมกลุ่มคาเวนดิช (Cavendish) เมื่อพัฒนาเป็นผลสุกจะมีสีเขียวหรือสีเขียวอมเหลือง หรือเหลืองอมเขียว ยกเว้นกล้วยนากจะมีสีแดงอมเหลือง ได้แก่ กล้วยหอมเขียว กล้วยหอมเขียวค่อม กล้วยหอมแกนดเนน กล้วยหอมวิลเลียมส์ กล้วยนาก และกล้วยหอมกลุ่มกรอสมิเซล (Gros Michel) ได้แก่ กล้วยหอมทอง กล้วยหอมไต้หวัน โดยกล้วยหอมควรจะมีคุณภาพตามมาตรฐานดังนี้ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2564)

5.1 การกำหนดเรื่องคุณภาพ

คุณภาพขั้นต่ำของกล้วยทุกชั้นคุณภาพต้องเป็นกล้วยครบทั้งผล เนื้อแน่น ลักษณะและคุณสมบัติตรงตามพันธุ์ มีความสด ผลไม่เน่าเสียซึ่งไม่เหมาะสมในการบริโภค สะอาด ปราศจากสิ่งแปลกปลอมที่มองเห็นได้ ไม่มีรอยชำที่เด่นชัด ผลและขั้วผลมีรูปร่างปกติ ขั้วผลไม่เสียหายจากเชื้อราหรือเหี่ยวแห้ง ไม่มีศัตรูพืชที่มีผลกระทบต่อการปลูกกล้วยพันธุ์ทั่วไปของ ไม่มีความเสียหายของผลิตผลเนื่องจากศัตรูพืช ยกเว้นความเสียหายนั้นไม่กระทบต่อคุณภาพการบริโภค ไม่มีเกสรแห้งติดอยู่ ไม่มีความเสียหายเนื่องจากอุณหภูมิต่ำหรือสูง ไม่มีความชื้นที่ผิดปกติจากภายนอกผล ทั้งนี้ไม่รวมหยดน้ำที่เกิดหลังจากนำออกจากห้องเย็น และจากการเก็บรักษา โดยสภาวะปรับบรรยากาศ ไม่มีกลิ่นและรสชาติแปลกปลอม หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง สำหรับกล้วยที่เป็นหวี และหวีแบ่ง ต้องมีข้อกำหนดเพิ่มเติมคือ ขั้วหวีสมนุ่ม รอยตัดด้านขวางเรียบ สะอาด ไม่มีฉีกขาด ไม่มีบาดแผลจากการตัดแต่งที่มี

ผลกระทบต่อรูปลักษณะผลิตผล และกล้วยมีความแก่ได้ที่ คือผลที่สามารถพัฒนาเป็น ผลสุกได้ หลังจากเก็บเกี่ยวจากต้นโดยมีความแก่ในระดับที่เหมาะสม ทั้งนี้เหมาะสมกับพันธุ์และแหล่งปลูก คุณภาพการรับประทานเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค และผลอยู่ในสภาพที่ยอมรับได้ เมื่อถึงปลายทาง

การแบ่งชั้นคุณภาพของกล้วย แบ่งเป็น (1) ชั้นพิเศษ เป็นกล้วยที่มีคุณภาพดีที่สุด มีลักษณะ รูปทรง สี และรสชาติตรงตามพันธุ์ผลไม่มีตำหนิ ยกเว้นตำหนิเล็กน้อยที่ไม่สามารถมองเห็น ได้ชัด และไม่มีผลต่อรูปลักษณะทั่วไปของผล ต่อคุณภาพระหว่างการเก็บรักษา และการจัดเรียงเสมอ ในภาชนะบรรจุ (2) ชั้นหนึ่ง เป็นกล้วยที่มีคุณภาพดี รูปทรง สี และรสชาติตรงตามพันธุ์ ผลมีตำหนิ ด้านสี หรือรูปร่างได้เล็กน้อย ตำหนิที่ผิวโดยรวมไม่เกิน 2 ตารางเซนติเมตร ของพื้นที่ผิวทั้งหมด (3) ชั้นสอง เป็นกล้วยที่มีคุณภาพชั้นต่ำ มีตำหนิด้านรูปทรง และสีผิดปกติได้บ้างเล็กน้อย ตำหนิที่ผิว โดยรวมไม่เกิน 4 ตารางเซนติเมตรของพื้นที่ผิวทั้งหมด

5.2 การกำหนดเรื่องขนาด

ขนาดของกล้วยหอมจะพิจารณาจากน้ำหนัก โดยการคำนวณจากน้ำหนัก ผลกล้วย ทั้งหวีหารด้วยจำนวนผลกล้วย หรือพิจารณาจากความยาวผล โดยวัดจากส่วนโค้งด้านนอก จากปลาย ผลถึงฐานชั้นผล หรือวัดเส้นผ่าศูนย์กลางโดยให้วัดจากส่วนที่กว้างที่สุดของผลกล้วย

5.3 เกณฑ์ความคลาดเคลื่อน

ความคลาดเคลื่อนเรื่องคุณภาพ ถ้าเป็นชั้นพิเศษคลาดเคลื่อนได้ไม่เกินร้อยละ 5 ของจำนวนผลทั้งหมดหรือน้ำหนักของกล้วยที่มีคุณภาพไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของชั้นพิเศษ ถ้าเป็น ชั้น 1 มีความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 10 ของจำนวนผลทั้งหมดหรือน้ำหนักของกล้วยที่มีคุณภาพ ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของชั้น 1 แต่เป็นไปตามคุณภาพชั้น 2 ส่วนชั้น 2 มีความคลาดเคลื่อนไม่เกิน ร้อยละ 10 ของจำนวนผลทั้งหมดหรือน้ำหนักของกล้วยที่มีคุณภาพไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของชั้น 2 หรือไม่ได้คุณภาพชั้นต่ำ แต่ต้องไม่มีผลเน่าเสีย หรือเสื่อมคุณภาพใด ๆ ความคลาดเคลื่อนเรื่องขนาด กล้วยทุกชั้นมีขนาด น้ำหนัก หรือจำนวนไม่เป็น ไปตามข้อกำหนดขนาด โดยมีชั้นถัดไปปนมาได้ไม่ เกินร้อยละ 10 ของจำนวนผลทั้งหมด

5.4 ข้อกำหนดการบรรจุ จัดเรียงเสนอ

การบรรจุ จัดเรียงเสนอ กล้วยบรรจุในแต่ละภาชนะบรรจุต้องมาจากแหล่งเดียวกัน มีความสม่ำเสมอในเรื่องพันธุ์ คุณภาพ ขนาด และสีใกล้เคียงกัน บรรจุในลักษณะที่เก็บรักษาได้อย่างดี วัสดุที่ใช้ภายในใหม่ สะอาด และมีคุณภาพ ป้องกันความเสียหายที่มีผลต่อกล้วย บรรจุภัณฑ์ มี คุณภาพ ถูกสุขลักษณะ ทนทานต่อการขนส่ง และรักษาผลกล้วยได้ บรรจุภัณฑ์ต้องปราศจากกลิ่น และสิ่งแปลกปลอม

5.5 การแสดงเครื่องหมายหรือฉลาก

ฉลากต้องมีข้อความแสดงรายละเอียดให้เห็นได้ง่าย ชัดเจน ไม่เป็นเท็จหรือหลอกลวง ซึ่งมีข้อมูลประกอบด้วย ชื่อผลิตภัณฑ์ น้ำหนักสุทธิ ข้อมูลผู้จำหน่าย ประเทศผู้ผลิต ข้อมูลแหล่งผลิต เครื่องหมายรับรองให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขของหน่วยตรวจ

5.6 สารปนเปื้อน

ให้เป็นไปตามข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และข้อกำหนดของมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง สารปนเปื้อน

5.7 สารพิษตกค้าง

ให้เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และข้อกำหนดของมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง สารพิษตกค้าง

5.8 สุขลักษณะ

การเก็บเกี่ยว การปฏิบัติในขั้นตอนต่าง ๆ การเก็บรักษา การขนส่ง ต้องต้องมีการปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค

5.9 วิธีวิเคราะห์และชักตัวอย่าง

ให้เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และข้อกำหนดของมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง วิธีวิเคราะห์และชักตัวอย่างไม่เกินร้อยละ 10 ของจำนวนผลทั้งหมดหรือน้ำหนักของกล้วยที่มีคุณภาพไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของชั้น 2 หรือไม่ได้คุณภาพชั้นต่ำ แต่ต้องไม่มีผลเน่าเสียหรือเสื่อมคุณภาพใด ๆ ความคลาดเคลื่อนเรื่องขนาด กล้วยทุกชั้นมีขนาด น้ำหนัก หรือจำนวนไม่เป็นไปตามข้อกำหนดขนาด โดยมีชั้นถัดไปจนมาได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของจำนวนผลทั้งหมด

กล่าวโดยสรุปว่า การนำมาตรฐานสินค้าเกษตรเรื่องกล้วย (มกษ. 006-2558) มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกร โดยเน้นการสำรวจการปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านคุณภาพ เช่น การตรวจสอบกล้วยที่มีลักษณะตามพันธุ์ การป้องกันความเสียหายที่มีผลต่อคุณภาพของกล้วย เช่น การควบคุมการเก็บเกี่ยว การรักษาความสะอาด และการบรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพ และการจัดการสารปนเปื้อนและสารพิษตกค้าง ตามข้อกำหนดมาตรฐาน นอกจากนี้ยังได้มีการประเมินความรู้เกี่ยวกับการแบ่งชั้นคุณภาพของกล้วย (ชั้นพิเศษ, ชั้นหนึ่ง, ชั้นสอง) และข้อกำหนดเรื่องขนาดของกล้วย รวมถึงการแสดงเครื่องหมายหรือฉลากอย่างถูกต้องและชัดเจน เพื่อให้แน่ใจว่าเกษตรกรมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะช่วยในการปรับปรุงคุณภาพของกล้วยหอมทองสำหรับการส่งออกและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในพื้นที่

6. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ประกอบด้วย ความหมายการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ประเภทของนักส่งเสริม และวิธีการส่งเสริมการเกษตร มีรายละเอียดดังนี้

6.1 ความหมายการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์ (2565, น. 17) กล่าวว่า การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร หมายถึง กระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนารายได้เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกรอยู่พอดิกินพอดี และมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบทให้มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด

6.2 ความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์ (2565, น. 19) กล่าวว่า การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรมาก โดยการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมไปสู่เกษตรกร โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.2.1 การเกษตรเป็นพื้นฐานของการผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงประชากรของโลก

การเกษตรเป็นแหล่งสำคัญในการสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศ ปัจจุบันประชากรของโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศด้อยพัฒนาซึ่งต้องการอาหารในการดำรงชีวิต ดังนั้นโลกจึงจำเป็นต้องอาศัยความมั่นคงทางอาหาร คือ ความสามารถในการมีอาหารเลี้ยงประชากรเหล่านั้นได้ และต้องมีการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสม และคุ้มค่าในการลงทุนการผลิตไม่ว่าจะเป็นต้นทุนการผลิต เทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติ

6.2.2 การพัฒนาความรู้แก่เกษตรกร

การพัฒนาความรู้แก่เกษตรกรโดยเฉพาะการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการดำเนินการผลิตจากผลการพัฒนาความรู้ผสมผสานกับภูมิปัญญาของตนเองที่ชาญฉลาดและมีความสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและต้นทุนของการผลิต ซึ่งจะสามารถดำเนินการผลิตที่บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพได้

6.2.3 การพัฒนารายได้

การพัฒนารายได้และสภาวะเศรษฐกิจของเกษตรกรและครอบครัว ตลอดจนชุมชนชนบท และประเทศไทย ผลของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2.4 การพัฒนาชีวิตเกษตรกรและครอบครัวเกษตรกร

การพัฒนาชีวิตเกษตรกรและครอบครัวเกษตรกรเป็นเป้าหมายสำคัญ เนื่องจากเกษตรกรและครอบครัวเป็นเป้าหมายของการ

พัฒนาในชนบท การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถานะชีวิต ความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้อยู่ในสภาวะที่ดีได้ เป็นผลต่อการพัฒนาสังคมชนบท

6.2.5 การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ดีย่อมจะต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาดเหมาะสม และคุ้มค่ากับการผลิตทางการเกษตร

6.2.6 การพัฒนาประเทศ การพัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเกษตรกรรม ซึ่งพบว่ามีมักจะเป็นประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา จำเป็นต้องอาศัยการเกษตรเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ

6.3 วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

6.3.1 เพื่อกระตุ้นและสนับสนุนให้เกษตรกรมีความสามารถในการผลิตทางการเกษตร เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน และทำเป็นอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.3.2 เพื่อแนะนำส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาการผลิตที่สมบูรณ์แบบ โดยมีการจัดให้มีการร่วมมือและประสานกับสถาบันของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง และเกี่ยวคู่กันจะอำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาการผลิตและรายได้

6.3.3 เพื่อช่วยเหลือให้เกษตรกรได้เข้าใจสภาวะต่างๆ เกี่ยวกับตนเอง รู้จักปัญหา ความต้องการที่แท้จริงและให้มีการพัฒนาการผลิตได้ตรงความต้องการ

6.3.4 เพื่อจัดสร้างบรรยากาศให้เกษตรกรมีโอกาสในการพัฒนาปัญหา เพื่อความรู้ ความสามารถเพื่อรู้จักปฏิบัติตนให้มีค่าทางเศรษฐกิจ และสังคม มีวิธีการทำงาน คือ ปฏิบัติตามในการครองชีพ และการสังคม

6.3.5 เพื่อช่วยให้สมาชิกในครอบครัวเกษตรกรมีโลกทัศน์ทางเกษตรที่กว้างขวางขึ้น

6.3.6 เพื่อสร้างความภาคภูมิใจความเป็นอยู่ และมีอิสระในอาชีพและพึ่งตนเอง มีความรักต่อถิ่นที่อยู่และประเทศชาติ

6.4 ประเภทของส่งเสริม

พลสรอายุ สราญรมย์ (2565, น. 5-7) กล่าวว่า นักส่งเสริม หมายถึงบุคคลที่จัดบริการความรู้แก่เกษตรกร หรือเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงทั้งมิติของการเรียนรู้ (knowledge) ทศนคติ (attitude) และพฤติกรรม (practice) เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง รวมถึงครัวเรือน และชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน โดยสามารถจำแนกนักส่งเสริมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

6.4.1 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมภาครัฐ

1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชนโดยส่วนราชการกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักที่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานส่งเสริมโดยตรง รัฐวิสาหกิจ มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมปฏิบัติงานส่งเสริม เช่น องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร องค์การสะพานปลา การยางแห่งประเทศไทย เป็นต้น และองค์การมหาชน มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมปฏิบัติงานส่งเสริม เช่น สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง เป็นต้น

2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่ไม่ได้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ งานส่งเสริมไม่ใช่งานในภารกิจหลักของหน่วยงาน แต่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามภารกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย เช่น กรมพัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เช่น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น

6.4.2 นักส่งเสริมภาคเอกชน

1) นักส่งเสริมที่ทำงานในองค์กรธุรกิจ โดนส่วนใหญ่จะมีบทบาทในการประสานงานตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตจนถึงการตลาดให้แก่เกษตรกร รวมทั้งถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของบริษัท

2) นักส่งเสริมที่ปฏิบัติงานในองค์กรพัฒนาเอกชน โดยจัดตั้งขึ้นเพื่อเป้าหมายการทำงานเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก เช่น การพัฒนาชนบท การพัฒนาชุมชนเมือง เป็นต้น นักส่งเสริมในองค์กรนี้ส่วนใหญ่จะมีบทบาทเป็นจิตอาสา ทำหน้าที่ช่วยเหลือเกษตรกร

6.4.3 นักส่งเสริมภาคประชาชน

1) นักส่งเสริมที่รวมตัวเป็นกลุ่มองค์กร สมาชิกในกลุ่มเกษตรกรที่รวมกลุ่มกันขึ้นเป็นศูนย์เรียนรู้ วิสาหกิจชุมชน หรือสหกรณ์ โดยบุคคลเหล่านี้จะแสดงบทบาทเป็นนักส่งเสริมทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ในประเด็นต่างๆ ตามที่เกษตรกรเข้ามาเรียนรู้

2) นักส่งเสริมที่เป็นปัจเจกบุคคล โดยจะแสดงบทบาทในการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตร รวมถึงปรัชญาในการดำเนินชีวิตตามวิถีของตนเองให้กับเกษตรกรผู้สนใจในการปฏิบัติตาม เช่น ประชาชนชาวบ้าน ประชาชนของแผ่นดิน เกษตรกรผู้นำ เกษตรกรตัวอย่าง เป็นต้น

6.5 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์ (2565, น. 41-47) กล่าวว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการของการนำความรู้ วิชาการ และเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร เป็นลักษณะของการถ่ายทอดซึ่งอาจจะเรียกว่าเป็นวิธีการสอน หรือฝึกอบรม วัตถุประสงค์มุ่งที่จะให้เกษตรกรสามารถสร้างความ

สนใจ ความรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยอิงบุคคลเป้าหมายเป็นเกณฑ์ (Number of Target Population Oriented) ดังนี้

6.5.1 วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล (individual method) เป็นการส่งเสริมโดยการให้เกษตรกรหรือบุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ การถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรโดยตรงเป็นรายบุคคลจะทำให้ผู้รับความรู้มีโอกาสโดยตรงที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ได้แก่ การเยี่ยมไร่นา และบ้านของเกษตรกร เกษตรกรผู้รับการส่งเสริมมาติดต่อที่สำนักงาน การติดต่อทางโทรศัพท์ การติดต่อกันทางจดหมายส่วนตัว และการติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ เช่น การพบเกษตรกรโดยบังเอิญตามถนน ตลาดนัด งานเทศกาลรื่นเริงต่างๆ งานพิธีกรรมทางศาสนา เจ้าหน้าที่ควรวหาโอกาสทำความคุ้นเคยกับชาวบ้าน เพื่อศึกษาความต้องการและปัญหา และสามารถแจ้งข่าวสารให้ทราบอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการของเกษตรกรได้

6.5.2 วิธีการส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคล (group method) การส่งเสริมแบบกลุ่มบุคคลจะให้ผลดีในการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้รับการส่งเสริม จากขั้นสนใจ (interest) ไปสู่ขั้นทดลองทำดู (trial) และหากเป็นที่พอใจของกลุ่มแล้วอาจจะก้าวไกลไปถึงขั้นยอมรับ (adoption) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มที่นิยม ได้แก่ การประชุมกลุ่ม ช่วยในการถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ต่างๆของคนที่เกี่ยวข้อง การฝึกอบรม เป็นวิธีการที่ใช้กันมากทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การสาธิต ใช้การบรรยายประกอบการแสดงทำให้ผู้เรียนรู้ได้ฟังและได้เห็น และการศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อเพิ่มความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้รับการส่งเสริม เพราะผู้ร่วมในการศึกษาและดูงานจะมีโอกาสได้พบเห็นผลงานของผู้อื่นซึ่งได้ทำสำเร็จแล้ว จะมีผลในการเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ร่วมศึกษาดูงานให้ยอมรับสิ่งใหม่มากขึ้น

6.5.3 การส่งเสริมแบบมวลชน (mass method) เป็นการส่งเสริมโดยใช้สื่อสารมวลชน (mass media) จะช่วยในการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรม (innovation) ให้ประชาชนได้ทราบว่าได้มีสิ่งนั้นๆ เกิดขึ้นแล้วก็มีอยู่ ใช้กับคนจำนวนมากๆ ได้อย่างกว้างขวาง สื่อสารมวลชนที่นำมาใช้ได้ดีในการส่งเสริม ได้แก่ เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ ภาพโฆษณาหรือโปสเตอร์ ข้อความง่ายๆ กะทัดรัด สะดุดความสนใจ หนังสือพิมพ์ มีการกำหนดออกประจำสม่ำเสมอ วิทยู เป็นสื่อที่ให้ข่าวที่รวดเร็วที่สุดและส่งข่าวแพร่กระจายไปได้ไกล โทรทัศน์ ผู้ชมสามารถชมภาพและเสียงไปพร้อมกัน ภาพยนตร์ และการจัดนิทรรศการ

กล่าวโดยสรุปว่า การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเป็นการพัฒนาความรู้ของเกษตรกร เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิต ก่อให้เกิดการพัฒนารายได้เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกรอยู่พอดีกินพอดี และมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบทให้มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด สามารถ

แบ่งประเภทของนักส่งเสริมออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมภาครัฐ นักส่งเสริมภาคเอกชน และนักส่งเสริมภาคประชาชน ซึ่งแต่ละประเภทจะมีหน้าที่ในการส่งเสริมที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับภารกิจของหน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ โดยการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรนักส่งเสริมมีวิธีการส่งเสริม 3 วิธี ได้แก่ วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล วิธีการส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคล และการส่งเสริมแบบมวลชน โดยแต่ละวิธีขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของนักส่งเสริมในการเลือกปฏิบัติ เพื่อให้เกษตรกรได้รับความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติตามได้ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ในจังหวัดบึงกาฬ พอสรุปได้ดังนี้

พวงชมพู ประเสริฐศรี (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของเกษตรกรในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า อายุเฉลี่ย 42 ปี ประสบการณ์การผลิตกล้วยหอมทองเฉลี่ย 6 ปี ได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองจากเครือข่าย/เพื่อนบ้าน รองลงมาคือ เอกสารจากหน่วยของเกษตรกรงานราชการ และเว็บไซต์ ตามลำดับเกษตรกรปลูกกล้วยหอมทองในพื้นที่ลาดเอียง ไม่ไถเตรียมดินก่อนปลูกกล้วยหอมทอง ใช้พันธุ์กล้วยหอมทองค่อมโดยการซื้อพันธุ์ ระยะปลูก 3 x 3 เมตร ใช้ปุ๋ยหินฟอสเฟตและปุ๋ยอินทรีย์รองกันหลุมก่อนปลูก นิยมปลูกกล้วยหอมทองในเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน ใส่ปุ๋ยในระยะก่อนการเก็บผลผลิต มีการปลูกพืชแซมสวนกล้วยหอมทอง ตัดแต่งในฤดูร้อน กำจัดวัชพืชโดยใช้แรงงานคนจำนวน 2 ครั้ง/รอบการผลิต การเก็บเกี่ยวเมื่ออายุ 5 -10 เดือน กำจัดโรคและแมลงด้วยชีววิธี และได้รับผลผลิตน้อยกว่า 100 กิโลกรัม/รอบการผลิต เกษตรกรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกอยู่ในระดับดีมาก โดยจำนวนเกษตรกรตอบอย่างถูกต้องเกินกว่าร้อยละ 70 เกือบทุกข้อ ยกเว้น ประเด็นเดียวคือ ความลึกในการปลูกกล้วยหอมเท่านั้นเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองจากสื่อบุคคลมากที่สุด รองลงมาคือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์โดยต้องการให้มีการสาธิต บรรยาย ฝึกปฏิบัติ และทัศนศึกษา และปัญหาเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทอง ได้แก่ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ พื้นที่ไม่เหมาะสม การเก็บเกี่ยวผลผลิตการปลูกพืชร่วม การขาดน้ำในฤดูแล้ง การขาดการรวมกลุ่มเกษตรกร

และไฟไหม้สวน นอกจากนี้ เกษตรกรมีปัญหาในการปลูกและดูแลรักษา การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และเงินทุนการผลิต

คณิตร พลิมผล (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การผลิตกล้วยหอมทองเพื่อให้ได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พื้นที่ทำสวนกล้วยหอมทองเฉลี่ย 8.09 ไร่ รายได้การทำสวนกล้วยหอมทอง 227,884.62 บาท/ปี เกษตรกรมีการผลิตกล้วยหอมทองโดยปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเกือบทุกประเด็น เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองตามหลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเป็นอย่างดี เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการการส่งเสริมระดับมาเกือบทุกประเด็น ยกเว้นการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เป็นรายบุคคลอยู่ในระดับน้อยที่สุด และเกษตรกรที่ได้ใบรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีไม่แตกต่างกัน ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้ใบรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีปัญหาระดับมาก คือ การขาดความรู้การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูกล้วยหอมทอง และราคากว๊วยหอมทองค่อนข้างต่ำ โดยมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการใช้สารชีวภัณฑ์ในการจัดการศัตรูพืช

ยุทธนา นาคคา (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรแปลงใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 52.4 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 55.51 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.10 คน ได้รับข่าวสารความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีประสบการณ์ปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 2.95 ปี พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 2.98 ไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 29,174.85 บาทต่อไร่ ผลผลิต 3,651.33 กก.ต่อไร่ รายได้ 69,862.05 บาทต่อไร่ เกษตรกรผลิตกล้วยหอมทองโดยส่วนใหญ่ปฏิบัติตามมาตรฐาน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติของเกษตรกร ได้แก่ อายุ ประสบการณ์ และต้นทุนการผลิตเกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มและปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ การปลูกและดูแลรักษามีปัญหาด้านการวางแผนแปลงเพื่อคุณภาพผลผลิตที่มีคุณภาพ การจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว ด้านการใช้ภาชนะบรรจุและการขนส่งผลผลิตที่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน และด้านการจัดเก็บบันทึกข้อมูลกระบวนการผลิต การปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ มีปัญหาด้านการพัฒนาเกษตรกรเป็นเกษตรกรปราดเปรี๊อง และการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ข้อเสนอแนะของเกษตรกร ควรปลูกกล้วยหอมทองในระยะปลูกที่เหมาะสมเพื่อป้องกันโรคและแมลง ใช้ภาชนะบรรจุที่มีมาตรฐาน และมีโรงเรือนคัดแยกและบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน ควรจัดเก็บข้อมูลสมาชิกเพื่อนามาวางแผนการผลิต พัฒนาเกษตรกรปราดเปรี๊องเป็นแกนนำกลุ่มและขอรับรองมาตรฐานแบบกลุ่ม เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมมากกว่าความรู้ที่ได้รับ ในด้านการปลูกและดูแลรักษาให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ การเพิ่มมูลค่าสินค้า และการตลาด ต้องการการส่งเสริมจากหน่วยงานราชการ คู่มือ วิดีโอ และอินเทอร์เน็ต ด้วย

วิธีการฝึกปฏิบัติและสาธิต แนวทางการส่งเสริมโดยหน่วยงานราชการเป็นหลักบูรณาการทุกภาคส่วน สนับสนุนองค์ความรู้ และปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม จัดหาแหล่งเงินทุน และเชื่อมโยงการตลาด

นิลมนิ โกวฤทธิ์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูล มีอายุเฉลี่ย 52.99 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 14.32 ปี พื้นที่ปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 4.33 ไร่ รายได้รวมทั้งครัวเรือนเฉลี่ย 240,720.39 บาทต่อปี ประกอบด้วย รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 166,682.52 บาทต่อปี และรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 83,524.10 บาทต่อปี ทั้งนี้ รายได้จากการขายกล้วยไข่เฉลี่ย 44,361.17 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกกล้วยไข่ในดินร่วนปนทราย พื้นที่ราบ ปลูกสายพันธุ์กำแพงเพชร เกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่ห่อผลกล้วยไข่ ไม่คัดเกรด และไม่ทำความสะอาดผลผลิต จำหน่ายผลผลิตให้พ่อค้า/แม่ค้าในท้องถิ่น ขายทั้งปลีกและส่งในรูปแบบจำหน่ายเป็นกิโลกรัม เกษตรกรทั้งหมดดำเนินการจัดการความรู้เป็นประจำในการจัดเก็บความรู้หรือข้อมูลโดยการจำ (ไม่มีการบันทึก) รองลงมาคือ การนำความรู้และประสบการณ์ที่มีไปใช้แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการผลิต ส่วนประเด็นอื่น ๆ เกษตรกรปฏิบัติเป็นบางครั้ง เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมโดยการสาธิตหรือฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การเผยแพร่ความรู้ผ่านวิทยุโทรทัศน์ ข้อเสนอแนะของเกษตรกรคือ ควรส่งเสริมองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพ เพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และเป็นองค์ความรู้ที่ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐควรเข้ามาส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้ให้ต่อเนื่อง และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น และจัดให้มีฐานข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่ายและสะดวก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตกล้วยหอมทอง เพื่อการส่งออกของสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ในจังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับ ประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมทองของจังหวัดบึงกาฬ ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 89 ราย เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ลักษณะคำถามที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบหรือคำถามปลายเปิดและคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นหรือคำถามปลายเปิด โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1.1 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือการวิจัย เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิด กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อความให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการศึกษา

2.1.2 การจัดทำเครื่องมือการวิจัยให้สอดคล้องปัญหางานวิจัย วัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดงานวิจัย นำเครื่องมือที่จัดสร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อแก้ไขเครื่องมือให้ถูกต้อง และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบอีกครั้ง

2.2 องค์ประกอบของเครื่องมือการวิจัย

แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

2.2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกแปลงใหญ่

ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ พื้นที่ในการผลิต จำนวนแรงงาน ประสบการณ์ เกษตรที่ดีและเหมาะสม การได้รับการฝึกอบรมด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การติดต่อเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันเกษตรกร และการได้รับข้อมูลข่าวสาร

2.2.2 ความรู้ของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบตรงทางการเกษตร การจัดการคุณภาพใน กระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลิตผล การขนย้ายในแปลงปลูกและการเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล และการบันทึกข้อมูล

2.2.3 การปฏิบัติของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบตรงทางการเกษตร การจัดการคุณภาพใน กระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลิตผล การขนย้ายในแปลงปลูกและการเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล และการบันทึก

สำหรับการปฏิบัติ ได้กำหนดตัวเลือกไว้ 4 ตัวเลือก และมีเกณฑ์การให้ คะแนน ได้แก่

3 = ปฏิบัติทุกครั้ง

2 = ปฏิบัติบ่อยครั้ง

1 = ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง

0 = ไม่เคยปฏิบัติ

2.2.4 ปัญหาและความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก

ปัญหา ได้แก่ การผลิต การเก็บเกี่ยว และการตลาด

ความต้องการ ได้แก่ กระบวนการผลิต การส่งเสริมการให้บริการและการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

ปัญหาและความต้องการได้กำหนดตัวเลือกคำตอบไว้ 5 ระดับ โดยแต่ละระดับมีคะแนนดังนี้

ระดับปัญหามากที่สุด = 5 คะแนน

ระดับปัญหามาก = 4 คะแนน

ระดับปัญหาปานกลาง = 3 คะแนน

ระดับปัญหาน้อย = 2 คะแนน

ระดับปัญหาน้อยที่สุด = 1 คะแนน

2.3 การทดสอบเครื่องมือการวิจัย

2.3.1 การทดสอบความตรง (validity) โดยการทดสอบ IOC ของข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามหลักวิชาการ เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (รายชื่อผู้เชี่ยวชาญอยู่ในภาคผนวก ข) ตรวจสอบพิจารณาและประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด (IOC) และเสนอแนะแก้ไขให้มีความถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น วิธีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ทำได้โดยหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (IOC) มีเกณฑ์ในการพิจารณาให้คะแนน ดังนี้

มีความสอดคล้องหรือวัดได้ มีระดับคะแนนเท่ากับ	+1
ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องหรือวัดได้ มีระดับคะแนนเท่ากับ	0
ไม่มีความสอดคล้องหรือไม่สามารถวัดได้มีระดับคะแนนเท่ากับ	-1

จากสูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC คือ ดัชนีความสอดคล้อง

R คือ คะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้คะแนน

ไพบุรณ์ คณะชนบทศาสตร์ (2563, น. 42-43) กล่าวว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณได้เท่ากับหรือมากกว่า 0.50 แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดตรงกับเนื้อหาที่กำหนด สามารถนำข้อคำถามนั้นไปใช้ได้ ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณต่ำกว่า 0.50 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดไม่ตรงกับเนื้อหาที่กำหนด จะต้องปรับปรุงแก้ไขจนข้อความมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยเครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้น ได้ค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา รวม = 0.99 แสดงว่าข้อคำถามเหล่านั้น วัดตรงกับเนื้อหาที่กำหนด สามารถนำข้อคำถามนั้นไปใช้ได้

2.3.2 การทดสอบความเที่ยง (reliability) นำเครื่องมือการวิจัยที่สร้างเสร็จแล้ว ทั้งฉบับเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา จากนั้นนำไปทดสอบกับเกษตรกรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) จำนวน 30 ราย จากนั้นนำมาหาค่าความน่าเชื่อถือโดยใช้วิธีการหาค่า Cronbach's alpha ในการทดสอบเครื่องมือของงานวิจัยครั้งนี้ ตอนที่ 4 ปัญหาของสมาชิกแปลงใหญ่ ได้ค่า alpha = 0.905 และความตรงของสมาชิกแปลงใหญ่ ได้ค่า alpha

= 0.954 ค่าที่ได้นี้ มีค่าที่สามารถยอมรับได้ ซึ่ง สุนันท์ สีสั่งข์ (2565, น.29) ระบุว่า โดยทั่วไปค่าความเชื่อถือได้ที่สามารถยอมรับได้ ควรจะมีค่าเท่ากับ 0.7000 หรือ 70.0 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

สถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล คือ ที่ทำการแปลงใหญ่กล้วยหอมในจังหวัดบึงกาฬ โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

- 3.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกษตรกรแบบมีโครงสร้าง รายชื่อเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ปากกา และเครื่องคิดเลข
- 3.2 การวางแผนการสัมภาษณ์ ดำเนินการนัดหมายเกษตรกรตามสถานที่อยู่ที่ระบุไว้
- 3.3 ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ ความสำคัญของเรื่องที่ทำการศึกษา และประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับจากงานวิจัย หลังจากนั้น ทำการสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคล และบันทึกคำตอบ
- 3.4 ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล และกล่าวขอบคุณเกษตรกรที่ให้ข้อมูล
- 3.5 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนเมษายน – พฤษภาคม 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติสำเร็จรูป และใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกแปลงใหญ่ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: SD)
- 4.2 ความรู้ของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ
- 4.3 การปฏิบัติของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ

การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก โดยมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

$$\text{ขนาดชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{3-0}{4}$$

$$= 0.75$$

คะแนนเฉลี่ย 0.00 – 0.75 หมายถึง ไม่เคย

คะแนนเฉลี่ย 0.76 – 1.50 หมายถึง นาน ๆ ครั้ง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.25 หมายถึง บ่อยครั้ง

คะแนนเฉลี่ย 2.26 – 3.00 หมายถึง ทุกครั้ง

4.4 ปัญหาและความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำค่าน้ำหนักเฉลี่ยมาประเมินระดับความต้องการ โดยกำหนดช่วงของความถี่ของความต้องการของแต่ละช่วง ดังนี้

$$\text{ขนาดชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5-1}{5}$$

$$= 0.8$$

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

4.5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกแก่สมาชิกแปลงใหญ่ ใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน จุดแข็ง จุดอ่อน สภาพแวดล้อมภายนอก โอกาส และอุปสรรค โดยใช้ SWOT Analysis วิเคราะห์คำตอบที่ได้รับจากตอนที่ 1-5 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จัดทำเป็นยุทธศาสตร์โดยใช้ TOWS Matrix และกำหนดเป็นแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกแก่สมาชิกแปลงใหญ่ในจังหวัดบึงกาฬต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกของสมาชิกแปลงใหญ่ในจังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกแปลงใหญ่

ตอนที่ 2 ความรู้ของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง

ตอนที่ 3 การปฏิบัติของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก

ตอนที่ 4 ปัญหาและความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก

ตอนที่ 5 แนวทางการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกแก่สมาชิกแปลงใหญ่

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกแปลงใหญ่

การศึกษาปัจจัยด้านสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกแปลงใหญ่ ประกอบด้วย 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกแปลงใหญ่ และ 2) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกแปลงใหญ่ โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกแปลงใหญ่

การศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกแปลงใหญ่ผู้ปลูกกล้วยหอมทองของสมาชิกแปลงใหญ่ในจังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า

1.1.1 เพศ สมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 64.0 เป็นเพศชาย และร้อยละ 36.0 เป็นเพศหญิง ตามลำดับ

1.1.2 อายุ สมาชิกแปลงใหญ่มีอายุเฉลี่ย 56.36 ปี เมื่อพิจารณาโดยละเอียดพบว่า สมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 39.3 อายุระหว่าง 51 - 60 ปี รองลงมาคือร้อยละ 34.8 อายุมากกว่า 60 ปี ร้อยละ 20.20 อายุระหว่าง 41 - 50 ปี และร้อยละ 5.60 อายุระหว่าง 31 - 40 ปีตามลำดับ

1.1.3 สถานภาพการสมรส สมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 94.40 มีสถานภาพสมรส รองลงมาคือ ร้อยละ 5.60 สถานภาพโสด ตามลำดับ

1.1.4 ระดับการศึกษา สมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 66.30 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาคือร้อยละ 19.10 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 10.10 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 2.2 ไม่ได้รับการศึกษาและ ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกแปลงใหญ่

N = 89 ราย

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	57	64.0
หญิง	32	36.0
2. อายุ		
31 – 40 ปี	5	5.6
41 – 50 ปี	18	20.2
51 – 60 ปี	35	39.3
มากกว่า 60 ปี	31	34.8
ต่ำสุด = 32 ปี สูงสุด = 73 ปี ค่าเฉลี่ย = 56.36 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 10.06 ปี		
3. สถานภาพการสมรส		
โสด	5	5.6
สมรส	84	94.4
4. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	2	2.2
ประถมศึกษา	59	66.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	9	10.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	17	19.1
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	2	2.2

1.2 สภาพทางสังคมของสมาชิกแปลงใหญ่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1.2.1 ประสิทธิภาพการปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
สมาชิกแปลงใหญ่มีประสิทธิภาพการปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เฉลี่ย 2.12 ปี โดยร้อยละ 51.7 มีประสิทธิภาพการปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 1 ปี

รองลงมาคือร้อยละ 34.8 มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 2 ปี ร้อยละ 5.6 มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 4 ปี และ 5 ปี และร้อยละ 2.2 มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มากกว่า 5 ปี ตามลำดับ

1.2.2 ประสบการณ์การปลูกการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก สมาชิกแปลงใหญ่มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก เฉลี่ย 1.74 ปี โดยร้อยละ 71.9 มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก 2 ปี รองลงมาคือ ร้อยละ 18.0 มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก 2 ปี ร้อยละ 5.6 มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก 3 ปี และร้อยละ 2.2 มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก 4 ปี และมากกว่า 5 ปี ตามลำดับ

1.2.3 การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกล้วยหอมทอง สมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 93.3 ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกล้วยหอมทอง และสมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 6.7 ไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกล้วยหอมทอง ตามลำดับ

1.2.4 การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกล้วยหอมทอง สมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 86.5 ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกล้วยหอมทองจากสำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอ รองลงมาคือ ร้อยละ 75.3 ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกล้วยหอมทองจากกรมวิชาการเกษตร และสมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 4.5 ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกล้วยหอมทองจากบริษัทเอกชน ตามลำดับ

1.2.5 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันสมาชิกแปลงใหญ่ สมาชิกแปลงใหญ่ ร้อยละ 68.5 เป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ รองลงมาคือร้อยละ 55.1 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส. และ ร้อยละ 14.6 เป็นสมาชิกกลุ่มสมาชิกแปลงใหญ่ ตามลำดับ

1.2.6 การได้รับข่าวสารการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก สมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 88.8 ได้รับข่าวสารการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก และสมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 11.2 ไม่ได้รับข่าวสารการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก

1.2.7 แหล่งที่มาของข่าวสาร สมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 95.5 ได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รองลงมาคือร้อยละ 37.1 ได้รับข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 13.3 ได้รับข่าวสารจากญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน ร้อยละ 5.6 ได้รับข่าวสารจากวิทยุโทรทัศน์ ร้อยละ 4.5 ได้รับข่าวสารจากนิตยสาร/วารสาร และร้อยละ 3.4 ได้รับข่าวสารจากวิทยุกระจายเสียง และแผ่นพับ/โปสเตอร์ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 สภาพทางสังคมของสมาชิกแปลงใหญ่

N = 89 ราย

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. ประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี		
1 ปี	46	51.7
2 ปี	31	34.8
4 ปี	5	5.6
5 ปี	5	5.6
มากกว่า 5 ปี	2	2.2
ต่ำสุด = 1 ปี สูงสุด = 18 ปี ค่าเฉลี่ย = 2.12 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.66 ปี		
2. ประสบการณ์การปลูกการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก		
1 ปี	64	71.9
2 ปี	16	18.0
3 ปี	5	5.6
4 ปี	2	2.2
มากกว่า 4 ปี	2	2.2
ต่ำสุด = 1 ปี สูงสุด = 18 ปี ค่าเฉลี่ย = 1.74 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.57 ปี		
3. การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกล้วยหอมทอง		
ไม่เคย	6	6.7
เคย	83	93.3
4. หน่วยงานที่จัดการอบรมการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกล้วยหอมทอง		
สำนักงานเกษตรจังหวัด	77	86.5
สำนักงานเกษตรอำเภอ	77	86.5
กรมวิชาการเกษตร	67	75.3
บริษัทเอกชน	4	4.5
5. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันสมาชิกแปลงใหญ่		
กลุ่มสมาชิกแปลงใหญ่	13	14.6
กลุ่มลูกค้า ชกส.	49	55.1
กลุ่มแปลงใหญ่	61	68.5
6. การได้รับข่าวสารการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก		
ได้รับ	79	88.8
ไม่ได้รับ	10	11.2

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N = 89 ราย

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
7. แหล่งที่มาของข่าวสาร		
วิทยุกระจายเสียง	3	3.4
วิทยุโทรทัศน์	5	5.6
นิตยสาร/วารสาร	4	4.5
แผ่นพับ/โปสเตอร์	3	3.4
ญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน	12	13.5
อินเทอร์เน็ต	33	37.1
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	85	95.5

1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกแปลงใหญ่

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1.3.1 จำนวนแรงงานรวมในการปลูกกล้วยหอมทอง สมาชิกแปลงใหญ่มีจำนวนแรงงานรวมในการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 2.55 คน โดยร้อยละ 49.4 มีจำนวนแรงงานรวมในการปลูกกล้วยหอมทอง 2 คน รองลงมาคือร้อยละ 22.5 มีจำนวนแรงงานรวมในการปลูกกล้วยหอมทอง 3 คน ร้อยละ 20.2 มีจำนวนแรงงานรวมในการปลูกกล้วยหอมทอง 4 คนและร้อยละ 7.9 มีจำนวนแรงงานในการปลูกกล้วยหอมทอง 1 คน ตามลำดับ

1.3.2 แรงงานในครอบครัว สมาชิกแปลงใหญ่มีจำนวนแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 2.42 คน โดยร้อยละ 51.7 มีจำนวนแรงงานครอบครัว 2 คน รองลงมาคือร้อยละ 21.3 มีจำนวนแรงงานครอบครัว 3 คน ร้อยละ 15.7 มีจำนวนแรงงาน ครอบครัว 4 คน และร้อยละ 11.2 มีจำนวนแรงงานครอบครัว 1 คน ตามลำดับ

1.3.3 แรงงานจ้าง ครัวเรือนสมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 88.8 ไม่มีจำนวนแรงงานจ้าง รองลงมาคือร้อยละ 5.6 มีจำนวนแรงงานจ้าง 1 คน ร้อยละ 4.5 มีจำนวนแรงงานจ้าง 2 คน และร้อยละ 1.1 มีจำนวนแรงงานจ้าง 3 คน ตามลำดับ

1.3.4 ประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทอง สมาชิกแปลงใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทอง เฉลี่ย 2.27 ปี โดยร้อยละ 49.4 มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทอง 2 ปี รองลงมาคือ ร้อยละ 37.1 มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทอง 1 ปี ร้อยละ 5.6 มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทอง 4 ปี และ 5 ปี และร้อยละ 2.2 มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทอง มากกว่า 5 ปี ตามลำดับ

1.3.5 ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด ครอบครัวสมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 62.9 มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร มากกว่า 10 ไร่ รองลงมาคือร้อยละ 21.3 มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 1 - 5 ไร่ และร้อยละ 15.7 มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 6 - 10 ไร่ ตามลำดับ

1.3.6 ลักษณะการถือครองพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง ครอบครัวสมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 100 เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์

1.3.7 ขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทอง ครอบครัวสมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 61.8 มีขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทอง 1 - 3 ไร่ รองลงมาคือร้อยละ 24.7 ขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทอง 4 - 6 ไร่ และร้อยละ 13.5 ขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทองมากกว่า 6 ไร่ ตามลำดับ

1.3.8 ขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ครอบครัวสมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 65.2 มีขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 1 - 3 ไร่ รองลงมาคือร้อยละ 21.3 ขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 4 - 6 ไร่ และร้อยละ 13.5 ขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มากกว่า 6 ไร่ ตามลำดับ

1.3.9 ปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทอง ในปี 2566/2567 สมาชิกแปลงใหญ่มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทอง เฉลี่ย 78,000 กิโลกรัม โดยร้อยละ 38.2 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทอง 10,000 - 20,000 กิโลกรัม รองลงมาคือร้อยละ 33.7 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทอง น้อยกว่า 10,000 กิโลกรัม ร้อยละ 14.6 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทอง 20,000 - 30,000 กิโลกรัม ร้อยละ 9.0 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทอง มากกว่า 40,000 กิโลกรัม และร้อยละ 4.4 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทอง 30,000 - 40,000 กิโลกรัม ตามลำดับ

1.3.10 ปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สมาชิกแปลงใหญ่มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เฉลี่ย 78,000 กิโลกรัม โดยร้อยละ 38.2 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 10,000 - 20,000 กิโลกรัม รองลงมาคือร้อยละ 33.7 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี น้อยกว่า 10,000 กิโลกรัม ร้อยละ 14.6 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 20,000 - 30,000 กิโลกรัม ร้อยละ 9.0 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มากกว่า 40,000 กิโลกรัม และร้อยละ 4.4 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 30,000 - 40,000 กิโลกรัม ตามลำดับ

1.3.11 ปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองที่มีการขายเพื่อการส่งออก สมาชิกแปลงใหญ่มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองที่มีการขายเพื่อการส่งออก เฉลี่ย 54,600 กิโลกรัม โดยร้อยละ

48.3 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองที่มีการขายเพื่อการส่งออก น้อยกว่า 10,000 กิโลกรัม รองลงมาคือร้อยละ 36.0 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองที่มีการขายเพื่อการส่งออก 10,000 – 20,000 กิโลกรัม ร้อยละ 9.0 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองที่มีการขายเพื่อการส่งออก 20,000 – 30,000 กิโลกรัม ร้อยละ 4.5 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองที่มีการขายเพื่อการส่งออก 30,000 – 40,000 กิโลกรัม และร้อยละ 2.2 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองที่มีการขายเพื่อการส่งออก มากกว่า 40,000 กิโลกรัม ตามลำดับ

1.3.12 รายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน ในปี 2566/2567 ครอบครัวยุทธศาสตร์ 3 เปลี่ยนใหญ่มีรายได้รวมเฉลี่ย 415,392 บาท โดยร้อยละ 40.8 มีรายได้รวมของครัวเรือน มากกว่า 400,000 บาท รองลงมาคือร้อยละ 32.6 มีรายได้รวมของครัวเรือน 100,000 – 250,000 บาท ร้อยละ 25.8 มีรายได้รวมของครัวเรือน 250,000 – 400,000 บาท และร้อยละ 1.1 มีรายได้รวมของครัวเรือน น้อยกว่า 100,000 บาท ตามลำดับ

1.3.13 รายได้รวมนอกภาคการเกษตร ครอบครัวยุทธศาสตร์ 3 เปลี่ยนใหญ่มีรายได้รวมนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 56,176.06 บาท โดยร้อยละ 73 มีรายได้รวมนอกภาคการเกษตร น้อยกว่า 100,000 บาท รองลงมาคือร้อยละ 27 มีรายได้รวมนอกภาคการเกษตร 100,000 – 250,000 บาท ตามลำดับ

1.3.14 รายได้รวมจากการทำการเกษตร ครอบครัวยุทธศาสตร์ 3 เปลี่ยนใหญ่มีรายได้รวมจากการทำการเกษตรเฉลี่ย 359,215.00 บาท โดยร้อยละ 44.9 มีรายได้รวมจากการทำการเกษตร 100,000 – 250,000 บาท รองลงมาคือร้อยละ 28.1 มีรายได้รวมจากการทำการเกษตร มากกว่า 400,000 ร้อยละ 24.7 มีรายได้รวมจากการทำการเกษตร 250,000 – 400,000 บาท และร้อยละ 2.2 มีรายได้รวมจากการทำการเกษตร น้อยกว่า 100,000 บาทตามลำดับ

1.3.15 รายได้จากการขายกล้วยหอมทอง ครอบครัวยุทธศาสตร์ 3 เปลี่ยนใหญ่มีรายได้จากการขายกล้วยหอมทองเฉลี่ย 326,673.60 บาท โดยร้อยละ 51.6 มีรายได้จากการขายกล้วยหอมทอง มากกว่า 250,000 บาท รองลงมาคือร้อยละ 41.6 มีรายได้จากการขายกล้วยหอมทอง 100,000 – 250,000 บาท และร้อยละ 6.7 มีรายได้จากการขายกล้วยหอมทอง น้อยกว่า 100,000 บาท ตามลำดับ

1.3.16 รายได้จากการขายกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ครอบครัวยุทธศาสตร์ 3 เปลี่ยนใหญ่มีรายได้จากการขายกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกเฉลี่ย 219,590.00 บาท โดยร้อยละ 55.1 มีรายได้จากการขายกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก 100,000 – 250,000 บาท รองลงมาคือร้อยละ 18.0 มีรายได้จากการขายกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก น้อยกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 14.6 มีรายได้จากการขายกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก 250,000 – 400,000 บาท และร้อยละ 12.4 มีรายได้จากการขายกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก มากกว่า 400,000 บาท ตามลำดับ

1.3.17 รายจ่ายรวมในการทำการเกษตร ครอบครัวสมาชิกแปลงใหญ่มีรายจ่ายรวมในการทำการเกษตร เฉลี่ย 257,129.21 บาท โดยร้อยละ 32.6 มีรายจ่ายรวมในการทำการเกษตร น้อยกว่า 100,000 บาท รองลงมาคือร้อยละ 29.2 มีรายจ่ายรวมในการทำการเกษตร 100,000 – 250,000 บาท ร้อยละ 22.5 มีรายจ่ายรวมในการทำการเกษตร 250,000 – 400,000 บาท และร้อยละ 15.7 มีรายจ่ายรวมในการทำการเกษตร มากกว่า 400,000 บาท ตามลำดับ

1.3.18 รายจ่ายในการผลิตกล้วยกล้วยหอมทอง ครอบครัวสมาชิกแปลงใหญ่มีรายจ่ายในการผลิตกล้วยกล้วยหอมทอง เฉลี่ย 128,561.80 บาท โดยร้อยละ 48.3 มีรายจ่ายในการผลิตกล้วยกล้วยหอมทอง น้อยกว่า 100,000 บาท รองลงมาคือร้อยละ 39.3 มีรายจ่ายในการผลิตกล้วยกล้วยหอมทอง 100,000 – 250,000 บาท ร้อยละ 11.2 มีรายจ่ายรวมในการทำการเกษตร 250,000 – 400,000 บาท และร้อยละ 1.1 มีรายจ่ายในการผลิตกล้วยกล้วยหอมทอง มากกว่า 400,000 บาท ตามลำดับ

1.3.19 รายจ่ายในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ครอบครัวสมาชิกแปลงใหญ่มีรายจ่ายในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก เฉลี่ย 192,679.78 บาท โดยร้อยละ 53.9 มีรายจ่ายในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก 100,000 – 250,000 บาท รองลงมาคือร้อยละ 25.8 มีรายจ่ายในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก น้อยกว่า 100,000 บาท และร้อยละ 10.1 มีรายจ่ายในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก มากกว่า 250,000 บาท ตามลำดับ

1.3.20 แหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพการเกษตร สมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 77.5 มีแหล่งเงินทุนจากการใช้เงินทุนตนเองทั้งหมด รองลงมาคือ ร้อยละ 47.2 มีแหล่งเงินทุนจากกู้ยืมจาก ธกส. และร้อยละ 2.2 มีแหล่งเงินทุนจากกู้ยืมจากญาติพี่น้องและกู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตร ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกแปลงใหญ่

N = 89 ราย

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. จำนวนแรงงานรวมในการปลูกกล้วยหอมทอง		
1 คน	7	7.9
2 คน	44	49.4
3 คน	20	22.5
4 คน	18	20.2
ต่ำสุด = 1 คน สูงสุด = 4 คน ค่าเฉลี่ย = 2.55 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.91 คน		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N = 89 ราย

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
2. จำนวนแรงงานในครอบครัว		
1 คน	10	11.2
2 คน	46	51.7
3 คน	19	21.3
4 คน	14	15.7
ต่ำสุด = 1 คน สูงสุด = 4 คน ค่าเฉลี่ย = 2.42 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.89 คน		
3. จำนวนแรงงานจ้าง		
ไม่มีการจ้างงาน	79	88.8
1 คน	5	5.6
2 คน	4	4.5
3 คน	1	1.1
ต่ำสุด = 1 คน สูงสุด = 3 คน ค่าเฉลี่ย = 0.18 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 คน		
4. ประสบการณ์การในการปลูกกล้วยหอมทอง		
1 ปี	33	37.1
2 ปี	44	49.4
4 ปี	5	5.6
5 ปี	5	5.6
มากกว่า 5 ปี	2	2.2
ต่ำสุด = 1 ปี สูงสุด = 18 ปี ค่าเฉลี่ย = 2.27 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.62 ปี		
5. ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร		
1 - 5 ไร่	19	21.3
6 - 10 ไร่	14	15.7
มากกว่า 10 ไร่	56	62.9
ต่ำสุด = 1ไร่ สูงสุด = 47 ไร่ ค่าเฉลี่ย = 14.78ไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11.48 ไร่		
6. ลักษณะการถือครองพื้นที่		
เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์	89	100.0
7. ขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทอง		
1 - 3 ไร่	55	61.8
4 - 6 ไร่	22	24.7
มากกว่า 6 ไร่	12	13.5
ต่ำสุด = 1 ไร่ สูงสุด = 13 ไร่ ค่าเฉลี่ย = 3.59 ไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.77 ไร่		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N = 89 ราย

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
8. ขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี		
1 - 3 ไร่	58	65.2
4 - 6 ไร่	19	21.3
มากกว่า 6 ไร่	12	13.5
ต่ำสุด = 1 ไร่ สูงสุด = 13 ไร่ ค่าเฉลี่ย = 3.49 ไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.81 ไร่		
9. ปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทอง ในปี 2566/2567		
น้อยกว่า 10,000 กิโลกรัม	30	33.7
10,000 - 20,000 กิโลกรัม	34	38.2
20,000 - 30,000 กิโลกรัม	13	14.6
30,000 - 40,000 กิโลกรัม	4	4.5
มากกว่า 40,000 กิโลกรัม	8	9
ต่ำสุด = 4,500 กิโลกรัม สูงสุด = 78,000.00 กิโลกรัม		
ค่าเฉลี่ย = 18,456.18 กิโลกรัม ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 13,693.69 กิโลกรัม		
10. ปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทอง ตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี		
น้อยกว่า 10,000 กิโลกรัม	30	33.7
10,000 - 20,000 กิโลกรัม	34	38.2
20,000 - 30,000 กิโลกรัม	13	14.6
30,000 - 40,000 กิโลกรัม	4	4.5
มากกว่า 40,000 กิโลกรัม	8	9
ต่ำสุด = 4,500 กิโลกรัม สูงสุด = 78,000.00 กิโลกรัม		
ค่าเฉลี่ย = 18,456.18 กิโลกรัม ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 13,693.69 กิโลกรัม		
11. ปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทอง ที่มีการขายเพื่อการส่งออก		
น้อยกว่า 10,000 กิโลกรัม	43	48.3
10,000 - 20,000 กิโลกรัม	32	36.0
20,000 - 30,000 กิโลกรัม	8	9.0
30,000 - 40,000 กิโลกรัม	4	4.5
มากกว่า 40,000 กิโลกรัม	2	2.2
ต่ำสุด = 3,200 กิโลกรัม สูงสุด = 54,600.00 กิโลกรัม		
ค่าเฉลี่ย = 12,919.66 กิโลกรัม ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9,584.19 กิโลกรัม		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N = 89 ราย

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
12. รายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน ในปี 2566/2567		
น้อยกว่า 100,000 บาท	1	1.1
200,001 - 250,000 บาท	29	32.6
250,001 - 400,000 บาท	23	25.8
มากกว่า 400,000 บาท	36	40.8
ต่ำสุด = 87,000.00 บาท สูงสุด = 1,668,600 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 415,392.13 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 287,550.06 บาท		
13. รายได้รวมนอกภาคการเกษตร		
น้อยกว่า 100,000 บาท	65	73.0
200,001 - 250,000 บาท	24	27.0
ต่ำสุด = 0.00 บาท สูงสุด = 200,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 56,175.06 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 60,326.42 บาท		
14. รายได้รวมจากการทำการเกษตร		
น้อยกว่า 100,000 บาท	2	2.2
200,001 - 250,000 บาท	40	44.9
250,001 - 400,000 บาท	22	24.7
มากกว่า 400,000 บาท	25	28.1
ต่ำสุด = 87,000.00 บาท สูงสุด = 1,518,000.00 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 359,215.00 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 266,471.60 บาท		
15. รายได้จากการขายกล้วยหอมทอง		
น้อยกว่า 100,000 บาท	6	6.7
200,001 - 250,000 บาท	37	41.6
250,001 - 400,000 บาท	23	25.8
มากกว่า 400,000 บาท	23	25.8
ต่ำสุด = 79,600.00 บาท สูงสุด = 1,380,600.00 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 326,673.60 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 242,379.01 บาท		
16. รายได้จากการขายกล้วยหอมทอง เพื่อการส่งออก		
น้อยกว่า 100,000 บาท	16	18.0
200,001 - 250,000 บาท	49	55.1
250,001 - 400,000 บาท	13	14.6
มากกว่า 400,000 บาท	11	12.4

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N = 89 ราย

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต่ำสุด = 53,500.00 บาท สูงสุด = 928,200.00 บาท ค่าเฉลี่ย = 219,590.45 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 162,955.98 บาท		
17. รายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือน ในปี 2566/2567		
น้อยกว่า 100,000 บาท	29	32.6
200,001 - 250,000 บาท	26	29.2
250,001 - 400,000 บาท	15	22.5
มากกว่า 400,000 บาท	14	15.7
ต่ำสุด = 52,500.00 บาท สูงสุด = 100,100.00 บาท ค่าเฉลี่ย = 257,129.21 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 179,043.00 บาท		
18. รายจ่ายจากการผลิตกล้วยหอมทอง		
น้อยกว่า 100,000 บาท	43	48.3
200,001 - 250,000 บาท	35	39.4
250,001 - 400,000 บาท	10	11.2
มากกว่า 400,000 บาท	1	1.1
ต่ำสุด = 26,000.00 บาท สูงสุด = 500,500 บาท ค่าเฉลี่ย = 128,561.80 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 89,524.75 บาท		
19. รายจ่ายจากการผลิตกล้วยหอมทอง เพื่อการส่งออก		
น้อยกว่า 100,000 บาท	23	25.8
200,001 - 250,000 บาท	48	53.9
250,001 - 400,000 บาท	9	10.1
มากกว่า 400,000 บาท	9	10.1
ต่ำสุด = 39,000.00 บาท สูงสุด = 750,000.00 บาท ค่าเฉลี่ย = 192,679.78 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 134,224.50 บาท		
20. แหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพการเกษตร		
ใช้เงินทุนตนเองทั้งหมด	69	77.5
กู้ยืมจากญาติพี่น้อง	2	2.2
กู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตร	2	2.2
กู้ยืมจาก ธกส.	42	47.2

ตอนที่ 2 ความรู้พื้นฐานของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ความรู้พื้นฐานของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง มีดังนี้

2.1 สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 90.0 - 99.99 เรียงลำดับ ได้แก่

- 1) หน่อพันธุ์ที่นำมาใช้ต้องทราบแหล่งที่มา สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 97.8
- 2) เก็บเกี่ยวต้องใช้เครื่องมือเฉพาะสำหรับพืชชนิดนั้น ๆ สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 97.8
- 3) ปุ๋ยอินทรีย์ที่นำมาใช้ต้องผ่านการหมักสมบูรณ์ สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 92.1
- 4) ต้องแยกภาชนะบรรจุของเสียและวัตถุอันตรายทางการเกษตรอย่างชัดเจน สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 92.1

2.2 สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 80.0 - 89.99 เรียงลำดับ ได้แก่

- 1) ภาชนะที่ใช้ขนย้ายต้องสามารถรักษาคุณภาพผลผลิต สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 87.6
- 2) ผลผลิตที่บรรจุภาชนะแล้ว มีการส่งไปยังจุดรวบรวมสินค้าทันที สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 87.6
- 3) วัตถุอันตรายทางการเกษตรชนิดต่าง ๆ ต้องเก็บเป็นสัดส่วนในสถานที่เฉพาะ สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 86.5
- 4) งดการใช้สารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยว 15 วัน สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 85.4
- 5) วางผลผลิตกับพื้นได้โดยตรง สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 87.6
- 6) สิ่งขับถ่ายของคนสามารถนำมาเป็นปุ๋ยได้ สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 82.0
- 7) ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานแก่ผู้ปฏิบัติงาน สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 82.0
- 8) ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 82.0
- 9) ทบทวนการปฏิบัติงานด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 82.0

10) ผู้เจ็บป่วยที่อาจนำโรคเข้าสู่ในบริเวณที่ปฏิบัติงานได้ สมาชิกแปลงใหญ่
ตอบถูกต้องร้อยละ 80.9

2.3 สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 70.0 - 79.99 เรียงลำดับ ได้แก่

1) เก็บรักษาเอกสารบันทึกข้อมูลอย่างน้อย 2 ปี สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง
ร้อยละ 73.0

2) น้ำสำหรับละลายปุ๋ยและวัตถุอันตรายทางการเกษตรต้องไม่ทำให้ประสิทธิภาพ
ของปุ๋ยและวัตถุอันตรายทางการเกษตรลดลง สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 71.9

3) สารเคมีที่ใช้ฉีดพ่นหรือใช้ทางดิน ใช้ในการฆ่าเชื้อในดินได้แต่ต้องจดบันทึก
สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้องร้อยละ 70.8

2.4 สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง ร้อยละ 60.0 - 69.99 เรียงลำดับ ได้แก่

1) เก็บเกี่ยวผลผลิต เมื่อใดก็ได้ ตามความต้องการ สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง
ร้อยละ 65.2

2) สารเคมีที่ใช้หมดแล้ว ภาชนะสามารถเผาทำลายได้ สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง
ร้อยละ 69.7

3) ควรมีการจัดทำประวัติการใช้ดินย้อนหลังอย่างน้อย 2 ปี สมาชิกแปลงใหญ่
ตอบถูกต้อง ร้อยละ 62.8

4) ควรมีการเก็บตัวอย่างดินอย่างน้อย 5 ครั้งต่อปี สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง
ร้อยละ 61.8

2.5 สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง น้อยกว่าร้อยละ 60.0 เรียงลำดับ ได้แก่

1) ใช้น้ำจากแหล่งใดก็ได้มาใช้ในการปลูกกล้วยหอมทอง สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง
ร้อยละ 59.6

2) การบันทึกข้อมูลไม่จำเป็นต้องแยกเป็นฤดูกาล สมาชิกแปลงใหญ่ตอบถูกต้อง
ร้อยละ 44.9

3) น้ำที่ไหลผ่านคอกสัตว์นำมาใช้ในการปลูกกล้วยหอมทองได้ สมาชิกแปลงใหญ่
ตอบถูกต้องร้อยละ 30.3

ตารางที่ 4.4 ความรู้พื้นฐานของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง

N = 89 ราย

ประเด็นความรู้	ผู้ตอบได้ถูกต้อง	
	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
แหล่งน้ำ		
1. ใช้น้ำจากแหล่งใดก็ได้มาใช้ในการปลูกกล้วยหอมทอง	53	59.6
2. น้ำที่ไหลผ่านคอกสัตว์นำมาใช้ในการปลูกกล้วยหอมทองได้	27	30.3
3. น้ำสำหรับละลายปุ๋ยและวัตถุอันตรายทางการเกษตรต้องไม่ทำให้ประสิทธิภาพของปุ๋ยและวัตถุอันตรายทางการเกษตรลดลง	64	71.9
พื้นที่ปลูก		
4. สารเคมีที่ใช้ฉีดพ่นหรือใช้ทางดิน ใช้ในการฆ่าเชื้อในดินได้แต่ต้องจดบันทึก	63	70.8
5. ควรมีการเก็บตัวอย่างดินอย่างน้อย 5 ครั้งต่อปี	55	61.8
6. ควรมีการจัดทำประวัติการใช้ดินย้อนหลังอย่างน้อย 2 ปี	56	62.8
วัตถุอันตรายทางการเกษตร		
7. วัตถุอันตรายทางการเกษตรชนิดต่าง ๆ ต้องเก็บเป็นสัดส่วนในสถานที่เฉพาะ	77	86.5
8. งดการใช้สารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยว 15 วัน	76	85.4
9. สารเคมีที่ใช้หมดแล้ว ภาชนะสามารถเผาทำลายได้	62	69.7
กระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว		
10. สิ่งขั้วถ่ายของคนสามารถนำมาเป็นปุ๋ยได้	73	82.0
11. ปุ๋ยอินทรีย์ที่นำมาใช้ต้องผ่านการหมักสมบูรณ์	82	92.1
12. หน่อพันธุ์ที่นำมาใช้ต้องทราบแหล่งที่มา	87	97.8
การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว		
13. ต้องแยกภาชนะบรรจุของเสียและวัตถุอันตรายทางการเกษตรอย่างชัดเจน	82	92.1
13. เก็บเกี่ยวต้องใช้เครื่องมือเฉพาะสำหรับพืชชนิดนั้น ๆ	87	97.8
14. เก็บเกี่ยวผลผลิต เมื่อใดก็ได้ ตามความต้องการ	58	65.2
การเก็บรวบรวมและการขนย้ายผลผลิต		
15. วางผลผลิตกับพื้นได้โดยตรง	75	84.3
16. ภาชนะที่ใช้ขนย้ายต้องสามารถรักษาคุณภาพผลผลิต	78	87.6
17. ผลผลิตที่บรรจุภาชนะแล้ว มีการส่งไปยังจุดรวบรวมสินค้าทันที	78	87.6
สุขภาพและการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติ		
18. ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานแก่ผู้ปฏิบัติงาน	73	82.0
19. ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	73	82.0
20. ผู้เจ็บป่วยที่อาจนำโรคเข้าสู่ในบริเวณที่ปฏิบัติงานได้	72	80.9

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 89 ราย

ประเด็นความรู้	ผู้ตอบได้ถูกต้อง	
	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
การบันทึกข้อมูล		
21. ทบทวนการปฏิบัติงานด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	73	82.0
22. การบันทึกข้อมูลไม่จำเป็นต้องแยกเป็นฤดูกาล	40	44.9
23. เก็บรักษาเอกสารบันทึกข้อมูลอย่างน้อย 2 ปี	65	73.0

ตอนที่ 3 การปฏิบัติของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก

การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก โดยมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 0.00 – 0.75	หมายถึง ไม่เคย
คะแนนเฉลี่ย 0.76 – 1.50	หมายถึง นาน ๆ ครั้ง
คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.25	หมายถึง บ่อยครั้ง
คะแนนเฉลี่ย 2.26 - 3.00	หมายถึง ทุกครั้ง

ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 การปฏิบัติด้านแหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก และการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติด้านการปฏิบัติด้านแหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก และการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

3.1.1 การปฏิบัติทุกครั้ง ได้แก่

- 1) การทำความสะอาดอุปกรณ์พ่นสารเคมีภายหลังการใช้งานทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยคือ 2.76
- 2) การทำลายอย่างถูกวิธี เมื่อภาชนะบรรจุวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ใช้หมดแล้ว มีค่าเฉลี่ยคือ 2.69

3) ผู้ปฏิบัติงานมีการทำความสะอาดร่างกายทันที หลังการพ่นสารเคมี มีค่าเฉลี่ยคือ 2.63

4) การให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของกล้วยหอมทอง มีค่าเฉลี่ยคือ 2.34

3.1.2 การปฏิบัติบ่อยครั้ง ได้แก่

1) การดูแลพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของดิน มีค่าเฉลี่ยคือ 2.10

2) การใช้ระบบการจัดการศัตรูกล้วยหอมทองแบบผสมผสานที่เหมาะสม เพื่อลดการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร มีค่าเฉลี่ยคือ 2.06

3) การดูแลระบบน้ำภายในแปลงให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยคือ 1.94

4) การปลูกกล้วยหอมทองให้เหมาะสมกับชนิดของดิน มีค่าเฉลี่ยคือ 1.91

5) การเก็บตัวอย่างดินอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มจัดระบบการผลิตส่งห้องปฏิบัติการของทางราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับรองระบบคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยคือ 1.69

6) การจดบันทึกข้อมูลชนิดสารเคมีหลังจากที่ใช้สารเคมีที่ใช้กับดิน มีค่าเฉลี่ยคือ 1.54

3.1.3 การปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง ได้แก่

1) การไม่ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรมากกว่า 2 ชนิดผสมกัน เว้นแต่จะเป็นคำแนะนำของหน่วยงานราชการ หรือมีข้อมูลทางวิชาการรับรอง มีค่าเฉลี่ยคือ 1.47

2) การจัดการน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากการใช้งาน เช่น น้ำจากห้องสุชา น้ำทิ้งต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ปลูก มีค่าเฉลี่ยคือ 1.29

3) การจัดทำประวัติการใช้ที่ดินย้อนหลังอย่างน้อย 2 ปี มีค่าเฉลี่ยคือ 1.28

4) การเก็บตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มจัดระบบการผลิตส่งห้องปฏิบัติการของทางราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับรองระบบคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยคือ 0.84

ตารางที่ 4.5 การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก
ประเด็นการปฏิบัติ ด้านการปฏิบัติด้านแหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก และการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

N = 89 ราย

ประเด็นการปฏิบัติ	Mean	SD	ความหมาย
แหล่งน้ำ			
1. การเก็บตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มจัดระบบการผลิตส่งห้องปฏิบัติการของทางราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับรองระบบคุณภาพ	0.84	1.10	นาน ๆ ครั้ง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

N = 89 ราย

ประเด็นการปฏิบัติ	Mean	SD	ความหมาย
2. การจัดการน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากการใช้งาน เช่น น้ำจากห้องสุขา น้ำทิ้งต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ปลูก	1.29	1.28	นาน ๆ ครั้ง
3. การดูแลระบบน้ำภายในแปลงให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ	1.94	1.05	บ่อยครั้ง
4. การให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของกล้วยหอมทอง	2.34	1.06	ทุกครั้ง
พื้นที่ปลูก			
5. การเก็บตัวอย่างดินอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มจัดระบบการผลิตส่งห้องปฏิบัติการของทางราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับรองระบบคุณภาพ	1.69	1.08	บ่อยครั้ง
6. การจดบันทึกข้อมูลชนิดสารเคมีหลังจากที่ใช้สารเคมีที่เข้ากับดิน	1.54	1.40	บ่อยครั้ง
7. การดูแลพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของดิน	2.10	1.29	บ่อยครั้ง
8. การปลูกกล้วยหอมทองให้เหมาะสมกับชนิดของดิน	1.91	1.22	บ่อยครั้ง
9. การจัดทำประวัติการใช้ที่ดินย้อนหลังอย่างน้อย 2 ปี	1.28	1.36	นาน ๆ ครั้ง
การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร			
10. การไม่ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรมากกว่า 2 ชนิดผสมกัน เว้นแต่จะเป็นคำแนะนำของหน่วยงานราชการ หรือมีข้อมูลทางวิชาการรับรอง	1.47	1.22	นาน ๆ ครั้ง
11. การใช้ระบบการจัดการศัตรูกล้วยหอมทองแบบผสมผสานที่เหมาะสม เพื่อลดการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร	2.06	0.82	บ่อยครั้ง
12. การทำความสะอาดอุปกรณ์พ่นสารเคมีภายหลังการใช้งานทุกครั้ง	2.69	0.87	ทุกครั้ง
13. การทำลายอย่างถูกวิธี เมื่อภาชนะบรรจุวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ใช้หมดแล้ว	2.63	0.77	ทุกครั้ง
14. ผู้ปฏิบัติงานมีการทำความสะอาดร่างกายทันที หลังการพ่นสารเคมี	2.76	0.84	ทุกครั้ง

3.2 กระบวนการผลิตก่อนเก็บเกี่ยว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติด้านกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว โดยสมาชิกแปลงใหญ่มีการปฏิบัติทุกครั้ง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1) การมีแผนควบคุมการผลิตเพื่อให้ได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์โดยใช้หลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีค่าเฉลี่ยคือ 2.76

2) การตรวจสอบถึงแหล่งที่มาและประวัติของกล้วยหอมทองที่นำปลูกได้ มีค่าเฉลี่ยคือ 2.70

3) การจัดการที่ดีในการใช้ปุ๋ย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนด้านจุลินทรีย์ เคมี และกายภาพ มีค่าเฉลี่ยคือ 2.39

4) การมีอุปกรณ์การเกษตรที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยคือ 2.37

5) ส่วนของกล้วยหอมทองที่มีโรคเข้าทำลาย มีการนำไปเผานอกแปลงปลูก มีค่าเฉลี่ยคือ 2.34

ตารางที่ 4.6 การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติด้านกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว

N = 89 ราย

ประเด็นการปฏิบัติ	Mean	SD	ความหมาย
1. การมีแผนควบคุมการผลิตเพื่อให้ได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์โดยใช้หลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	2.76	0.77	ทุกครั้ง
2. การตรวจสอบถึงแหล่งที่มาและประวัติของกล้วยหอมทองที่นำปลูกได้	2.70	0.78	ทุกครั้ง
3. การจัดการที่ดีในการใช้ปุ๋ย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนด้านจุลินทรีย์ เคมี และกายภาพ	2.39	1.00	ทุกครั้ง
4. การมีอุปกรณ์การเกษตรที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	2.37	1.02	ทุกครั้ง
5. ส่วนของกล้วยหอมทองที่มีโรคเข้าทำลาย มีการนำไปเผานอกแปลงปลูก	2.34	0.94	ทุกครั้ง

3.3 การเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติด้านกระบวนการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว โดยสมาชิกแปลงใหญ่มีการปฏิบัติทุกครั้ง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1) การแยกภาชนะบรรจุของเสียและวัตถุอันตรายทางการเกษตรอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยคือ 2.73

2) การเก็บเกี่ยวผลิตผลที่มีอายุการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยคือ 2.67

3) การป้องกันสัตว์เลื้อยคลานไม่ให้อยู่ในบริเวณที่ปฏิบัติงาน เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดพาหะนำโรค มีค่าเฉลี่ยคือ 2.55

4) การมีสถานที่เก็บอุปกรณ์เป็นสัดส่วน โดยแยกจากกลุ่มเคมี มีค่าเฉลี่ยคือ 2.49

5. การป้องกันการปนเปื้อนจากวัตถุอันตราย โดยการไม่วางผลิตผลสัมผัสกับพื้นดิน โดยตรง มีค่าเฉลี่ยคือ 2.40

ตารางที่ 4.7 การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว

N = 89 ราย

ประเด็นการปฏิบัติ	Mean	SD	ความหมาย
1. การเก็บเกี่ยวผลิตผลที่มีอายุการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	2.67	0.88	ทุกครั้ง
2. การมีสถานที่เก็บอุปกรณ์เป็นสัดส่วน โดยแยกจากกลุ่มเคมี	2.49	0.97	ทุกครั้ง
3. การป้องกันการปนเปื้อนจากวัตถุอันตราย โดยการไม่วางผลิตผลสัมผัสกับพื้นดินโดยตรง	2.40	1.02	ทุกครั้ง
4. การแยกภาชนะบรรจุของเสียและวัตถุอันตรายทางการเกษตรอย่างชัดเจน	2.73	0.74	ทุกครั้ง
5. การป้องกันสัตว์เลื้อยคลานให้อยู่ในบริเวณที่ปฏิบัติงาน เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดพาหะนำโรค	2.55	0.81	ทุกครั้ง

3.4 การเก็บรวบรวมและการขนย้ายผลิตผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติการเก็บรวบรวมและการขนย้ายผลิตผล โดยสมาชิกแปลงใหญ่มีการปฏิบัติทุกครั้ง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- 1) การจัดการด้านสุขลักษณะ เพื่อป้องกันอันตรายและสิ่งแปลกปลอม มีค่าเฉลี่ยคือ 2.80
- 2) การใช้วัสดุปูรองพื้นในบริเวณพักผลิตผลที่เก็บเกี่ยวแล้ว มีค่าเฉลี่ยคือ 2.76
- 3) พาหนะที่ใช้ขนย้ายต้องสามารถรักษาคุณภาพของผลิตผลได้ มีค่าเฉลี่ยคือ 2.75
- 4) การขนย้ายผลิตผลในแปลงปลูกด้วยความระมัดระวัง มีค่าเฉลี่ยคือ 2.73
- 5) การส่งไปยังจุดรวบรวมสินค้าทันทีเมื่อบรรจุผลิตผลแล้ว มีค่าเฉลี่ยคือ 2.54

ตารางที่ 4.8 การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติ ด้านการเก็บรวบรวมและการขนย้ายผลิตผล

N = 89 ราย

ประเด็นการปฏิบัติ	Mean	SD	ความหมาย
1. การจัดการด้านสุขลักษณะ เพื่อป้องกันอันตรายและสิ่งแปลกปลอม	2,80	0.71	ทุกครั้ง
2. การใช้วัสดุปูรองพื้นในบริเวณพักผลิตผลที่เก็บเกี่ยวแล้ว	2.76	0.77	ทุกครั้ง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

N = 89 ราย

ประเด็นการปฏิบัติ	Mean	SD	ความหมาย
3. การขนย้ายผลิตผลในแปลงปลูกด้วยความระมัดระวัง	2.73	0.86	ทุกครั้ง
4. การส่งไปยังจุดรวบรวมสินค้าทันทีเมื่อบรรจุผลิตผลแล้ว	2.54	1.00	ทุกครั้ง
5. พาหนะที่ใช้ขนย้ายต้องสามารถรักษาคุณภาพของผลิตผลได้	2.75	0.77	ทุกครั้ง

3.5 สุขภาพและการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติ ด้านสุขภาพและการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน โดยสมาชิกแปลงใหญ่มีการปฏิบัติทุกครั้ง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- 1) การดูแลสุขภาพของตนเอง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลิตผล มีค่าเฉลี่ยคือ 2.75
- 2) การมีสุขภาพที่ดีและพร้อมที่จะปฏิบัติงานของตนเอง มีค่าเฉลี่ยคือ 2.71
- 3) การมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพของตนเอง ที่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน มีค่าเฉลี่ยคือ 2.70
- 4) ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจ ด้านสุขภาพของตนเอง มีค่าเฉลี่ยคือ 2.62
- 5) การตรวจสุขภาพของตนเอง อย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยคือ 2.61

ตารางที่ 4.9 การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติ ด้านสุขภาพและการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

N = 89 ราย

ประเด็นการปฏิบัติ	Mean	SD	ความหมาย
1. ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจ ด้านสุขภาพของตนเอง	2.62	0.87	ทุกครั้ง
2. การดูแลสุขภาพของตนเอง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลิตผล	2.75	0.77	ทุกครั้ง
3. การมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพของตนเอง ที่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน	2.70	0.79	ทุกครั้ง
4. การมีสุขภาพที่ดีและพร้อมที่จะปฏิบัติงานของตนเอง	2.71	0.79	ทุกครั้ง
5. การตรวจสุขภาพของตนเอง อย่างสม่ำเสมอ	2.61	0.82	ทุกครั้ง

3.6 การบันทึกข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติด้านการบันทึกข้อมูล โดยสมาชิกแปลงใหญ่มีการปฏิบัติทุกครั้ง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- 1) การบันทึกข้อมูลประจำแปลงปลูกอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยคือ 2.80
- 2) การบันทึกข้อมูลการปฏิบัติก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวอย่างต่อเนื่อง ค่าเฉลี่ยคือ 2.67
- 3) การระบุเครื่องหมายแสดงการผลิตให้สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของผลิตผล ค่าเฉลี่ยคือ 2.67
- 4) การเก็บรักษาข้อมูลการปฏิบัติงานอย่างน้อย 2 ปี ค่าเฉลี่ยคือ 2.61
- 5) การทบทวนการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หรือทบทวนบันทึกข้อมูลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ค่าเฉลี่ยคือ 2.56

ตารางที่ 4.10 การปฏิบัติการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการปฏิบัติด้านการบันทึกข้อมูล

N = 89 ราย			
ประเด็นการปฏิบัติ	Mean	SD	ความหมาย
1. การบันทึกข้อมูลประจำแปลงปลูกอย่างสม่ำเสมอ	2.61	0.95	ทุกครั้ง
2. การบันทึกข้อมูลการปฏิบัติก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวอย่างต่อเนื่อง	2.80	0.71	ทุกครั้ง
3. การระบุเครื่องหมายแสดงการผลิตให้สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของผลิตผล	2.56	0.84	ทุกครั้ง
4. การเก็บรักษาข้อมูลการปฏิบัติงานอย่างน้อย 2 ปี	2.67	0.58	ทุกครั้ง
5. การทบทวนการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หรือทบทวนบันทึกข้อมูลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	2.67	0.67	ทุกครั้ง

ตอนที่ 4 ปัญหาและความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก

ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก โดยมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายถึง ระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายถึง ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

4.1 ปัญหาในกระบวนการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

4.1.1 การผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัญหาการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1) **ระดับมาก** ได้แก่

- ไม่มีความรู้ในเรื่องพันธุ์ การปลูก และการจัดการหลังเก็บเกี่ยวกล้วยหอมทอง มีค่าเฉลี่ยคือ 3.46

- ไม่มีแหล่งพันธุ์กล้วยหอมทองที่ดี ค่าเฉลี่ย 2.92

- โรคและแมลงศัตรูทำลาย ทำให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย ค่าเฉลี่ย 2.73

2) **ระดับปานกลาง** คือ สภาพภูมิอากาศมีความแปรปรวน ทำให้กล้วยหอมทองไม่สามารถให้ผลผลิตตามที่ต้องการ ค่าเฉลี่ย 3.37

3) **ระดับน้อย** คือ พื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกกล้วยหอมทอง ค่าเฉลี่ย 2.60 ตารางที่ 4.11 ปัญหาการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของสมาชิกแปลงใหญ่

ประเด็นการปัญหา	Mean	SD	ความหมาย
1. ไม่มีแหล่งพันธุ์กล้วยหอมทองที่ดี	2.73	1.14	ปานกลาง
2. ไม่มีความรู้ในเรื่องพันธุ์ การปลูก และการจัดการหลังเก็บเกี่ยวกล้วยหอมทอง	2.92	1.07	ปานกลาง
3. พื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกกล้วยหอมทอง	2.60	1.25	น้อย
4. โรคและแมลงศัตรูทำลาย ทำให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย	3.46	1.12	มาก
5. สภาพภูมิอากาศมีความแปรปรวน ทำให้กล้วยหอมทองไม่สามารถให้ผลผลิตตามที่ต้องการ	3.37	1.22	ปานกลาง

N = 89 ราย

4.1.2 การเก็บเกี่ยวกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัญหาการเก็บเกี่ยวกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก โดยมีปัญหาระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1) ค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานมีราคาสูง

2) ขาดความรู้ในเรื่องการเก็บรักษาผลสด

3) ขาดภาชนะและวัสดุอุปกรณ์หีบห่อที่มีคุณภาพ

4) ขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการเก็บเกี่ยว

5) ขาดแคลนแรงงานในช่วงที่มีผลผลิตออกมาก

ตารางที่ 4.12 ปัญหาการเก็บเกี่ยวกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของสมาชิกแปลงใหญ่

N = 89 ราย

ประเด็นการปฏิบัติ	Mean	SD	ความหมาย
1. ค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานมีราคาสูง	3.16	1.02	ปานกลาง
2. ขาดแคลนแรงงานในช่วงที่มีผลผลิตออกมาก	2.66	0.67	ปานกลาง
3. ขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการเก็บเกี่ยว	2.73	0.70	ปานกลาง
4. ขาดความรู้ในเรื่องการเก็บรักษาผลสด	3.04	1.11	ปานกลาง
5. ขาดภาชนะและวัสดุอุปกรณ์หีบห่อที่มีคุณภาพ	3.01	1.03	ปานกลาง

4.1.3 การตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัญหา

การตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1) ระดับปานกลาง ได้แก่

- ขาดการประชาสัมพันธ์ผลผลิตให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย
มีค่าเฉลี่ยคือ 3.07

2.74

- ระยะเวลาในการขนส่งผลผลิตจากสวนไปยังสถานที่จำหน่าย มีค่าเฉลี่ยคือ

2) ระดับน้อย ได้แก่

- ขาดความรู้เรื่องการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยคือ 2.54

- ขาดความรู้เรื่องบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการขนส่ง มีค่าเฉลี่ยคือ 2.51

- สินค้าล้นตลาด มีค่าเฉลี่ยคือ 2.13

ตารางที่ 4.13 ปัญหาการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของสมาชิกแปลงใหญ่

N = 89 ราย

ประเด็นการปัญหา	Mean	SD	ความหมาย
1. สินค้าล้นตลาด	2.13	0.99	น้อย
2. ระยะเวลาในการขนส่งผลผลิตจากสวนไปยังสถานที่จำหน่าย	2.74	1.00	ปานกลาง
3. ขาดความรู้เรื่องบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการขนส่ง	2.51	1.32	น้อย
4. ขาดความรู้เรื่องการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย	2.54	1.32	น้อย
5. ขาดการประชาสัมพันธ์ผลผลิตให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย	3.07	1.51	ปานกลาง

4.2 ความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

4.2.1 การส่งเสริมกระบวนการผลิต ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิต โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1) ระดับมากที่สุด ได้แก่

- โรค แมลงศัตรู การป้องกันกำจัด ตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.43

- การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.37

- การดูแลรักษาตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.25

2) ระดับมาก ได้แก่

- วิธีการปลูกตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.13

- การใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.03

ตารางที่ 4.14 ความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการผลิต

	N = 89 ราย		
ประเด็นความต้องการ	Mean	SD	ความหมาย
1. วิธีการปลูกตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	4.03	1.43	มาก
2. การดูแลรักษาตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	4.25	1.03	มากที่สุด
3. โรค แมลงศัตรู การป้องกันกำจัด ตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	4.43	0.84	มากที่สุด
4. การใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	4.13	1.27	มาก
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	4.37	0.80	มากที่สุด

4.2.2 วิธีการส่งเสริมการผลิต

1) **แบบรายบุคคล** ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมาชิกแปลงใหญ่มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมการผลิต รูปแบบวิธีการส่งเสริมรายบุคคล โดยสมาชิกแปลงใหญ่มีความต้องการระดับมากที่สุดทุกประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- การสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบ (วิทยากรสมาชิกแปลงใหญ่) กับ สมาชิกแปลงใหญ่ทั่วไป ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.56
- เจ้าหน้าที่ที่สามารถให้คำปรึกษาได้ เมื่อสมาชิกแปลงใหญ่เข้าไปพบในที่สำนักงาน ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.44
- การติดต่อทางโทรศัพท์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับสมาชิกแปลงใหญ่ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่สมาชิกแปลงใหญ่ ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.17

ตารางที่ 4.15 ความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตแบบรายบุคคล

N = 89 ราย			
ประเด็นความต้องการ	Mean	SD	ความหมาย
1. การติดต่อทางโทรศัพท์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับสมาชิกแปลงใหญ่ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่สมาชิกแปลงใหญ่	4.17	1.19	มากที่สุด
2. เจ้าหน้าที่ที่สามารถให้คำปรึกษาได้ เมื่อสมาชิกแปลงใหญ่เข้าไปพบในที่สำนักงาน	4.44	0.75	มากที่สุด
3. การสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบ (วิทยากรสมาชิกแปลงใหญ่) กับ สมาชิกแปลงใหญ่ทั่วไป	4.56	0.72	มากที่สุด

2) แบบกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมาชิกแปลงใหญ่ความต้องการเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมการผลิต รูปแบบวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- (1) ระดับมากที่สุด ได้แก่
  - = การจัดทำแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้/สมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบ เรื่องกล้วยหอมทองตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.69
  - การอบรมการผลิตกล้วยหอมทองตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.65
  - การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกแปลงใหญ่ผู้ผลิตกล้วยหอมทองตามหลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.58
- (2) ระดับมาก คือ การพากลุ่มสมาชิกแปลงใหญ่ไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.16

ตารางที่ 4.16 ความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตด้วยวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม

N = 89 ราย

ประเด็นความต้องการ	Mean	SD	ความหมาย
1. การอบรมการผลิตกล้วยหอมทองตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	4.65	0.68	มากที่สุด
2. การจัดทำแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้/สมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบ เรื่อง กล้วยหอมทองตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	4.69	0.58	มากที่สุด
3. การพากลุ่มสมาชิกแปลงใหญ่ไปศึกษาดูงานนอกสถานที่	4.16	1.40	มาก
4. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกแปลงใหญ่ผู้ผลิตกล้วยหอมทองตามหลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	4.58	0.69	มากที่สุด

3) แบบมวลชน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมาชิกแปลงใหญ่ความต้องการเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมการผลิต รูปแบบวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน ซึ่งขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ผ่านสื่อหรือกิจกรรม โดยมีความต้องการมากที่สุดทุกประเด็น เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- สื่อมวลชน เช่น วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.61

- อินเทอร์เน็ตและแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก โปรแกรม/แอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรต่าง ๆ ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.60

- สื่อท้องถิ่น เช่น หอกระจายข่าวหมู่บ้าน ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.57

- การจัดนิทรรศการต่าง ๆ ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.42

- เอกสาร คู่มือ/แผ่นพับ/โปสเตอร์ ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.31

ตารางที่ 4.17 ความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิต ด้วยวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน

N = 89 ราย

ประเด็นความต้องการ	Mean	SD	ความหมาย
1. สื่อมวลชน เช่น วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง	4.61	0.60	มากที่สุด
2. สื่อท้องถิ่น เช่น หอกระจายข่าวหมู่บ้าน	4.57	0.74	มากที่สุด
3. เอกสาร คู่มือ/แผ่นพับ/โปสเตอร์	4.31	1.18	มากที่สุด
4. การจัดนิทรรศการต่าง ๆ	4.42	1.14	มากที่สุด

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ประเด็นความต้องการ	Mean	SD	ความหมาย
5. อินเทอร์เน็ตและแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก โปรแกรม/แอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรต่าง ๆ	4.60	0.84	มากที่สุด

N = 89 ราย

4.2.3 การให้บริการและการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

1) การให้บริการเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมาชิกแปลงใหญ่มีความต้องการเกี่ยวกับการให้บริการซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการในประเด็นต่าง ๆ ระดับมากที่สุดทุกประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- การให้บริการด้านความรู้ในเรื่องการผลิตและการตลาด ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.69

- เจ้าหน้าที่ควรติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.65

- การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารการผลิตและการตลาด ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.62

- การให้บริการด้านการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การขึ้นทะเบียนการเพาะปลูก ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.61

- การให้คำปรึกษา แนะนำ เป็นพี่เลี้ยงในการรวมกลุ่ม/เครือข่ายการผลิตและการตลาด ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.55

ตารางที่ 4.18 ความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการให้บริการเกษตรกร

ประเด็นความต้องการ	Mean	SD	ความหมาย
1. การให้บริการด้านความรู้ในเรื่องการผลิตและการตลาด	4.69	0.58	มากที่สุด
2. การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารการผลิตและการตลาด	4.62	0.59	มากที่สุด
3. การให้คำปรึกษา แนะนำ เป็นพี่เลี้ยงในการรวมกลุ่ม/เครือข่ายการผลิตและการตลาด	4.55	0.60	มากที่สุด
4. การให้บริการด้านการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การขึ้นทะเบียนการเพาะปลูก	4.61	0.65	มากที่สุด
5. เจ้าหน้าที่ควรติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ	4.65	0.59	มากที่สุด

N = 89 ราย

2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมาชิกแปลงใหญ่ ความต้องการเกี่ยวกับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตระดับมากที่สุดทุกประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- การเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่ได้คุณภาพและราคาถูก เช่น ปุ๋ย ต้นพันธุ์ดี ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.76

- การเข้าถึงแหล่งตลาดและข้อมูลด้านราคา ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.74

- การเข้าถึงแหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตรดอกเบี้ยต่ำ ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.70

ตารางที่ 4.19 ความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่เกี่ยวกับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

ประเด็นการส่งเสริม	Mean	SD	ความหมาย
1. การเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่ได้คุณภาพและราคาถูก เช่น ปุ๋ย ต้นพันธุ์ดี	4.76	0.58	มากที่สุด
2. การเข้าถึงแหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตรดอกเบี้ยต่ำ	4.70	0.66	มากที่สุด
3. การเข้าถึงแหล่งตลาดและข้อมูลด้านราคา	4.74	0.67	มากที่สุด

N = 89 ราย

ตอนที่ 5 แนวทางการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกแก่สมาชิกแปลงใหญ่

5.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการผลิตกล้วยหอมทอง

ตารางที่ 4.20 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการผลิตกล้วยหอมทองของสมาชิกแปลงใหญ่

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
S1 มีองค์ความรู้ด้านการปลูกกล้วยหอมทอง	W1 การเข้าถึงแหล่งเงินทุน
S2 มีแหล่งพันธุ์กล้วยเป็นของตัวเอง/ผลิตตนเอง	W2 ปริมาณการผลิตไม่เพียงพอ
S3 มีแปลงต้นแบบ/แปลงเรียนรู้ประจำศูนย์	W3 แหล่งน้ำไม่เพียงพอ
S4 มีเครือข่ายการผลิตกล้วยในจังหวัด	W4 ขาดแคลนเครื่องจักรกลทางการเกษตร
	W5 ขาดองค์ความรู้เรื่องโรคแมลง
	W6 คุณภาพผลผลิตไม่ตรงตามมาตรฐาน
	W7 ขาดการแปรรูปผลผลิต/สินค้าไม่หลากหลาย

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
O1 มีตลาดรองรับที่แน่นอน	T1 สภาวะโลกร้อน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ
O2 นโยบายของรัฐและหน่วยงานสนับสนุน	T2 การขนส่งจากแปลงมายังจุดรวบรวม ไม่สะดวกเนื่องจากถนนขรุขระ
O3 มีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 5	T3 โรคและแมลงศัตรูพืช อาจส่งผลกระทบต่อผลผลิต
	T4 มีคู่แข่งในการผลิตกล้วยหอมทองจากประเทศอื่น

5.2 การสังเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทอง

ผลของการวิเคราะห์ได้กลยุทธ์ ดังนี้

5.2.1 กลยุทธ์เชิงรุก (SO strategies) คือ การส่งเสริมสมาชิกแปลงใหญ่ให้มีความชำนาญในการปลูกกล้วยหอมทอง ซึ่งมีตลาดรองรับ สอดคล้องกับนโยบายหรือหน่วยงานที่เข้าไปสนับสนุน

5.2.2 กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO strategies) ได้แก่

- การมีตลาดรองรับที่แน่นอน จำเป็นต้องเพิ่มปริมาณการผลิต เพิ่มความหลากหลายของสินค้า (การแปรรูป) พัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพตรงตามมาตรฐาน
- หน่วยงานสนับสนุนด้านองค์ความรู้ (โรคแมลง) มาตรฐานการผลิต คุณภาพสินค้า

5.2.3 กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategies) ได้แก่

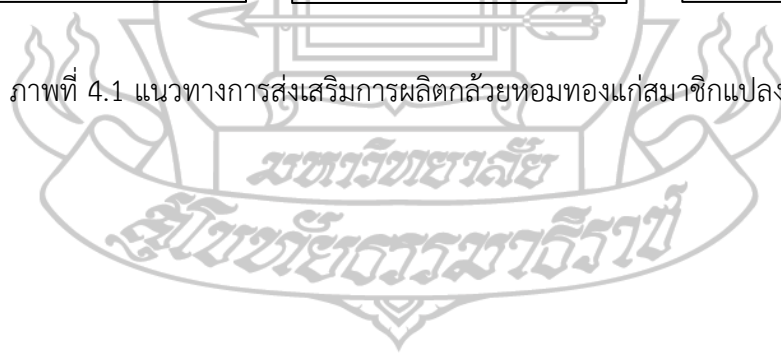
- การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการลดต้นทุนการผลิตและป้องกันโรคแมลง/ดินป่วย
- การปรับปรุงระบบการผลิตให้มีความยืดหยุ่นเพื่อรับมือกับสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง

5.2.4 กลยุทธ์เชิงรับ (WT strategies) คือ การให้องค์ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์, แผ่นพับ, หอกระจายข่าว

5.3 แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแก่เกษตรกร

ภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแก่สมาชิกแปลงใหญ่

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกของเกษตรกรในจังหวัดบึงกาฬ” ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และผลการวิจัยสามารถสรุป ได้ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง 2) สภาพการผลิตและปัญหาในกระบวนการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร 3) การได้รับความรู้และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีตามมาตรฐานคุณภาพการส่งออกของเกษตรกรในการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก 4) ความต้องการของเกษตรกรและแนวทางการส่งเสริมในการผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และ 5) แนวทางการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกแก่สมาชิกแปลงใหญ่

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทอง ในจังหวัดบึงกาฬ จำนวนทั้งหมด 89 ราย ทำเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มอย่างง่าย

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด แบ่งเป็น 4 ตอน ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้เก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และให้คำแนะนำแก้ไข จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้น ทำการทดสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปทำการทดสอบ (pretest) กับเกษตรกรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 ราย และนำผลการสัมภาษณ์ไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 4 ปัญหาของสมาชิกแปลงใหญ่ ได้ค่า $\alpha = 0.905$ และความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่ ได้ค่า $\alpha =$

0.954 ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 สรุปได้ว่า ภาพรวมของค่าสัมประสิทธิ์อัลฟามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงจึงสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 89 คน ทำวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนมิถุนายน 2568 ถึงเดือนสิงหาคม 2567 โดยดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2567 ถึงเดือนกรกฎาคม 2567

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยสถิติพรรณนา ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D) และการจัดอันดับ (Ranking) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล

1.3 สรุปผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) *สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล* พบว่า เกษตรกรร้อยละ 64.4 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 56.36 ปี ร้อยละ 39.3 อายุระหว่าง 51 - 60 ปี ร้อยละ 94.40 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 66.30 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

2) *สภาพทางสังคม* พบว่า เกษตรกรมี ร้อยละ 51.7 มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 1 ปี ร้อยละ 71.9 มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก 2 ปี ร้อยละ 93.3 ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกล้วยหอมทอง ร้อยละ 86.5 ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกล้วยหอมทองจากสำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอ ร้อยละ 68.5 เป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ ร้อยละ 88.8 ได้รับข่าวสารการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ร้อยละ 95.5 ได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

3) *สภาพทางเศรษฐกิจ* พบว่า เกษตรกรร้อยละ 49.4 มีจำนวนแรงงานรวมในการปลูกกล้วยหอมทอง 2 คน ร้อยละ 51.7 มีจำนวนแรงงานครอบครัว 2 คน ร้อยละ 88.8 ไม่มีจำนวนแรงงานจ้าง ร้อยละ 49.4 มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทอง 2 ปี ร้อยละ 62.9 มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร มากกว่า 10 ไร่ ร้อยละ 100 เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ร้อยละ 61.8 มีขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทอง 1 - 3 ไร่ ร้อยละ 65.2 มีขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 1 - 3 ไร่ ร้อยละ 38.2 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทอง 10,000 - 20,000 กิโลกรัม ร้อยละ 38.2 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 10,000 - 20,000 กิโลกรัม ร้อยละ 48.3 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองที่มีการขายเพื่อการส่งออก น้อยกว่า

10,000 กิโลกรัม ร้อยละ 40.8 มีรายได้รวมของครัวเรือน มากกว่า 400,000 บาท ร้อยละ 73 มีรายได้รวมนอกภาคการเกษตร น้อยกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 44.9 มีรายได้รวมจากการทำการเกษตร 100,000 – 250,000 บาท ร้อยละ 51.6 มีรายได้จากการขายกล้วยหอมทอง มากกว่า 250,000 บาท ร้อยละ 55.1 มีรายได้จากการขายกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก 100,000 – 250,000 บาท ร้อยละ 32.6 มีรายจ่ายรวมในการทำการเกษตร น้อยกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 48.3 มีรายจ่ายในการผลิตกล้วยกล้วยหอมทอง น้อยกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 53.9 มีรายจ่ายในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก 100,000 – 250,000 บาท ร้อยละ 77.5 มีแหล่งเงินทุนจากการใช้เงินทุนตนเองทั้งหมด

1.3.2 ความรู้พื้นฐานของเกษตรกรเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง

ความรู้พื้นฐานของเกษตรกรเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 97.8 สามารถตอบคำถามถูกต้องในประเด็นเกี่ยวกับหน่อพันธุ์ที่นำมาใช้ต้องทราบแหล่งที่ และการเก็บเกี่ยวต้องใช้เครื่องมือเฉพาะสำหรับพีชชนิดนั้น ๆ

เกษตรกรร้อยละ 92.1 สามารถตอบคำถามถูกต้องในประเด็นเกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์ที่นำมาใช้ต้องผ่านการหมักสมบูรณ์และต้องแยกภาชนะบรรจุของเสียและวัตถุอันตรายทางการเกษตรอย่างชัดเจน

เกษตรกรร้อยละ 87.6 สามารถตอบคำถามถูกต้องในประเด็นเกี่ยวกับภาชนะที่ใช้ขนย้ายต้องสามารถรักษาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรตอบถูกต้องและผลผลิตที่บรรจุภาชนะแล้ว มีการส่งไปยังจุดรวบรวมสินค้าทันที เกษตรกรตอบถูกต้อง

1.3.3 การปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก

1) แหล่งน้ำ พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทุกครั้ง 3 ข้อ ได้แก่ (1) การทำความสะอาดอุปกรณ์พ่นสารเคมีภายหลังการใช้งานทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยคือ 2.76 (2) การทำลายอย่างถูกวิธี เมื่อภาชนะบรรจุวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ใช้หมดแล้ว มีค่าเฉลี่ยคือ 2.69 (3) ผู้ปฏิบัติงานมีการทำความสะอาดร่างกายทันที หลังการพ่นสารเคมี มีค่าเฉลี่ยคือ 2.63

2) กระบวนการผลิตก่อนเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทุกครั้ง 2 ข้อ ได้แก่ (1) การมีแผนควบคุมการผลิตเพื่อให้ได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์โดยใช้หลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีค่าเฉลี่ยคือ 2.76 (2) การตรวจสอบถึงแหล่งที่มาและประวัติของกล้วยหอมทองที่นำไปปลูกได้ มีค่าเฉลี่ยคือ 2.70

3) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทุกครั้ง 4 ข้อ ได้แก่ (1) การแยกภาชนะบรรจุของเสียและวัตถุอันตรายทางการเกษตรอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยคือ 2.73 (2) การเก็บเกี่ยวผลิตผลที่มีอายุการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม

มีค่าเฉลี่ยคือ 2.67 (3) การป้องกันสัตว์เลื้อยงมให้อยู่ในบริเวณที่ปฏิบัติงาน เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดพาหะนำโรค มีค่าเฉลี่ยคือ 2.55 (4) การมีสถานที่เก็บอุปกรณ์เป็นสัดส่วน โดยแยกจากกลุ่มเคมี มีค่าเฉลี่ยคือ 2.49

4) การเก็บรวบรวมและการขนย้ายผลิตภัณฑ์ พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทุกครั้ง ครบทุกข้อ ได้แก่ (1) การจัดการด้านสุขลักษณะ เพื่อป้องกันอันตรายและสิ่งแปลกปลอม มีค่าเฉลี่ยคือ 2.80 (2) การใช้วัสดุรองพื้นในบริเวณพักผลิตภัณฑ์เก็บเกี่ยวแล้ว มีค่าเฉลี่ยคือ 2.76 (3) พาหนะที่ใช้ขนย้ายต้องสามารถรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้ มีค่าเฉลี่ยคือ 2.75 (4) การขนย้ายผลิตภัณฑ์ในแปลงปลูกด้วยความระมัดระวัง มีค่าเฉลี่ยคือ 2.73 (5) การส่งไปยังจุดรวบรวมสินค้าทันทีเมื่อบรรจุผลิตภัณฑ์แล้ว มีค่าเฉลี่ยคือ 2.54

5) สุขภาพและการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทุกครั้ง ครบทุกข้อ ได้แก่ (1) การดูแลสุขภาพของตนเอง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยคือ 2.75 (2) การมีสุขภาพที่ดีและพร้อมที่จะปฏิบัติงานของตนเอง มีค่าเฉลี่ยคือ 2.71 (3) การมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพของตนเอง ที่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน มีค่าเฉลี่ยคือ 2.70 (4) ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจ ด้านสุขภาพของตนเอง มีค่าเฉลี่ยคือ 2.62 (5) การตรวจสุขภาพของตนเอง อย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยคือ 2.61

6) การบันทึกข้อมูล พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทุกครั้ง ครบทุกข้อ ได้แก่ (1) การบันทึกข้อมูลประจำแปลงปลูกอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยคือ 2.80 (2) การบันทึกข้อมูลการปฏิบัติก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวอย่างต่อเนื่อง ค่าเฉลี่ยคือ 2.67 (3) การระบุเครื่องหมายแสดงการผลิตให้สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ ค่าเฉลี่ยคือ 2.67 (4) การเก็บรักษาข้อมูลการปฏิบัติงานอย่างน้อย 2 ปี ค่าเฉลี่ยคือ 2.61 (5) การทบทวนการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หรือทบทวนบันทึกข้อมูลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งตารางที่ ค่าเฉลี่ยคือ 2.56

1.3.4 ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก

1) ปัญหาในกระบวนการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

(1) การผลิต พบว่า เกษตรกรมีปัญหา อยู่ในระดับอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ ไม่มีความรู้ในเรื่องพันธุ์ การปลูก และการจัดการหลังเก็บเกี่ยวกล้วยหอมทอง ไม่มีแหล่งพันธุ์กล้วยหอมทองที่ดี และโรคและแมลงศัตรูทำลาย ทำให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย ปัญหาระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ สภาพภูมิอากาศมีความแปรปรวน ทำให้กล้วยหอมทองไม่สามารถให้ผลผลิตตามที่ต้องการ และปัญหาระดับน้อย ได้แก่ พื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกกล้วยหอมทอง

(2) การเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีปัญหา อยู่ในระดับอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง 5 ประเด็น ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานมีราคาสูง ขาดความรู้ในเรื่องการเก็บรักษาผลสด ขาดภาชนะและวัสดุอุปกรณ์หีบห่อที่มีคุณภาพ ขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการเก็บเกี่ยว และขาดแคลนแรงงาน ในช่วงที่มีผลผลิตออกมาก

(3) การตลาด พบว่า เกษตรกรมีปัญหา อยู่ในระดับอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ระยะเวลาในการขนส่งผลผลิตจากสวนไปยังสถานที่จำหน่าย และขาดการประชาสัมพันธ์ผลผลิตให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ปัญหาในระดับน้อย 3 ประเด็น ได้แก่ สินค้าล้นตลาด ขาดความรู้เรื่องการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย

2) ความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก

(1) การส่งเสริมกระบวนการผลิต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีความต้องการระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ โรคแมลงศัตรู การป้องกันกำจัดตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และการดูแลรักษาตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และความต้องการระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ วิธีการปลูกตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

(2) วิธีการส่งเสริมการผลิต

- แบบรายบุคคล พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีความต้องการระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่สามารถให้คำปรึกษาได้ เมื่อเกษตรกรเข้าไปพบในที่สำนักงาน และการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรต้นแบบ (วิทยากรเกษตรกร) กับเกษตรกรทั่วไป และความต้องการระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ การติดต่อทางโทรศัพท์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกรเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่เกษตรกร

- แบบกลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีความต้องการระดับมากที่สุด 4 ประเด็น ได้แก่ การอบรมการผลิตกล้วยหอมทองตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การจัดทำแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้/เกษตรกรต้นแบบ เรื่องกล้วยหอมทองตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกร

ผู้ผลิตกล้วยหอมทองตามหลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และความต้องการระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ การพากลุ่มเกษตรกรไปศึกษาดูงานนอกสถานที่

- แบบมวลชน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีความต้องการระดับมากที่สุด ทุกข้อประเด็น ได้แก่ สื่อมวลชน เช่น วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง อินเทอร์เน็ตและแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก โปรแกรม/แอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรต่าง ๆ สื่อท้องถิ่น เช่น หอกระจายข่าวหมู่บ้าน การจัดนิทรรศการต่าง ๆ และเอกสาร คู่มือ/แผ่นพับ/โปสเตอร์ ความต้องการอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยคือ 4.31

(3) การให้บริการและการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

การให้บริการเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีความต้องการระดับมากที่สุด ทุกข้อประเด็น ได้แก่ การให้บริการด้านความรู้ในเรื่องการผลิตและการตลาด เจ้าหน้าที่ควรติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารการผลิตและการตลาด การให้บริการด้านการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การขึ้นทะเบียนการเพาะปลูก และการให้คำปรึกษา แนะนำ เป็นพี่เลี้ยงในการรวมกลุ่ม/เครือข่ายการผลิตและการตลาด

การสนับสนุนปัจจัยการผลิต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีความต้องการระดับมากที่สุด ทุกข้อประเด็น ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่ได้คุณภาพและราคาถูก เช่น ปุ๋ย ดินพันธุ์ดี การเข้าถึงแหล่งตลาดและข้อมูลด้านราคา และการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตรดอกเบี้ยต่ำ

1.3.5 แนวทางการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกแก่สมาชิกแปลงใหญ่

1) การจัดการต้นน้ำ ได้แก่

- การส่งเสริมให้สมาชิกแปลงใหญ่ใช้พันธุ์กล้วยหอมทองที่มีคุณภาพดี ต้านทานโรค และให้ผลผลิตสูง
- การส่งเสริมให้สมาชิกแปลงใหญ่ผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐาน GAP เพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค
- การส่งเสริมการใช้สารชีวภัณฑ์และวิธีการป้องกันกำจัดโรคแมลงแบบผสมผสาน เพื่อลดการใช้สารเคมี

2) การจัดการกลางน้ำ ได้แก่

- การจัดหาแหล่งเงินทุนและปัจจัยการผลิต

- การส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกล้วยหอมทอง
- การสร้างแบรนด์ให้กับผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกล้วยหอมทองของจังหวัดบึงกาฬ เพื่อสร้างความแตกต่างและจดจำได้ง่าย

3) การจัดการปลายน้ำ ได้แก่

- การสนับสนุนให้สมาชิกแปลงใหญ่และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใช้ช่องทางออนไลน์ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์
- การสร้างเครือข่ายการตลาดทั้งในและต่างประเทศ เพื่อขยายช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกของเกษตรกรในจังหวัดบึงกาฬ สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย โดยแบ่งเป็น 5 ข้อ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง 2) สภาพการผลิตและปัญหาในกระบวนการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร 3) การได้รับความรู้และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีตามมาตรฐานคุณภาพการส่งออกของเกษตรกรในการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก 4) ความต้องการของเกษตรกรและแนวทางการส่งเสริมในการผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

2.1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 51- 60 ปี มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของพวงชมพู ประเสริฐศรี (2564) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกเกษตรกรในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า ในส่วนสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรร้อยละ 78.7 เป็นเพศชาย ร้อยละ 29.4 อายุ 51 – 60 ปี ร้อยละ 49.2 มีสถานภาพสมรส และร้อยละ 34.4 จบการศึกษาระดับ ป.4, ป. 6 และสอดคล้องกับสุพิชฌาย์ สามบุญเรือง (2565) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรร้อยละ 66.7 เป็นเพศชาย ร้อยละ 25.7 อายุระหว่าง 51 – 60 ปี ร้อยละ 71.4 มีสถานภาพสมรส

2.1.2 สภาพทางสังคม ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 1 ปี มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก 1 ปี ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกล้วยหอมทอง ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจากสำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ และได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สอดคล้องกับจักรพันธ์ พรหมเกียง (2562) ศึกษาความรู้และการปฏิบัติตามแนวเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกหม่อน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ผลการวิจัย สภาพทางสังคม เกษตรกรร้อยละ 79.1 ได้รับการฝึกอบรมการปลูกหม่อนตามแนวการเกษตรที่ดีเหมาะสมในรอบปีที่ผ่านมา

ไม่สอดคล้องกับงานวิจัย สุพิชฌาย์ สามบุญเรือง (2565) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า สภาพทางสังคมของเกษตรกรร้อยละ 34.3 มีประสบการณ์ระหว่าง 11 – 20 ปี และไม่สอดคล้องกับจักรพันธ์ พรหมเกียง (2562) ศึกษาความรู้และการปฏิบัติตามแนวเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกหม่อน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ผลการวิจัย สภาพทางสังคม ร้อยละ 34.8 เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกหม่อนตามแนวเกษตรที่ดี 2 ปี ร้อยละ 67.1 กลุ่มปลูกหม่อน ร้อยละ 67.1 ได้รับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน

2.1.3 สภาพทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า จำนวนแรงงานรวมในการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 2.55 คน จำนวนแรงงานครอบครัวเฉลี่ย 2.42 คน ส่วนใหญ่ไม่มีจำนวนแรงงานจ้าง มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทอง 2 ปี รายได้รวมของครัวเรือน มากกว่า 400,000 บาท รายได้รวมนอกภาคการเกษตร น้อยกว่า 100,000 บาท รายได้รวมจากการทำการเกษตร 100,000 – 250,000 บาท รายได้จากการขายกล้วยหอมทอง มากกว่า 250,000 บาท รายได้จากการขายกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก 100,000 – 250,000 บาท รายจ่ายรวมในการทำการเกษตร น้อยกว่า 100,000 บาท รายจ่ายในการผลิตกล้วยกล้วยหอมทอง น้อยกว่า 100,000 บาท รายจ่ายในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก 100,000 – 250,000 บาท แหล่งเงินทุนจากการใช้เงินทุนตนเอง ทั้งหมด สอดคล้องกับการศึกษาของจักรพันธ์ พรหมเกียง (2562) ศึกษาความรู้และการปฏิบัติตามแนวเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกหม่อน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ผลการวิจัย พบว่า ร้อยละ 38.6 จำนวนแรงงานรวม 2 คน ร้อยละ 48.7 จำนวนแรงงานในครัวเรือน ร้อยละ 77.8 ไม่มีการจ้างแรงงาน และสอดคล้องกับการศึกษาของพงษชมพู ประเสริฐศรี (2564) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกเกษตรกรในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่ มีขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง 1 – 5 ไร่ มีขนาดพื้นที่ให้ผลผลิตกล้วยหอมทอง 1 – 5 ไร่ พื้นที่ปลูกเป็นของตนเอง มีเอกสารสิทธิ์ ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของพงษชมพู ประเสริฐศรี (2564) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกเกษตรกร

ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า มีรายได้จากการขายกล้วยหอมทอง 10,000 – 50,000 บาท มีรายจ่ายในการผลิตกล้วยหอมทอง น้อยกว่า 10,000 บาท

2.2 ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง

จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง อยู่ในระดับมาก เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเข้าใจในหลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง เช่น การเลือกพันธุ์ การเตรียมดิน การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ซึ่งจะส่งผลดีต่อคุณภาพของกล้วยหอมทองที่ผลิตได้ สอดคล้องกับพวงชมพู ประเสริฐศรี ศรี (2564) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกเกษตรกรในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทอง ถูกต้องมากกว่า ร้อยละ 80

2.3 การปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง

จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง อยู่ในระดับการปฏิบัติทุกครั้ง สอดคล้องกับวสันต์ ธรรมสอน (2563) ศึกษาการยอมรับการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอทุกหัวช้าง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมของเกษตรกร มีระดับการยอมรับการผลิตลำไยตามระบบมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับสุพิชฌาย์ สามบุญเรือง (2565) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกรได้รับความรู้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจากสื่อออนไลน์ ทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และเห็นประโยชน์ของการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ซึ่งในปัจจุบันมีการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตาม GAP ในหลายช่องทาง และมีสินค้า GAP ขายอย่างแพร่หลาย

2.4 ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก

2.4.1 ปัญหาในกระบวนการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

1) การผลิต พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรมีปัญหาการผลิตในด้าน ไม่มีความรู้ในเรื่องพันธุ์ การปลูก และการจัดการหลังเก็บเกี่ยวกล้วยหอมทอง ไม่มีแหล่งพันธุ์กล้วยหอมทองที่ดี และโรคและแมลงศัตรูทำลาย ทำให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย ปัญหาระดับปานกลาง ในด้าน สภาพภูมิอากาศมีความแปรปรวน ทำให้กล้วยหอมทองไม่สามารถให้ผลผลิตตามที่ต้องการ และปัญหาในระดับน้อย ในด้านพื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกกล้วยหอมทอง สอดคล้องกับกังสตาล กนกหงส์ และคณะ (2563) ศึกษาการยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและ

เหมาะสม (GAP) ของเกษตรกร ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรบางรายยังพบปัญหาโรคและแมลงทำลายพืชของญี่ปุ่นทำให้ผลผลิตเสียหาย

2) *การเก็บเกี่ยว* พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรมีปัญหาในด้าน ค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานมีราคาสูง ขาดความรู้ในเรื่องการเก็บรักษาผลสด ขาดภาชนะและวัสดุอุปกรณ์หีบห่อที่มีคุณภาพ ขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการเก็บเกี่ยว และขาดแคลนแรงงานในช่วงที่มีผลผลิตออกมาก ไม่สอดคล้องกับพวงชมพู ประเสริฐศรี ศรี (2564) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกเกษตรกรในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเรื่องลงมา คือ ด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิตเงินทุนเพื่อการผลิต ด้านการปลูกและการดูแลรักษาสวนกล้วยหอมทอง

3) *การตลาด* พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในด้านระยะเวลาในการขนส่งผลผลิตจากสวนไปยังสถานที่จำหน่าย และขาดการประชาสัมพันธ์ผลผลิตให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย รองลงมาคือ สินค้าล้นตลาด ขาดความรู้เรื่องการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย ไม่สอดคล้องกับสัพพัญญูเรื่อง (2565) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเกษตรกรอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการตลาดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ราคาของผลผลิตไม่แน่นอน ช่องทางการตลาดน้อย ขาดเงินทุนหมุนเวียน และไม่มีแหล่งจำหน่าย ตามลำดับ

2.4.2 ความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก

1) *การส่งเสริมกระบวนการผลิต* จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก มากที่สุด คือ มีปัญหาเรื่องโรค แมลงศัตรู การป้องกันกำจัดตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และการดูแลรักษาตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี รองลงมาคือ วิธีการปลูกตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

2) *วิธีการส่งเสริมการผลิต*

(1) *รายบุคคล* จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก มากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่สามารถให้คำปรึกษาได้ เมื่อเกษตรกรเข้าไปพบในที่สำนักงาน และการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง

เกษตรกรต้นแบบ (วิทยากรเกษตรกร) กับเกษตรกรทั่วไป รองลงมาคือ การติดต่อทางโทรศัพท์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกรเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่เกษตรกร

(2) *แบบกลุ่ม* จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก มากที่สุด การอบรมการผลิตกล้วยหอมทองตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การจัดทำแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้/เกษตรกรต้นแบบ เรื่องกล้วยหอมทองตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองตามหลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี รองลงมาคือ การพากลุ่มเกษตรกรไปศึกษาดูงานนอกสถานที่

(3) *แบบมวลชน* จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก คือ สื่อมวลชน เช่น วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง อินเทอร์เน็ตและแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก โปรแกรม/แอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรต่าง ๆ สื่อท้องถิ่น เช่น หอกระจายข่าวหมู่บ้าน การจัดนิทรรศการต่าง ๆ และเอกสาร คู่มือ/แผ่นพับ/โปสเตอร์

3) การให้บริการและการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

(1) *การให้บริการเกษตรกร* ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก เรื่องของการให้บริการด้านความรู้ในเรื่องการผลิตและการตลาด เจ้าหน้าที่ควรติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารการผลิตและการตลาด การให้บริการด้านการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การขึ้นทะเบียนการเพาะปลูก และการให้คำปรึกษา แนะนำ เป็นที่เล็งในการรวมกลุ่ม/เครือข่ายการผลิตและการตลาด

(2) *การสนับสนุนปัจจัยการผลิต* ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ในเรื่องของการเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่ได้คุณภาพและราคาถูก เช่น ปุ๋ย ต้นพันธุ์ดี การเข้าถึงแหล่งตลาดและข้อมูลด้านราคา และการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตรดอกเบี้ยต่ำ

สอดคล้องกับพวงชมพู ประเสริฐศรี ศรี (2564) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกเกษตรกรในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทอง คือ สื่อบุคคล มากที่สุด รองลงมาคือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์ด้วยวิธี สาธิต มากที่สุด รองลงมาคือ บรรยาย ฝึกปฏิบัติ และทัศนศึกษา และสอดคล้องกับสุพิชฌาย์ สามบุญเรือง (2565) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการเฉลี่ยในระดับมากที่สุด

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านการส่งเสริมและการสนับสนุน รองลงมาคือด้านความรู้ในเนื้อหาของการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และด้านการตลาด

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย และการอภิปรายผล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1) ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีแหล่งที่มาของข่าวสาร ได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรควรศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่นที่เชื่อถือได้ และใช้สื่อออนไลน์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในเครือข่าย ได้แก่ Line (ไลน์) Facebook (เฟสบุ๊ก) Youtube (ยูทูป) และเว็บไซต์ (Website)

2) จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง แต่ยังประเด็นที่เกษตรกรบางส่วนมีความรู้เกี่ยวกับความพื้นฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้มากขึ้น

3) จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกในระดับที่สูง แต่ยังมีประเด็นที่เกษตรกรบางส่วนมีการปฏิบัติที่น้อย คือ ด้านแหล่งน้ำ

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1) จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทองของเกษตรกร พบว่า เกษตรส่วนใหญ่ตอบได้ถูกต้องน้อย คือ ประเด็น แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก และการบันทึกข้อมูล เสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเข้าไปส่งเสริมให้ความรู้เรื่องดังกล่าว

2) จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปัญหาในกระบวนการผลิตและการตลาด กล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก โดยประเด็นที่เกษตรกรมีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ปัญหาด้านการผลิตในเรื่ององค์ความรู้เรื่องพันธุ์การลูกการจัดการหลังเก็บเกี่ยว โรคและแมลงศัตรูทำลายส่งผลให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเข้าไปในองค์ความรู้และแนะแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง

3) จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ประเด็นการส่งเสริมการผลิต วิธีการส่งเสริมการผลิต และการให้บริการและการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกร สนับสนุนการเข้าถึงปัจจัยการผลิต และส่งเสริมการตลาด เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตกล้วยหอมทองที่มีคุณภาพและสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

3.1.3 ข้อเสนอแนะต่อยุทธศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 56.36 ปี และมีการศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อเป็นการสืบสานต่อยอดการทำงานเกษตรไม่ให้สูญหาย ควรกำหนดนโยบายให้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนรุ่นใหม่หันมาสนใจการทำงานเกษตรมากขึ้น โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของเกษตรกรที่ปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อนำข้อมูลสนับสนุนความต้องการให้กับเกษตรกร

3.2.2 ควรศึกษาแนวทางการเพิ่มพื้นที่การผลิตกล้วยหอมทอง ตามความต้องการของตลาดทั้งในและนอกประเทศ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ และการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อลดต้นทุน

3.2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ผลต่อการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของเกษตรกรในจังหวัดบึงกาฬ

3.2.4 ควรศึกษาการส่งเสริมการนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตกล้วยหอมทองเพิ่มมูลค่า เพิ่มรายได้ ตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตกล้วยหอมทอง

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการเกษตร. (2565). *การปลูกกล้วยหอมทองและศักยภาพในการส่งออก*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). *พื้นที่ปลูกกล้วยหอมปี 2565*. ระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านการเกษตร ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- _____. (2566). รายงานผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกผลไม้ ตามที่ดัดแปลงปี 2566/67. <https://farmer.doae.go.th/report>.
- คณิศร พลิลล. (2564). *การผลิตกล้วยหอมทองเพื่อให้ได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จักรพันธ์ พรหมเกียง. (2562). *ความรู้และการปฏิบัติตามแนวเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกหม่อน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- จินดา ขลิบทอง. (2556). *กระบวนการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 1 หน้า 19)*. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2557). *วิธีการส่งเสริมการเกษตร. ในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร (หน่วยที่ 8, หน้า 17 – 61)*. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐนันท์ นันทน์ ผ่องมณี. (2562). *การยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ปลูกผักในพื้นที่กรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นุจรี ภาณุมาศ. (2562). *การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2567, 20 พฤษภาคม). *กล้วยหอมไทยบุกค้าปลีกญี่ปุ่นฉลุย ดันส่งออก 5 พันตัน ทะลุโควตา JTEPA ปีนี้*. <https://www.prachachat.net/economy/news-1562115>

- พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์. (2563). *สารະชุตวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา หน่วยที่ 4 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในประมวล. สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- พวงชมพู ประเสริฐศรี. (2564). *การส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของ เกษตรกรในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- ไพบูรณ์ คะเขนทรพรรค. (2561). *การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ. ใน ประมวลสารระชุตวิชาวิทยานิพนธ์ ชั้น 2. (หน่วยที่ 6). (พิมพ์ครั้งที่ 4). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- เมธา ทริมเทพาธิป. (2565, 10 กุมภาพันธ์). *ทฤษฎีความต้องการเชิงลำดับขั้นประยุกต์ของแอลเดอร์ เฟอร์. <https://www.gotoknow.org/posts/646472>*
- ยุทธนา นาคคำ. (2565). *แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรแปลงใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- วสันต์ ธรรมสอน (2563). *การยอมรับการผลิตลำไยมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของ เกษตรกรในอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2565, 10 ธันวาคม). *การวิเคราะห์สวอต. <https://th.wikipedia.org/wiki/การวิเคราะห์สวอต>.*
- วินัด อ่วมอยู่. (2556) *การผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- สำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ. (2566). *ข้อมูลการเกษตรจังหวัดบึงกาฬ ปี พ.ศ. 2565. สำนักงาน เกษตรจังหวัดบึงกาฬ.*
- _____. (2567) *แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ (พ.ศ. 2566- 2570) ฉบับ ทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ*
- สำนักงานจังหวัดบึงกาฬ. (2565). *แผนพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566- 2570. บึงกาฬ: สำนักงานจังหวัดบึงกาฬ.*
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2565, 10 ธันวาคม). *มาตรฐานสินค้าเกษตร. <https://www.acfs.go.th/>*

สุนันท์ สีสังข์. (2560). หน่วยที่ 7 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. หน่วยที่ 7 (น. 7-1 - 7-62).* สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุพิชฌาย์ สามบุญเรือง. (2565). *การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี.* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อภิสิทธิ์ ทินคำ (2565). *การผลิตมะขามเทศของเกษตรกรตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Bloom Benjamin S., et al. (1956). *Taxonomy of Educational Objective.* New York: David McKay Company.

Sanders. (1996). *The Cooperative Extension Service New Jersey.* Prentice-Hall, Inc

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมมาธิราช

ภาคผนวก ก
เครื่องมือการวิจัย

มหาวิทยาลัยศรี

นครินทรวิโรฒราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย
เรื่อง การส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก
ของเกษตรกรในจังหวัดบึงกาฬ

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ใช้สำหรับสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกของเกษตรกรในจังหวัดบึงกาฬ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ของการศึกษาปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช
2. แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้
  - ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร
  - ตอนที่ 2 ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทอง
  - ตอนที่ 3 การปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก
  - ตอนที่ 4 ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก
3. การตอบแบบสัมภาษณ์จะเป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการ และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด
4. ขอความกรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริงหรือตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
5. ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้เกษตรกรฟัง และทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน [ ] หน้าข้อความที่ต้องการหรือเขียนข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้ตามความเป็นจริง
6. ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

นายชินนันทน์ อัจฉยาทา

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.1.1 เพศ 1 ชาย 2 หญิง a111
- 1.1.2 อายุ..... ปี (หากเกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี) a112
- 1.1.3 สถานภาพ a113
- 1 โสด 2 สมรส 3 หม้าย/หย่าร้าง
- 1.1.4 ระดับการศึกษา a114
- 1 ไม่ได้รับการศึกษา 2 ประถมศึกษา
- 3 มัธยมศึกษาตอนต้น 4 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
- 5 อนุปริญญา/ปวส. 6 ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- 7 สูงกว่าปริญญาตรี 8 อื่น ๆ ระบุ.....

1.2 สภาพทางสังคม

- 1.2.1 ประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ระยะเวลา.....ปี a121
- 1.2.2 ประสบการณ์การปลูกการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ระยะเวลา....ปี a122
- 1.2.3 การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกล้วยหอมทอง a123
- 1 ไม่เคย 2 เคย
- หากเคยเข้ารับการอบรม หน่วยงานที่จัด คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 1) สำนักงานเกษตรจังหวัด 2) สำนักงานเกษตรอำเภอ a1231 a1232
- 3) กรมวิชาการเกษตร 4) บริษัทเอกชน a1233 a1234
- 5) อื่น ๆ ระบุ..... a1235
- 1.2.4 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 1) กลุ่มเกษตรกร 2) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร a1241 a1242
- 3) สหกรณ์การเกษตร 4) กลุ่มลูกค้า ธกส. a1243 a1244
- 5) กลุ่มแปลงใหญ่ 6) อื่น ๆ ระบุ a1245 a1246
- 1.2.5 การได้รับข่าวสารการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก a125
- 1 ไม่ได้รับ 2 ได้รับ

กรณีได้รับข่าวสาร ได้รับจากสื่อต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) วิทยุกระจายเสียง	☐ 2) วิทยุโทรทัศน์	a1251 a1252
☐ 3) หนังสือพิมพ์	☐ 4) นิตยสาร/วารสาร	a1253 a1254
☐ 5) แผ่นพับ/โปสเตอร์	☐ 6) ญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน	a1255 a1256
☐ 7) อินเทอร์เน็ต	☐ 8) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	a1257 a1258
☐ 9) อื่น ๆ ระบุ.....		a1269

1.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

- 1.3.1 จำนวนแรงงานรวมในการปลูกกล้วยหอมทอง.....คน a131
☐ 1) แรงงานในครอบครัว..... คน	a1311
☐ 2) แรงงานจ้าง..... คน	a1312
- 1.3.2 ประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทอง.....ปี
(มากกว่า 6 เดือน นับเป็น 1 ปี) a132
- 1.3.3 ประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติ
ทางการเกษตรที่ดี.....ปี a133
- 1.3.4 ประสบการณ์ในการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก.....ปี a134
- 1.3.5 ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด.....ไร่ a135
( ) 1) เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ขนาด.....ไร่	a1351
( ) 2) พื้นที่เช่า ขนาด.....ไร่	a1352
( ) 3) พื้นที่บุคคลอื่นให้ทำกิน ขนาด.....ไร่	a1353
- 1.3.6 ขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทองทั้งหมด.....ไร่ a136
- 1.3.7 ขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี.....ไร่ a137
- 1.3.8 ปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองรวมทั้งหมด (ในปี 2565/66) .....กิโลกรัม a138
1) ปริมาณกล้วยหอมทองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี.....กิโลกรัม	a1381
2) ปริมาณกล้วยหอมทองที่มีการขายเพื่อการส่งออก.....กิโลกรัม	a1382
- 1.3.9 ในปี 2565/66 รายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน a139
1) รายได้รวมนอกภาคการเกษตร.....บาท	a1391
2) รายได้รวมจากการทำการเกษตร.....บาท	a1392
3) รายได้จากการขายกล้วยหอมทองทั้งหมด.....บาท	a1393
4) รายได้จากการขายกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก.....บาท	a1394
- 1.3.10 ในปี 2565/66 รายจ่ายรวมในการทำการเกษตร.....บาท a1310

- 1) รายจ่ายในการผลิตกล้วยหอมทองทั้งหมด.....บาท a13101
- 2) รายจ่ายในการผลิตผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก.....บาท/ปี a13102
- 1.3.11 แหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1) ใช้เงินทุนตนเองทั้งหมด a13111
- ( ) 2) กู้ยืมจากญาติพี่น้อง a13112
- ( ) 3) กู้ยืมจากเพื่อนบ้าน a13113
- ( ) 4) กู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน a13114
- ( ) 5) กู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตร a13115
- ( ) 6) กู้ยืมจากกลุ่มแปลงใหญ่ a13116
- ( ) 7) กู้ยืมจาก ธกส. a13117
- ( ) 8) กู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ a13118
- ( ) 9) อื่น ๆ ระบุ..... a13119

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกล้วยหอมทองของ เกษตรกรในจังหวัดบึงกาฬ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าถูกต้องหรือเติมข้อความให้สมบูรณ์ที่สุด

ความรู้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	ใช่	ไม่ใช่	
แหล่งน้ำ			
24.ใช้น้ำจากแหล่งใดก็ได้มาใช้ในการปลูกกล้วยหอมทอง			b1
25.น้ำที่ไหลผ่านคอกสัตว์นำมาใช้ในการปลูกกล้วยหอมทองได้			b2
26.น้ำสำหรับละลายปุ๋ยและวัตถุอันตรายทางการเกษตรต้องไม่ทำให้ ประสิทธิภาพของปุ๋ยและวัตถุอันตรายทางการเกษตรลดลง			b3
พื้นที่ปลูก			
27.สารเคมีที่ใช้ฉีดพ่นหรือใช้ทางดิน ใช้ในการฆ่าเชื้อในดินได้แต่ต้องจด บันทึก			b4
28.ควรมีการเก็บตัวอย่างดินอย่างน้อย 5 ครั้งต่อปี			b5
29.ควรมีการจัดทำประวัติการใช้ดินย้อนหลังอย่างน้อย 2 ปี			b6
วัตถุอันตรายทางการเกษตร			
30.วัตถุอันตรายทางการเกษตรชนิดต่าง ๆ ต้องเก็บเป็นสัดส่วนในสถานที่ เฉพาะ			b7

ความรู้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	ใช่	ไม่ใช่	
31.งดการใช้สารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยว 15 วัน			b8
32.สารเคมีที่ใช้หมดแล้ว ภาชนะสามารถเผาทำลายได้			b9
กระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว			
33.สิ่งขี้ถ่ายของคนสามารถนำมาเป็นปุ๋ยได้			b10
34.ปุ๋ยอินทรีย์ที่นำมาใช้ต้องผ่านการหมักสมบูรณ์			b11
35.หน่อพันธุ์ที่นำมาใช้ต้องทราบแหล่งที่มา			b12
การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว			
36.ต้องแยกภาชนะบรรจุของเสียและวัตถุดิบร่ายทางการเกษตรอย่างชัดเจน			b13
37.เก็บเกี่ยวต้องใช้เครื่องมือเฉพาะสำหรับพืชชนิดนั้น ๆ			b14
38.เก็บเกี่ยวผลผลิต เมื่อใดก็ได้ ตามความต้องการ			b15
การเก็บรวบรวมและการขนย้ายผลผลิต			
39.วางผลผลิตกับพื้นได้โดยตรง			b16
40.ภาชนะที่ขนย้ายต้องสามารถรักษาคุณภาพผลผลิต			b17
41.ผลผลิตที่บรรจุภาชนะแล้ว มีการส่งไปยังจุดรวบรวมสินค้าทันที			b18
สุขภาพและการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติ			
42.ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานแก่ผู้ปฏิบัติงาน			b19
43.ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี			b20
44.ผู้เจ็บป่วยที่อาจนำโรคเข้าสู่ในบริเวณที่ปฏิบัติงานได้			b21
การบันทึกข้อมูล			
45.ทบทวนการปฏิบัติงานด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง			b22
46.การบันทึกข้อมูลไม่จำเป็นต้องแยกเป็นฤดูกาล			b23
47.เก็บรักษาเอกสารบันทึกข้อมูลอย่างน้อย 2 ปี			b24

ตอนที่ 3 การปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกของ
เกษตรกรในจังหวัดบึงกาฬ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือที่มีการปฏิบัติจริงในการผลิตกล้วยหอม
ทองคุณภาพเพื่อการส่งออก

ประเด็นการปฏิบัติ		ระดับการปฏิบัติ				
		ทุก ครั้ง 3	บ่อย ครั้ง 2	นานๆ ครั้ง 1	ไม่ เคย 0	
แหล่งน้ำ						
1.	การเก็บตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่ม จัดระบบการผลิตส่งห้องปฏิบัติการของทางราชการหรือ ห้องปฏิบัติการที่ได้รับรองระบบคุณภาพ					c1
2.	การจัดการน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากการใช้งาน เช่น น้ำจาก ห้องสุขา น้ำทิ้งต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงที่มีผลต่อ สิ่งแวดล้อมของพื้นที่ปลูก					c2
3.	การดูแลระบบน้ำภายในแปลงให้มีประสิทธิภาพอยู่ เสมอ					c3
4.	การให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของกล้วยหอม ทอง					c4
พื้นที่ปลูก						
5.	การเก็บตัวอย่างดินอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่ม จัดระบบการผลิตส่งห้องปฏิบัติการของทางราชการหรือ ห้องปฏิบัติการที่ได้รับรองระบบคุณภาพ					c5
6.	การจดบันทึกข้อมูลชนิดสารเคมีหลังจากที่ใช้สารเคมีที่ ใช้กับดิน					c6
7.	การดูแลพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองเพื่อป้องกันการเสื่อม โทรมของดิน					c7
8.	การปลูกกล้วยหอมทองให้เหมาะสมกับชนิดของดิน					c8
9.	การจัดทำประวัติการใช้ที่ดินย้อนหลังอย่างน้อย 2 ปี					c9

ประเด็นการปฏิบัติ		ระดับการปฏิบัติ				
		ทุก ครั้ง 3	บ่อย ครั้ง 2	นานๆ ครั้ง 1	ไม่ เคย 0	
การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร						
10.	การไม่ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรมากกว่า 2 ชนิด ผสมกัน เว้นแต่จะเป็นคำแนะนำของหน่วยงานราชการ หรือมีข้อมูลทางวิชาการรับรอง					c10
11.	การใช้ระบบการจัดการศัตรูกล้วยหอมทองแบบ ผสมผสานที่เหมาะสม เพื่อลดการใช้วัตถุอันตรายทาง การเกษตร					c11
12.	การทำความสะอาดอุปกรณ์พ่นสารเคมีภายหลังการใช้ งานทุกครั้ง					c12
13.	การทำลายอย่างถูกวิธี เมื่อภาชนะบรรจุวัตถุอันตราย ทางเกษตรที่ใช้หมดแล้ว					c13
14.	ผู้ปฏิบัติงานมีการทำความสะอาดร่างกายทันที หลัง การพ่นสารเคมี					c14
กระบวนการผลิตก่อนเก็บเกี่ยว						
15	การมีแผนควบคุมการผลิตเพื่อให้ได้ผลตรงตาม วัตถุประสงค์โดยใช้หลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี					c15
16	การตรวจสอบถึงแหล่งที่มาและประวัติของกล้วยหอม ทองที่นำไปปลูกได้					c16
17	การจัดการที่ดีในการใช้ปุ๋ย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการ ปนเปื้อนด้านจุลินทรีย์ เคมี และกายภาพ					c17
18	การมีอุปกรณ์การเกษตรที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน					c18
19	ส่วนของกล้วยหอมทองที่มีโรคเข้าทำลาย มีการนำไป เผาออกแปลงปลูก					c19
การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว						
20	การเก็บเกี่ยวผลิตผลที่มีอายุการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม					c20
21	การมีสถานที่เก็บอุปกรณ์เป็นสัดส่วน โดยแยกจากกลุ่ม เคมี					c21

ประเด็นการปฏิบัติ		ระดับการปฏิบัติ				
		ทุก ครั้ง	บ่อย ครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่ เคย	
		3	2	1	0	
22	การป้องกันการปนเปื้อนจากวัตถุอันตราย โดยการไม่ วางผลิตผลสัมผัสกับพื้นดินโดยตรง					c22
23	การแยกภาชนะบรรจุของเสียและวัตถุอันตรายทาง การเกษตรอย่างชัดเจน					c23
24	การป้องกันสัตว์เลื้อยคลานให้อยู่ในบริเวณที่ปฏิบัติงาน เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดพาหะนำโรค					c24
การเก็บรวบรวมและการขนย้ายผลิตผล						
25	การจัดการด้านสุขลักษณะ เพื่อป้องกันอันตรายและสิ่ง แปลกปลอม					c25
26	การใช้วัสดุรองพื้นในบริเวณพักผลิตผลที่เก็บเกี่ยวแล้ว					c26
27	การขนย้ายผลิตผลในแปลงปลูกด้วยความระมัดระวัง					c27
28	การส่งไปยังจุดรวบรวมสินค้าทันทีเมื่อบรรจุผลิตผลแล้ว					c28
29	พาหนะที่ใช้ขนย้ายต้องสามารถรักษาคุณภาพของผลิต ผลได้					c29
สุขภาพและการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน						
30	ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจ ด้านสุขภาพของตนเอง					c30
31	การดูแลสุขภาพของตนเอง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการ ปนเปื้อนสู่ผลิตผล					c31
32	การมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพของตนเอง ที่อยู่ ในสภาพพร้อมใช้งาน					c32
33	การมีสุขภาพที่ดีและพร้อมที่จะปฏิบัติงานของตนเอง					c33
34	การตรวจสุขภาพของตนเอง อย่างสม่ำเสมอ					c34
การบันทึกข้อมูล						
35	การบันทึกข้อมูลประจำแปลงปลูกอย่างสม่ำเสมอ					c35
36	การบันทึกข้อมูลการปฏิบัติก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว อย่างต่อเนื่อง					c36

ประเด็นการปฏิบัติ		ระดับการปฏิบัติ				
		ทุก ครั้ง	บ่อย ครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่ เคย	
		3	2	1	0	
37	การระบุเครื่องหมายแสดงการผลิตให้สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของผลิตผล					c37
38	การเก็บรักษาข้อมูลการปฏิบัติงานอย่างน้อย 2 ปี					c38
39	การทบทวนการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หรือทบทวนบันทึกข้อมูลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง					c39

ตอนที่ 4 ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออกของเกษตรกรในจังหวัดบึงกาฬ

1. ปัญหาในกระบวนการการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับปัญหาในกระบวนการการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทอง

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
	5	4	3	2	1	
1.1 ปัญหาการผลิต						
1.1.1 ไม่มีแหล่งพันธุ์กล้วยหอมทองที่ดี						e111
1.1.2 ไม่มีความรู้ในเรื่องพันธุ์ การปลูก และการจัดการหลังเก็บเกี่ยวกล้วยหอมทอง						e112
1.1.3 พื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกกล้วยหอมทอง						e113
1.1.4 โรคและแมลงศัตรูทำลาย ทำให้ผลผลิตเกิดความเสียหายมาก						e114
1.1.5 สภาพภูมิอากาศมีความแปรปรวน ทำให้กล้วยหอมทองไม่สามารถให้ผลผลิตตามที่ต้องการ						e115
1.1.6 อื่น ๆ ระบุ						e116

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
	5	4	3	2	1	
1.2 ปัญหาการเก็บเกี่ยว						
1.2.1 ค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานมีราคาสูง						e121
1.2.2 ขาดแคลนแรงงานในช่วงที่มีผลผลิตออกมาก						e122
1.2.3 ขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการเก็บเกี่ยว						e123
1.2.4 ขาดความรู้ในเรื่องการเก็บรักษาผลสด						e124
1.2.5 ขาดภาชนะและวัสดุอุปกรณ์หีบห่อที่มีคุณภาพ						e125
1.2.6 อื่น ๆ ระบุ						e126
1.3 ปัญหาการตลาด						
1.3.1 สินค้าล้นตลาด						e131
1.3.2 ระยะเวลาในการขนส่งผลผลิตจากสวนไปยังสถานที่จำหน่าย						e132
1.3.3 ขาดความรู้เรื่องการบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการขนส่ง						e133
1.3.4 ขาดความรู้เรื่องการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย						e134
1.3.5 ขาดการประชาสัมพันธ์ผลผลิตให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย						e135
1.3.6 อื่น ๆ ระบุ						e136

2. ความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก

คำแนะนำ โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างด้านขวามือ ที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

ประเด็นการส่งเสริม	ระดับความต้องการ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
2.1 การผลิต					
ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้ความรู้แก่เกษตรกรในประเด็นต่อไปนี้					
2.1.1 วิธีการปลูกตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี					d211
2.1.2 การดูแลรักษาตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี					d212
2.1.3 โรค แมลงศัตรู การป้องกันกำจัด ตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี					d213
2.1.4 การใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี					d214
2.1.5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี					d215
2.1.6 อื่น ๆ (ระบุ)					d216
2.2 วิธีการส่งเสริมการผลิต					
2.2.1 วิธีการส่งเสริมรายบุคคล					
ขอให้ดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้					
1) การติดต่อทางโทรศัพท์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่เกษตรกร					d2211
2) เจ้าหน้าที่ที่สามารถให้คำปรึกษาได้ เมื่อเกษตรกรเข้าไปพบในที่สำนักงาน					d2212
3) การสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรต้นแบบ (วิทยากรเกษตรกร) กับเกษตรกรทั่วไป					d2213
4) อื่น ๆ (ระบุ)					d2214
2.2.2 วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม					
ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้					

ประเด็นการส่งเสริม	ระดับความต้องการ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
	5	4	3	2	1	
1) การอบรมการผลิตกล้วยหอมทองตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี						d2221
2) การจัดทำแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้/เกษตรกรต้นแบบ เรื่อง กล้วยหอมทองตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี						d2222
3) การพากลุ่มเกษตรกรไปศึกษาดูงานนอกสถานที่						d2223
4) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี						d2224
5) อื่น ๆ (ระบุ)						d2225
2.2.3 วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน						
ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อการส่งออก ผ่านสื่อหรือกิจกรรมต่อไปนี้						
1) สื่อมวลชน เช่น วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง						d2231
2) สื่อท้องถิ่น เช่น หอกระจายข่าวหมู่บ้าน						d2232
3) เอกสาร คู่มือ/แผ่นพับ/โปสเตอร์						d2233
4) การจัดนิทรรศการต่าง ๆ						d2234
5) อินเทอร์เน็ตและแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก โปรแกรม/แอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรต่าง ๆ						d2235
6) อื่น ๆ (ระบุ)						d2236
2.3 การให้บริการและการสนับสนุนปัจจัยการผลิต						
2.3.1 การให้บริการเกษตรกร						
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้						
1) การให้บริการด้านความรู้ในเรื่องการผลิตและการตลาด						d2311

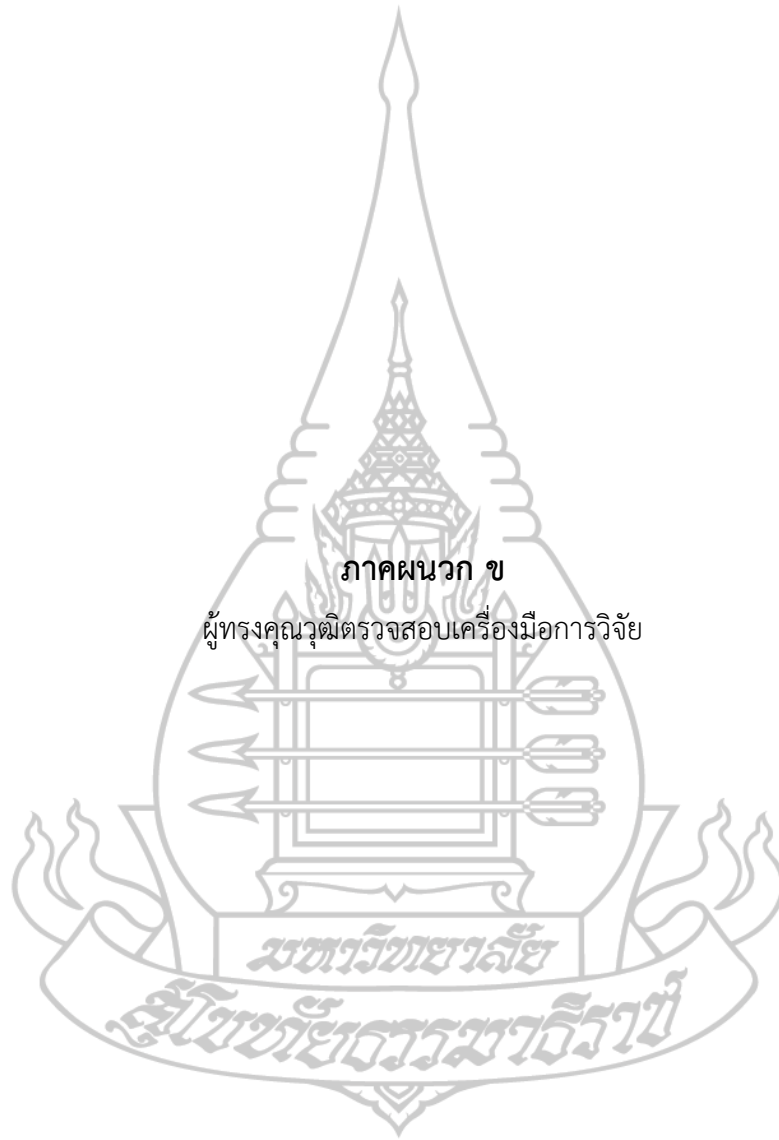

ประเด็นการส่งเสริม	ระดับความต้องการ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
	5	4	3	2	1	
2) การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารการผลิตและการตลาด						d2312
3) การให้คำปรึกษา แนะนำ เป็นพี่เลี้ยง ในการรวมกลุ่ม/เครือข่ายการผลิตและการตลาด						d2313
4) การให้บริการด้านการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การขึ้นทะเบียนการเพาะปลูก						d2314
5) เจ้าหน้าที่ควรติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ						d2315
6) อื่น ๆ (ระบุ)						d2316
2.3.2 การสนับสนุนปัจจัยการผลิต						
การสนับสนุนเกษตรกรในประเด็นต่อไปนี้						
1) การเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่ได้คุณภาพและราคาถูก เช่น ปุ๋ย ต้นพันธุ์ดี						d2321
2) การเข้าถึงแหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตรดอกเบี้ยต่ำ						d2322
3) การเข้าถึงแหล่งตลาดและข้อมูลด้านราคา						d2323
4) อื่น ๆ (ระบุ)						d2324

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

ขอขอบคุณที่สละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์ครับ

ภาคผนวก ข

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

มหาวิทยาลัยสุรินทร์

สุรินทร์วิทยาคาร

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. นางพิสวาท ไชยวงษ์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ สำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ
2. นางสาวปานทิพย์ วงษ์แก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ เกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
3. นางสาวรัตนภรณ์ เรพล นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายชินานันท์ อายยาทา
วัน เดือน ปี เกิด	3 กรกฎาคม 2525
สถานที่เกิด	อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
ประวัติการศึกษา	ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ พ.ศ. 2548
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

